SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA X — MAKARSKA 1970. — BROJ 5

TRIDENTINSKI I VATIKANSKI MISAL

Mnogim pojedinostima liturgijske reforme dan je u štampi veliki publicitet, katkada jednostrano i netočno, kao što je bio slučaj prigodom odobrenja rimskog kanona na živom jeziku i prigodom reforme kalendara.

Međutim, jedan nada sve značajan jubilej i jedan nada sve značajan početak s područja liturgijskog života prošli su sasvim nezapaženo. Radi se o 400-GODIŠNJICI TRIDENTINSKOG MISALA koji je bio u upotrebi sve do danas i o izdanju CJELOKUPNOG VATIKANSKOG MISALA koji će biti u upotrebi ubuduće.

Tridentinski Misal bio je objavljen apostolskom konstitucijom »Quo primum« pape sv. Pija V od 14. srpnja 1970. Taj je Misal izvršio neisporedivo značajnu ulogu u bogoštovlju i u kršćanskoj pobožnosti uopće. Općenito se smatra da je to bio jedan od najizvrsnijih plodova Tridentinskog sabora. Premda opći raspored tog Misala potječe uglavnom od pape sv. Grgura Velikog, velika je zasluga Tridentinskog sabora da je prihvaćen općenito u zapadnoj Crkvi. O tridentinskom Misalu piše papa Pavao VI u apostolskoj konstituciji »Missale Romanum«: »Ne samo da je kroz četiri stoljeća bio taj Misal mjerilo svećenicima latinskog obreda za slavljenje euharistijske žrtve, nego su ga navijestitelji evanđelja raširili gotovo po svim zemljama. Osim toga su mnogobrojni sveti ljudi obilato iz njega hranili svoju pobožnost prema Bogu čitanjem Svetog Pisma i molitvama«.

Najzamašniji plod liturgijske reforme II Vatikanskog sabora i liturgijskog pokreta prve polovine 20. stoljeća bez sumnje je cjelokupno izdanje MISALA II VATIKANSKOG SABORA »Missale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Papae VI promulgatum«. Misal Vatikanskog sabora popraćen je dekre-

tom Sv. zbora za bogoštovlje od Velikog četvrtka, 26. ožujka 1970. Štampan je u vatikanskoj štampariji »Polyglotta«, a raspačavanje je započelo koncem svibnja.

Novi Misal ima tri glavna obilježja: 1. bolje izražava kršćansku vjeru nego dosadašnji Misal, 2. više se oslanja na tradiciju, ne samo na neposrednu kao dosadašnji, nego na tradiciju svih područja i vremena, posebno najstarijih, 3. bolje je usklađen sa životom i načinom mišljenja suvremene Crkve i čovječanstva.

U mnogim tekstovima, pače i u onima uzetim iz najstarije tradicije, štošta je promijenjeno i izraženo jezikom suvremene teologije i usklađeno s današnjom crkvenom disciplinom. Tako su promijenjeni mnogi izrazi koji govore o omalovažavanju zemaljskih dobara i o pojedinim oblicima izvanjske pokore koji su danas napušteni.

Uz velike prednosti novi Misal, kao i svako ljudsko djelo, ima dosta nesavršenosti i nedostataka. Skrećem pažnju samo na ono što mi se čini da će naši ljudi najteže primiti:

— Uloga nas iz Hrvatske i Slovenije u izgradnji novog Misala bila je gotovo nikakva. Mnoge su pojedinosti našim ljudima strane i teško će ih asimilirati. Ima li smisla računati na adaptaciju?

— Pojavom novog Misala postao je još akutniji problem sudjelovanja vjernika pjevanjem u misnom bogoslužju.

— Vrlo veliki broj svećenika neće se lako pomiriti s činjenicom da im svi tekstovi nisu u istoj knjizi. Ako je već kod Mise s narodom posebna knjiga za misnika, posebna za čitače i posebna za pjevače, kod Mise bez naroda svak će radije željeti jednu knjigu.

Uvođenje novog Misala je veliki događaj. Treba ga doživjeti nada sve pažljivo.

Fra Jure Radić

NEDJELJNA (I BLAGDANSKA) »HOMILIJA« KAO PASTORALNI PROBLEM

POSLIJE LITURGIJSKE REFORME

Liturgijska reforma II. vatikanskog Sabora došla je, — jedva da će to itko zanijekati, — za većinu nas, svećenika i vjernika, prilično naglo i iznenada. »Širi krugovi« u Crkvi niti su je očekivali, niti su bili na nju spremni. A i ispala je vrlo radikalno. Mijenjale su se i stvari, koje se dotle, stotine godina, pa, u nekim svojim elementima, i više od tisuću godina, nijesu mijenjale. A što se naglo i radikalno mijenja, to mora računati i sa daljim promjenama. Logično je, da se proces nastavi. Isti princip kritike mora biti primijenjen i na njezine nove oblike. Nijesu dogmatični (u svojim mutabilnim dijelovima: »S. C.«, t. 21); nijesu savršeni. U mnogočemu su plod improvizacije i eksperimentiranja. Ima u njima uvijek i slučajnih izbora: ima rješenja i odluka, koje na sebi nose i notu subjektivnosti. I odviše je jasno, da je štošta, što se je dokinulo ili izmijenilo, moglo isto tako, bez ikakve štete po stvar, ostati i po starom: za svaku se takvu alternativu mogu navoditi razlozi za i protiv. Ali, eto, za nešto se je valjalo, konkretno, opredijeliti. Pa je, razumije se, izbor pao na ono, što je više odgovaralo shvaćanju i ukusu onih, koji su na stvari neposredno radili: davali sugestije i prijedloge, pravili nacrte, obrađivali materijale. Možda — koji put — ljudi smo, — i s pomalo, podsvijesne, želje, da se pokažu pametniji od svojih prethodnika: da i oni uđu u historiju. I s puno žurbe. Po onoj: »Kuj gvožđe, dok je vruće!«

MOGUĆNOST I POTREBA IZMJENA

U takvoj situaciji mora se računati s revizijama, pa i s retraktacijama, povlačenjima, parcijalnim povratima natrag. Naravno je. Logično je. U stilu je zakonitog procesa (vanjske i disciplinarne) evolucije crkvenog života.

I mjerodavni se toga drže. Treba samo prispodobiti saborsku »Konstituciju o svetoj liturgiji«: »Sacrosanctum Concilium« (od 4. XII 1963) i njezinu praktičnu provedbu kroz ove četiri pokoncilske godine, da čovjek odmah konstatira, kako je ponešto od toga, — u pojedinostima; i krupnima ponekad, — uređeno drukčije, nego što je bilo prvotno zami-

šljeno i odlučeno: na pr. s latinskim jezikom u misi (t. 36, 54) ili sa koncelebracijom (t. 57); primijenjena je očito ekstenzivna i šira interpretacija zakona. A vrlo su liberalno shvaćene i kautele Konstitucije protiv promjena, koje ne traži »vera et certa utilitas Eclesiae (n. 23). I treba se sjetiti, koliko je samo ovih zadnjih godina bilo, u pojedinim rubricističkim uputama i propisima, oscilacija i izmjena, — ovako, pa onako, pa opet ovako, — prije nego što su usvojene odluke i tiskani konačni tekstovi liturgijskih knjiga.

Sigurno će toga biti i ubuduće. Previše je to brzo išlo, da bi se moglo sve predvidjeti i sve, u praksi, iskušati. A pogotovu će se konkretna interpretacija i aplikacija pojedinih propisa morati s vremenom prilagođavati zahtjevima prakse i iskustvima svećenika i vjernika. A morat će se, čini mi se, — u stilu sve većega isticanja slobode u Crkvi, — više nego do sada računati i sa individualnim ukusom vjernika. Morat će se, — onima, koji to vole i traže, — omogućiti i tiha i latinska misa. Morat će se i manje insistirati na obrednoj tehnici: neki mladi svećenici, očito, u tom pregone i uživljuju se u ulogu vojnih desetara i u sistem molitve po »komandi« i »dresu«, a na štetu pravoj pobožnosti. Morat će se, na neki način, ograničiti i pravo svećenika, »tumača« i drugih poslužnika oko oltara na fakultativne intervencije tokom svetih obreda (»Opća uredba« Rimskog Misala, br. 11, 21, 29, 47, 68, 123, 139), kako bi se vjernici i narod zaštitili od njihove prevelike, a prazne govorljivosti, trke i vike po oltaru, pa i, dosadnoga, »gnjavljenja« i ponavljanja. Mnogi se već na to tuže, mnogima to smeta i dosađuje im, mnoge to već počinje i odbijati od javne službe Božje. Oni, koji sami neće, da ih se tretira kao maloljetnike, tretiraju druge kao maloljetnike. A morat će se, čini mi se, jasnije definirati i praksa privatnih misa. Ne bi, po mom mišljenju, trebalo tražiti, kako to ponegdje čine, da se svaka misa, na kojoj se u crkvi nađe i pokoji vjernik, mora odmah čitati kao »Missa cum populo«: često i bez ikakve mogućnosti, da se to učini decentno i sa aktivnim učestvovanjem »zajednice«. Ne postaje misa misom zajednice po tome, što je, u doba, dok se govori, u crkvi i netko od vjernika, nego po tome, što je ona, prema lokalnom uzusu (ili iz nekoga posebnog titula), namijenjena zajednici vjernika.

Ako to nije, — ako je svećenik govori za sebe i bez pastoralne obveze, — može je, pa zapravo i mora, govoriti tiho. A vjernicima, koji se u crkvi zateku, pa i namjerice

dođu, na takvu tihu misu nije valjda grijeh što joj prisustvuju ili se pod njom i pričeste. Inače bismo privatnu misu smjeli govoriti samo po kapelama i na pokrajnim oltarima, a, ako ćemo jašiti na principu, i samo uz zatvorena crkvena vrata. A to, očito, nije u nakanama Crkve, a ne bi bilo ni sa pastoralne strane mudro.

Ali sve to ovdje samo uz put, mjesto uvoda.

PROPOVIJED ILI »HOMILIJA«?

Ono, što mene sa ovoga područja danas najviše zanima i što mi se, za našu pastoralnu praksu, čini najvažnije, to je pitanje ispravne i razborite aplikacije liturgičkih propisa o nedjeljnoj (i blagdanskoj) »homiliji«. Jer, ta je nedjeljna i blagdanska »homilija« praktično jedina, redovita i obligatorna, propovijed riječi Božje u našemu današnjemu sistemu duhovne pastve: kod nas, ali i širom katoličkoga svijeta. Propovijedi izvan mise, one prigodne, puno su rjeđe. I nijesu nam uopće stroga dužnost. Više su stvar običaja: na pr. one svibanjske ili one, što se drže uz razne lokalne pobožnosti, trodnevnice, konferencije, misije, crkvene priredbe i svečanosti. Dužnost su nam samo iznimno: ako ih je biskup, u nekom posebnom slučaju, naredio.

A kako je sada, po novom liturgijskom zakonodavstvu, ostalo s tim nedjeljenim i blagdanskim propovijedima? I koncilska konstitucija o liturgiji i novi »Red Mise« izrijekom predviđaju, da to bude »homilija«. Sabor, doduše, u točki 35. konstitucije, ne upotrebljuje specifični termin »homilia«, nego generički »sermo«, kao sinonim za »propovjedničku službu« (»ministerium praedicationis«), i ako se inače, i ovdje, propovijed izrijekom označuje kao »dio liturgijske akcije« i zahtijeva, da joj se sadržaj uzimlje, prvotno (»imprimis«), »iz izvora Svetoga Pisma i liturgije«. No zato, u točki 52, i formalno govori o »homiliji«, — samo o njoj, — i definira je, ponovo, kao »dio liturgije«, u kojemu se »tokom liturgijske godine iz svetoga teksta izlažu tajne vjere i norme kršćanskoga života«, pa je »vrlo preporučuje« (»valde commendatur«) i, dapače, na nedjelje i na zapovjedne svetkovine, s konkurzom naroda, i taksativno propisuje (»ne omittatur, nisi gravi de causa«). A »Rimski Misal«, u svome »Redu Mise«, nije nimalo ublažio tih koncilskih direktiva upogled »homilije«. Naprotiv; on je u tom još rigorozniji i eksplicit-

niji od koncilske konstitucije. U samu »Ordo Missae cum populo« izrijekom se, iza čitanja Evanđelja, predviđa »homilija« i pozitivno se propisuje na nedjelje i zapovjedne blagdane, a preporučuje i na sve druge dane: »Deinde fit homilia, quae habenda est omnibus diebus dominicis et festis de praecepto; aliis diebus commendatur« (t. 14). A i u uvodnoj »Općoj uredbi« Misala govori se o »homiliji« na isti taj način i istim terminima. U točki 9. izrjekom stoji: »Premda je riječ Božja u čitanjjma iz Svetoga pisma upravljena svim ljudima svih vremena te im je razumljiva, ipak se njezina djelotvornost uvećava živim izlaganjem, to jest homilijom, koja je dio bogoslužnog čina«. U točki 33. kaže se za »čitanja«, da »njih tumači homilija«. A isto se to kaže i u posebnom odsjeku o homiliji (t. 41. i 42). Taj pasus, — svakako najmjerodavniji, — glasi doslovce: »41. Homilija je dio bogoslužja i veoma se preporučuje; ona je potrebna kao hrana kršćanskom životu. Valja da tumači neki vid čitanja Svetoga pisma ili koji drugi tekst iz redovnog ili promenljivog dijela mise dana, vodeći računa o otajstvu koje se slavi ili o posebnim potrebama slušatelja. 42. U nedjelje i zapovjedne blagdane neka se drži homilija na svim misama koje se svetkuju uz sudjelovanje naroda. U ostale se dane preporučuje, naročito u dane došašća, korizme i vazmenog vremena, i o drugim blagdaima i prilikama kad narod dolazi u crkvu u većem broju. Homiliju neka redovito drži sam svećenik«.

POTEŠKOĆE I PRIGOVORI

Nije mi poznato, kako se je na ove, najprije prijedloge, a kasnije i odredbe i propise, o propovijedanju, pod misom, odnosno o naravi »homilije«, reagiralo u saborskim raspravama i na prvom biskupskom sinodu, g. 1967, a ni u stručnoj literaturi i javnosti. Ja osobno, gdje sam god i kad sam god nailazio na ovakovu formulaciju, nikada nijesam bio njom oduševljen. Činilo mi se, da je preuska i da previše jednostrano insistira na specifično homilijskom karakteru navješćivanja riječi Božje. I onoga pod misom. A onda da se premalo obazire na pastoralnu stvarnost. I u razgovorima o tom s drugim svećenicima uvijek sam se izjašnjavao u tom smislu. I u pastoralno-liturgijskoj štampi, barem dva puta (»Služba Božja«: g. 1963, br. 2, »Liturgija i pastva«, str. 45; g. 1964, br. 4—5, »Nekoliko misli o koncilu i uz koncil«, str. 11).

PREVELIKA POVEZANOST SA LITURGIJSKIM TEKSTOVIMA MISE

Dva su mi momenta najviše smetala. Spomenuo sam ih malo prije. Kratko. A treba o njima reći više, kad već o stvari »ex professo« govorim.

Uvijek mi je izgledalo, da bi bilo bolje što više olabaviti ovisnost propovijedi o misnim tekstovima dana, pa svećeniku ostaviti slobodu u izboru teme i zadovoljiti se samo tim, što će se naglasak staviti na zahtjev, da svećenik uvijek, u propovijedi, mora navješćivati autentičnu riječ Božju: Krista i Evanđelje. Razumije se: u prislanjanju na Sveto Pismo. Ali, da to mora biti baš u formi prislanjanja na jedan određen tekst, — slučajno izabran za onaj dan, — to mi nikada nije izgledalo nužno. A ne bih rekao, ni da je u interesu snage i vrijednosti propovijedanja i solidne, a pogotovu aktuelne, vjerske pouke naroda. Odviše suzuje bazu jednom i drugom. Sili na umjetno traženje teme i misli: na iskonstruisanost. Pa i na jednoličnost. Sve propovijedi onoga dana, u svim crkvama, vraćaju se na isti predmet. Možda već i stoput spomenut i obrađen. Možda i škrt po mogućnostima aplikacije na svagdanji život i potrebe vjernika. Previše liturgizira riječ Božju. I relativizira. Veže je uz neku vrst šablone i uniformnosti. A bez stvarne potrebe. Kakvi god bili misni tekstovi, u njihov bitni okvir spada svaka dobra i zdrava riječ o problemima kršćanskog života i vjerovanja. Po njoj će rasti Krist u dušama. Njom se navješćuje i propagira djelovanje njegova Otkupljenja, kojemu je pozornica na oltaru. Sve je to njegova, križna, životna mudrost. Sve je to riječ i oporuka našega Gospodina sa Križa i iz Euharistije.

Teško je i inače otkriti nutarnji razlog za apsolutizaciju homilijske forme propovijedanja. Jedva da je ona i u prvoj Crkvi bila jedina, pa i glavna. Apostoli, i u »Djelima Apostolskim«, propovijedaju, na vjerničkim, — sigurno koji put i euharistijskim, — sastancima, o onome, što im se u onaj čas čini najaktuelnije: ne vidi se nigdje, da su to vezali s jednom određenom svetopisamskom perikopom ili sa tekstom molitava i pjesama na (euharistijskom) sastanku. Nijesu, po svemu izgleda, uopće držali, da je propovijedanje Evanđelja bitno povezano sa liturgijom. Oni su u propovijedanju, u evangelizaciji, gledali posve samostalnu funkciju apostolata: jednu pastoralnu granu za sebe. Vrlo široko definira, na primjer, sv. Pavao tematiku svoga propovijedanja.

Njemu je to naprosto Krist: »Nos autem praedicamus Christum crucifixum - -« (1. Kor. 1, 23; 2. Kor. 4, 5). I vrlo je širok, kad Timoteju o tom daje praktične upute: ne spominje puno ni uvjeta ni granica. »Praedica verbum - -, propovijedaj riječ!« (2. Tim. 4, 2), to je sve. A može to biti i »opportune« i »importune«. Može to biti u formi uvjeravanja, u formi apela, u formi prijetnje, u svakoj formi: »argue, absecra, increpa - -« (ib.). Na potrebe vjernika, na prilike, treba da se Timotej najviše obazire. Da »bdije« i »radi«. Tako će najbolje evangelizirati (2. Tim. 4, 3—5). I u tom smislu, za propovijedanje, vrijedi Apostolova maksima: »Riječ Božja nije svezana!« (2. Tim. 2, 9). Propovijed Crkve u stvari je samo nastavljanje, uvijek univerzalne, evanđeoske misije Kristove (Mat. 4, 17, 23; 10, 7; 11, 1; Mark. 1, 14, 39; 3, 14; 16, 15; Luk. 4, 15, 43, 44; 8, 1; 9, 2; Rim. 10, 14, 15; 1. Kor. 1, 17; 9, 16; Gol. 1, 16; Ef. 3, 7—9; 1. Petr. 1, 12; Dj. Ap. 5, 42; 8, 4).

Ni u otačkoj Crkvi nije bio homilijski način propovijedanja nikada jedini. Istom u Origenovo doba ušao je on u najširu upotrebu, i ako se i dalje susreću i druge vrsti crkvenih nagovora i propovijedi (»logos«, kateheze). Ni Hrizostom i Augustin ne propovijedaju uvijek vjernicima na tekstove dnevne liturgije: vrlo često to čine i ciklički, — komentirajući po redu jedno Evanđelje, jednu poslanicu, jednu svetopisamsku knjigu, — ili na slobodnu temu (na pr. na dane svetaca). A u kasnijim crkvenim stoljećima bila je i općenito napuštena praksa homilijskog propovijedanja, kao normativna i »obligatorna«, i zamijenjena sistemom slobodnog propovijedanja: sigurno baš iz praktično pastoralnih pobuda. Kroz stoljeća se otada u Crkvi, pod misom, propovijedalo na slobodnu temu. A teško je reći, da je to bio nazadak u crkvenom životu i u načinu propovijedanja. Ne mora svaka evolucija u crkvenom životu biti nazadak. Redovito će ona biti napredak. Crkva je u svim stoljećima pod vodstvom Duha Svetoga, — i u molitvenom životu (Rim. 8, 26. 27), — i baštinik nadnaravne vitalnosti, koju je u nju bacio Krist. Nije sve, što je u Crkvi najstarije, uvijek i najbolje, a pogotovu nije jedino dobro. Njezine se metode usavršuju. I metode evangelizacije; i metode propovijedanja. I Crkva ima svoja iskustva: iskustva to bogatija, što dulje živi. Pojedine forme u njezinu životu treba komparirati i promatrati ih sa svih stanovišta i iz svih vidova, da se iz njih izluči i odabere ono, što je bolje. Barem relativno bolje. U jednom vremenu; u

konkretnim okolnostima. A, barem, sa stanovišta privlačnosti, raznoličnosti, aplikativnosti, slobodno propovijedanje sigurno je u prednosti pred onim uniformnim. Može čovjek za svaku propovijed izabrati temu, koja, po svemu, najviše odgovara. U vezi sa aktualnim događajima u svijetu ili župi, u vezi sa potrebama, prilikama, pogiblima, problemima zajednice kojoj se propovijeda, u vezi sa situacijom biskupije, naroda, čovječanstva. Može se u slobodnoj propovijedi i katehizirati. Mogu se u njoj obrađivati, — sistematski, — i cjelovite, zaokružene, materije: dogmatične, moralne, pastoralne, biblijske, liturgijske, pa i religiozno-socijalne. A da ipak sve to bude zadahnuto i pobožnošću, i crkvenošću, i kristocentričnošću. Propovjedniku nijesu ničim svezane ruke. Može se, svaki put, opredijeliti za ono što mu se čini najbolje, najaktualnije, najpotrebnije.

PITANJE KVALITETE I KVANTITETE

To je jedan momenat iz problematike pokoncilskog propovijedanja. Prevelika vezanost na liturgiju dana ili vremena i na određen tekst. Drugi je momenat momenat kvantitete i kvalitete propovijedanja. Propovijedanje je po ovomu novom liturgijskom zakonodavstvu postalo, kvantitativno, po opsegu, puno šire nego prije. Valja mnogo češće propovijedati, nego što se je to činilo prije. Svake nedjelje i blagdana: ne jedamput, kako smo to prije činili, na pučkoj misi, nego na svakoj misi, kojoj, po lokalnoj praksi, prisustvuju vjernici u većem broju. Danas, u doba binacija i večernjih misa, i kod nas, barem na dvije mise, u mnogima i na tri. Neovisno o broju svećenika. I ondje, gdje je samo jedan svećenik. Ako su dvojica, obično je misa još više. A, eto, tko bi htio da posluša i ono, što se savjetuje i preporučuje, trebalo bi da, usto, i svaki (radni) dan barem jednom propovijeda. A možda i na dvije mise. Dakle, i desetak puta na tjedan. Očevidno to otvara vrlo delikatne probleme. Nameće svećenicima u pastvi nove, velike, pastoralne terete i odgovornosti. I dok smo držali jednu propovijed nedjeljom i blagdanom, na pučkoj misi, smatralo se propovijedanje jednom od najtežih dužnosti svećenika iz duhovne pastve. Propovijed je uvijek umni posao: nije mehanički ni rutinski; traži napor. Ne može se propovijed improvizirati. Vrijedna propovijed nikako. Valja se na nju dobro pripravljati. Improviziraš li je, držiš li je bez ozbiljne priprave, neće ona biti solidan kruh za djecu Božju (Hebr. 5, 12. 14). Ni tečan. A

kamo li sladak. Treba ono, što hoćeš da u propovijedi kažeš, kazati i na lijep način. Valja slušateljsku publiku osvojiti. Valja misli oviti i u govorničku formu. Primitivnom dikcijom, zapinjanjem, zamucavanjem, anakolutima, ponavljanjem uvijek istih misli i fraza, prežvakivanjem »općih mjesta«, nije još nitko privezao ni očiju ni srca vjernika uz riječ Božju. Vremena se traži za propovijed. I truda. Valja je skicirati, pa, — tko hoće da dadne nešto »čestito«, — i napisati. A onda valja propovijed i »naučiti«. Skiciranu barem nekoliko puta u glavi sam sebi izrecitirati, »probati«. Napisanu izmemorirati. Jer, propovijed se je u crkvi uvijek »govorila«, nije čitala. A kakav je to posao, svatko od nas svećenika zna. Osobito za ljude, koji možda nijesu posebno nadareni, nijesu od naravi, po talentu, govornici, slabijega su pamćenja. Mnogi bi se takvi već u ponedjeljak stali spremati na propovijed u, slijedeću, nedjelju. A sada bismo, većina nas, morali svaki tjedan pripraviti, napisati, naučiti po nekoliko takvih propovijedi. Oni, koji bi htjeli da to rade i »preko sedmice«, barem desetak. A to je, u svakom slučaju, problem. Ne znam, kako bi itko mogao preko njega prijeći bez odgovora. Svećenici ne bi mogli ništa drugo ni raditi nego pripravljati, smišljati, pisati, učiti, propovijedi, »homilije«. A šta onda čovjeku ostaje za druge pastoralne dužnosti: za katehizaciju, — koja također traži temeljitu pripravu, — za ispovijedanje, za sve druge, tolike, župničke poslove? I za molitvu? Očito smo tim svi stavljeni pred dilemu: ili se do kraja »ubiti«, ili obavezu propovijedanja uzimati »široko«. A tu onda dolazi u obzir, kao konkretno rješenje, samo jedno od toga: ili sve te »homilije« držati površno, na sreću, kako mu drago, bez priprave, — posve kratko, samo s nekoliko rečenica, odnosno svaki put dugo, ali nestvarno, nelogično, nepregledno, bez repa i glave, — ili upotrebljavati i čitati štampane propovijedi, — uz riziko, da vjernici u svim crkvama slušaju isto, — ili, u znoju lica, sastaviti nešto svoje originalno, zato možda i pomalo teško i nerazumljivo, u vezi sa liturgijskim tekstom, kako to propisuje zakon, — pa to onda, neumorno i junački, ponavljati na svim misama: obično u istoj, župskoj crkvi, a dijelom i pred istom vjerničkom publikom. Jer, uvijek tko god bude i na dvije mise: u najmanju ruku župske sestre, sakristan, ministranti. A preko nedjelje zna se: »loci communes«, pobožne tautologije. Ja ne znam, da može biti drukčije osim da je svećenik neki genij ili karizmatičar, koji »govori jezicima«.

KAKO TO IZGLEDA U PRAKSI?

Za što se svećenici opredjeljuju u praksi, ne znam. Premalo sam imao prilike, da takve nove propovijedi i »homilije« slušam. Najviše njih valjda, ili da svoju »jedinicu« propovijed reproduciraju, kao sa magnetofonske ploče, na svim misama, — preko volje, sigurno, ali »sila Boga ne moli«; valja ih razumjeti, — ili da se uopće samostalno ne pripravljaju za propovijed, nego posegnu za »štampanom«, pa je ili »prevedu«, koliko su na brzinu od nje mogli upamtiti, ili lijepo i komotno »pročate«: iz knjige za pulpitom ili sa papirića u ruci. Zadnjih godina sve se češće viđaju ti papirići u svećeničkim rukama na oltaru. A svaka je od tih solucija nezgodna, pa i odiozna. Svećenici od ambicije i ponosa »propadaju u zemlju«, kad ih ljudi slušaju, gdje govore po tri puta istu »siroticu« propovijed. Osjećaju i sami, da su joj tim oduzeli više od pola psihološke efektivnosti: vjernici nemaju više one prirodne iluzije, koja prati svaku živu i originalnu riječ; utiska spontanosti, neposredne komunikativnosti, iznenađenja. Govor se pretvara u deklamaciju, u »staru stvar«. A slušatelji je, drugi i treći put, primaju više sa zamorom i dosadom, nego sa interesom. A kako je sa čitačima štampane »homilije«, to sam viđao i na svoje oči. Osim što to nije više ni za koga živa »riječ Božja«, nego, u najboljem slučaju, još jedno »misno čitanje« više, uvijek je ona pomalo i teška, »ultra captum populi«. Ljudi, obični vjernici, slabo mogu i pratiti te teološko-liturgičke finese, refleksije, konstrukcije, spekulacije. Daleko im to izgleda od njihovih elementarnih religioznih potreba i od njihova svagdanjeg, malog, kršćanskog života. Nije, uostalom, lako ni najboljemu teologu i govorniku napisati dobru, jedru, smišljenu, homiliju na uvijek novi, — a za koju godinu i uvijek stari, — liturgijski tekst.

Pa, eto, šta ću duljiti: koliko ja vidim, niti su svećenici, niti su vjernici zadovoljni tim našim novim, liturgijskim, »homilijama«. A još su manje njima oduševljeni. Sve u svemu, »sermo Domini« nije baš »pretiosus« (1. Kralj. 3, 1) u naše dane. A nije baš ni jako »vivus - - et efficax« (Hebr. 4, 12). Svi osjećaju potrebu za nekom revizijom te prakse, kakvom takvom. I svi, pomalo, za nju plediraju.

ŠTO BI SE ODMAH DALO UČINITI? VIŠE SLOBODE I VIŠE FAKULTATIVNOSTI

Meni se čini, da nitko, pa ni časne sestre, ne žele »propovijedi« svaki dan, ni kod svake zajedničke mise. A pogotovu ne svakakve propovijedi. Ne bi ni one zaplakale, da ih se, radnim danom, ostavi samo na misnim čitanjima i na onome, što im Duh Sveti, sâm, kroz njih ulije u dušu. A druge bi se opet stvari mogle učiniti više fakultativnima. Dosta bi, valjda, bilo, da se na župama, gdje je jedan svećenik, i nedjeljom drži samo jedna, prava, propovijed, na glavnoj, pučkoj, misi. Ili dvije, jedna prije podne, jedna na večernjoj misi, gdje su dva ili više svećenika. Vjernici, koji su željni riječi Božje, našli bi već načina, da dođu na tu misu. A oni drugi i onako »bježe« od propovijedi: njih propovijedi, osobito ako su duge, »tjeraju iz crkve«. Na drugim misama bio bi dosta »nagovor« samo od nekoliko minuta. Ali možda i on bez stroge obaveze: dosta bi ga bilo preporučiti; prepustiti to savjesti i uviđavnosti svećenika. I njegovim mogućnostima: osobito kad je sam na župi. Kako bi svećenik, koji nije tome dorastao i ne osjeća se sposobnim, da vjernicima kaže nešto uistinu vrijedno i jedro, mogao zadovoljiti dužnosti i samim liturgijskim čitanjima, s onim njihovim »mottom« iz Misala, od jedne rečenice. Riječ Božja, a pogotovu Riječ Isusova iz Evanđelja, govori, — kaže to, spomenuo sam već, i sam novi Rimski Misal (»Opća uredba«, t. 9), — dušama i sama od sebe: ne treba joj nužni ljudski tumač ni ljudski komentar. A čitanje bi propovijedi, po mome mišljenju, trebalo naprosto zabraniti. I previše miriše svećeničkom komotnošću i pastoralnom »nonšalantnošću«. Više nego pokvari efekat propovijedi. Bolje je uvijek, da svećenik ono, što je u tekstu, tiskane, propovijedi, kaže svojim riječima, pa makar i nepotpunije, i slabijom dikcijom, nego da javno čita tuđi tekst. Nije to, uostalom, nikako ni u tradiciji Crkve. Već mnoga stoljeća svećenici uvijek, sa propovjedaonice i sa oltara, govore slobodno i stoječke. I uz najveće napore. Jedino su biskupi, — i to samo u romanskim zemljama, — na velike blagdane, čitali svoje »homilije«, sa trona i sjedeći. To se je već uzimalo više kao »poslanica«, »pouka«, dijecezi, nego kao propovijed onima u crkvi. I nosilo je pomalo teološko-doktrinalni karakter, gdje valja biti siguran za svaku riječ.

A, onda, trebalo bi, ja mislim, svakako elastičnije definirati narav, karakter, »homilije« pod misom. Vratiti je opet na navješćivanje »riječi Božje«, ali bez prenaglašavanja njezine veze sa konkretnim misnim tektovima dana. Dovoljna bi bila i jedna opća veza s njima. Krist, vrhovni, božanski, liturg, govori kroz svaku pravu propovijed. I on joj je uvijek predmet: ovako ili onako. Može li se, — zgodno i bez usamljenosti, — u nju uključiti, unijeti, i koji momenat, misao, citat, iz misne liturgije dana, još bolje. Uvijek je to ideal.

ZA AUTORITATIVNA TUMAČENJA I UPUTE

Eto, to je moje mišljenje o problemu. Možda će mi tkogod i zamjeriti, što ovako otvoreno potežem: sada, kad je stvar s »homilijom« već i službeno, i definitivno, sankcionirana: rubrikama sama Misala. Ako sam o tom prije, u doba priprava, pa i u doba koncila, — »lite pendente«, — iznosio svoje, negativno, mišljenje, nije ga trebalo ponovo iznositi danas, gdje to može izgledati kao kritika najviših odluka Crkve. Ne bi takav prigovor bio bez «raison«-a. I ja osjećam da je stvar delikatna i da bi, po sebi, bilo bolje s plediranjem za izmjene, — i ako one, to se zna, nijesu ni po naravi dogmatične ni sa liturgijskog gledišta bitne: i liturgičarima je, očito, više do propovijedi u misi kao takve, nego do njezina specifičnog vanjskog oblika, »genre«-a, — pričekati, dok problem izgubi karakter novosti i aktuelnosti, pa postane teorijom. Pogotovu kad ja ni onako nikada nijesam imao ambicije da u ovim pitanjima budem bilo arbitar, bilo stručnjak. Ako sam se ipak odlučio, da ovo već sada napišem, bilo je to najviše, i jedino, iz pastoralnih pobuda. Da se ovo, svakako izrazito pastoralno, poglavlje nove liturgijske reforme, — u svim onim momentima, koji su od značenja za praksu i za pastvu, — što prije prouči, a onda i regulira: makar našim, partikularnim, — ali auktoritativnim, — direktivama, odnosno uzusima. Da se potraže najbolja konkretna rješenja: »hic et nunc«, dok su još ove odredbe na snazi. I da se eventualnim poteškoćama parira: za sada barem jednom normativnom interpretacijom zakona. Svrha mi je bila, da, kao objektivan i zapravo nezainteresovan promatrač sa strane, upozorim na relativne momente. Da glasno kažem ono što mnogi osjećaju i govore; na što se mnogi tuže. I što svi priznaju za realnu poteškoću. I oni na položajima.

I oni koji su, načelno, živa vatra za liturgijsku reformu i za »novu misu«. Svi oni, — i oni najveći među njima, — ističu, zgodimice, kako sve te rubricističke odredbe treba uzimati »široko«, a ne »ad litteram«. I da ih valja razborito primjenjivati. Svi oni, — i oni najveći, — često se i sami od njih dispenziraju, pa govore, toliko puta, tematičke i prigodne propovijedi mjesto misne homilije, ili naređuju, da se mjesto homilije čitaju papinske i biskupske okružnice: i onda, kad one nemaju nikakve veze sa liturgijskim tekstovima dana. Protivna praksa, — praksa, koja bi slijepo jašila na »slovu zakona«, — bila bi, i u njihovim očima, previše kruta i praktično štetna.

Radi se, eto, zapravo samo o tome, da se ono, što svi radimo, i »pozakoni«, učini običajem: ne protiv zakona, nego mimo zakona. Po onoj: »Consuetudo est optima legum interpres« (kan. 29. C. Z.). I, još više, da se propovijedanje riječi Božje zaštiti od eventualnog nazatka, kao posljedice nepotrebnih nesporazuma, a možda i pasivne rezistencije svećenika na terenu. S formalnim izmjenama liturgijskih propisa ne bi, ni po mom mišljenju, trebalo hitjeti. Ne treba ih ni forsirati, a još manje iznuđivati. Valja da se najprije »odmorimo« od »vječnih promjena« dosadašnje prijelazne etape. Pa da, istom onda, počnemo pomišljati i na, eventualne, zakonodavne »revizije«. Dobro promišljene i dobro pripravljene i proučene. I rijetke!

KONKRETNO

A tri bi, praktično, stvari s toga područja, po mome mišljenju, trebalo već danas, — što prije, — autoritativno deklarirati.

Najprije, da stvarna namjera Crkve nije, da se homilijski oblik propovijedi uzimlje u strogom i ekskluzivnom smislu. O svemu se, i pod misom, može propovijedati, što je »riječ Gospodnja« i što je u duhu Evanđelja i Crkve. Treba samo nastojati, gdje je to i u k o l i k o j e t o m o g u ć e, da se tema propovijedi, barem izvana, — mottom ili nekim citatom, — poveže i sa misnim bogoslužjem. I da joj se uvijek dade i biblijska podloga: citatima iz Evanđelja i Svetoga Pisma.

Onda, da se na svim nedjeljnim i blagdanskim misama, pa ni na onima za puk, ne propovijeda na isti način. Dobro valja naglasiti razliku između glavne nedjeljne (blagdan-

ske) »propovijedi«, koja bi se držala samo na jednoj ili, — gdje ima više svećenika, — na dvije, pučke, mise i koja općenito ne bi smjela biti kraća od četvrt sata, i »nagovora« na drugim javnim misama, na kojima bi »homilija« morala biti posve kratka (od nekoliko minuta i koja bi se mogla, iz svakoga razumnog razloga (pa i zbog svećenikova umora i preopterećenosti) i ispustiti.

I, napokon, da su svećenici u savjesti dužni u propovijedanju (i nagovorima pod službom Božjom) izbjegavati sve, što bi vjernike moglo odbijati od službe Božje i učiniti im je odioznom: sve nepotrebne primjedbe i upadanja tokom liturgijske funkcije, sve predugačke i narodu nerazumljive propovijedi i nagovore, svako doslovno opetovanje propovijedi. I čitanje propovijedi, razumije se. Ako svećenik nije u stanju da nagovore (osim glavne propovijedi) održi kratko i sadržajno, bolje da ih ispusti i da samo, iz Misala, pročita motto misnih čitanja. Pogotovu to vrijedi za one, koji bi htjeli da drže »homilije« i radnim danom. Gdje vjernička publika toga ne želi, — a trebalo bi o tom na zgodan način prije konzultirati vjernike, — ili gdje je ona posve malobrojna, nemaju one, po mom mišljenju, smisla: bolje ih je uopće ne držati.

PROBLEM HOMILETIČKE LITERATURE

A sada samo još riječ, dvije o, tiskanoj, propovjedničkoj literaturi! Dobro je, da je imamo. Ali i ona treba da bude raznolična i po tipu i po sadržaju, kao i naš način propovijedanja. Bude li isključivo, ili prvotno, liturgijsko-homilijska, slabo će kome poslužiti. A najmanje svestranu duhovnom odgoju vjernika. I treba da bezuvjetno, — možda i najviše, — kultivira baš »nagovore«, za »male mise«. Da nam ih, — i homiletičari od profesije i pastoralni radnici — ponude što više i u što bogatijem, tematičkom, izboru: i liturgijsko-homilijskih i apologetskih, i biblijskih, i katehetičkih, i moralnih. Sa svih područja vjerske pouke i kršćanskog života. Uvijek, dakako, posve kratkih. U čitavim zbirkama. Pa, osobito svećenici u pastvi, uvijek imaju pri ruci gotove materijale, pa da mogu jednu od tih kratkih propovijedi, — onu, koja im se učini zgodnom, — uvijek potegnuti i za čas je, bez pisanja i bez velika napora, u glavi, preraditi i izreći na »maloj misi«. Ne bismo onda svake nedjelje svi isto govorili,

a mogli bismo i kod svake mise reći »drugu propovijed«. Tko će to izdavati, neka odrede mjerodavni. Moglo bi se to činiti iz jednoga centra, za čitavo hrvatsko jezično područje, u režiji Biskupskih konferencija, ali i iz dijecezanskih ili regionalnih centara, za uže područje (dijeceze ili crkvene pokrajine), u režiji jednoga Ordinarijata. Ili, još najbolje, i jedno i drugo.

U RUKAMA KOMPETENTNIH

Uostalom, sve su to samo »ideje«. Ne moraju biti ni dobre. Ispunile bi svoju svrhu, i ako nekoga drugoga ponukaju, da izađe s boljima. Samo, problem je propovijedanja tu, i valja ga, sustavno, rješavati.

A nitko od nas ne želi biti kontestator. Što god od nas budu zahtijeve zakonite crkvene vlasti, činit ćemo. Činimo to i sada, Držimo »homilije« kod svih misa za puk. I — pomalo se njima patimo. Patimo sebe, a patimo, možda, i vjernike. Sitracija je, s te strane, sve prije nego idealna. Meni se, barem, tako čini.

Dr Čedomil ČEKADA

KONCILSKA PROPOVIJED

Kad se Sveti Otac 15. svibnja 1970. pred Vijećem biskupske sinode s bolnim čuđenjem potužio na prigovor u štampi sa strane kardinala Suenensa kako on — Sveti Otac ne postupa prema koncilu, tad je među ostalim istakao: — Ovaj glas, kako se čini, htio bi se predstaviti kao glas Koncila. (Doc. cath. 1564. str. 517 s). Sveti je Otac, drugim riječima, ustvrdio da kardinal želi govoriti kao u ime Koncila, a ipak ne prema Koncilu, nego protiv Koncila.

Ako to može vrijediti za takvu najvišu osobu, koliko to više vrijedi za različite teologe i teološčiće koji s daleko većom drskošću izlaze u ime Koncila i govore: Koncil traži ovo, Koncil traži ono. A sva su ta njihova tvrđenja daleko od Koncila i od njegovih misli. Danas je već ušlo u modu da svatko kroji Koncil prema svome ukusu i svojim željama. Odnosno, Koncil je za pojedince svaka riječ koju je ma tko na Koncilu izrekao, pa bila ne znam koliko protivna samoj katoličkoj istini.

a mogli bismo i kod svake mise reći »drugu propovijed«. Tko će to izdavati, neka odrede mjerodavni. Moglo bi se to činiti iz jednoga centra, za čitavo hrvatsko jezično područje, u režiji Biskupskih konferencija, ali i iz dijecezanskih ili regionalnih centara, za uže područje (dijeceze ili crkvene pokrajine), u režiji jednoga Ordinarijata. Ili, još najbolje, i jedno i drugo.

U RUKAMA KOMPETENTNIH

Uostalom, sve su to samo »ideje«. Ne moraju biti ni dobre. Ispunile bi svoju svrhu, i ako nekoga drugoga ponukaju, da izađe s boljima. Samo, problem je propovijedanja tu, i valja ga, s u s t a v n o, rješavati.

A nitko od nas ne želi biti kontestator. Što god od nas budu zahtijeve zakonite crkvene vlasti, činit ćemo. Činimo to i sada, Držimo »homilije« kod svih misa za puk. I — pomalo se njima patimo. Patimo sebe, a patimo, možda, i vjernike. Sitracija je, s te strane, sve prije nego idealna. Meni se, barem, tako čini.

Dr Čedomil ČEKADA

KONCILSKA PROPOVIJED

Kad se Sveti Otac 15. svibnja 1970. pred Vijećem biskupske sinode s bolnim čuđenjem potužio na prigovor u štampi sa strane kardinala Suenensa kako on — Sveti Otac ne postupa prema koncilu, tad je među ostalim istakao: — Ovaj glas, kako se čini, htio bi se predstaviti kao glas Koncila. (Doc. cath. 1564. str. 517 s). Sveti je Otac, drugim riječima, ustvrdio da kardinal želi govoriti kao u ime Koncila, a ipak ne prema Koncilu, nego protiv Koncila.

Ako to može vrijediti za takvu najvišu osobu, koliko to više vrijedi za različite teologe i teološčiće koji s daleko većom drskošću izlaze u ime Koncila i govore: Koncil traži ovo, Koncil traži ono. A sva su ta njihova tvrđenja daleko od Koncila i od njegovih misli. Danas je već ušlo u modu da svatko kroji Koncil prema svome ukusu i svojim željama. Odnosno, Koncil je za pojedince svaka riječ koju je ma tko na Koncilu izrekao, pa bila ne znam koliko protivna samoj katoličkoj istini.

Koncil je dragocjeni dar Duha Svetoga Crkvi. Ali Koncil je ono i samo ono što je Duh Sveti po Ocima i po potvrdi Svetog Oca konačno odredio i propisao na koncilu. Koncil nisu rasprave, nego odredbe koncila. To je djelo Duha Svetoga.

Ako dakle netko želi govoriti u ime Koncila, mora svoj govor nasloniti i izvući iz riječi konačnih odredaba i uredaba Koncila, iz koncilskih dokumenata, potvrđenih od Svetoga Oca.

Ako se ne može govoriti u ime Koncila bez izravnog pozivanja na koncilske dokumente, još se manje može bez tog pozivanja govoriti o nekom duhu Koncila, o nekim smjernicama Koncila. Kad je kardinal Garrone predstavljao štampi Ratio fundamentalis za sjemeništa, rekao je i ovo: Danas za mnoge pozivati se na Koncil znači dati si pravo da ga ignoriraju: duh bi se Koncila sastojao u tome da se zaniječe sadašnji Koncil u ime nekog hipotetskog trećeg ili četvrtog Vatikanskog koncila (Doc. cath. 1563. str. 486). Dotle dakle ide tako zvani duh Koncila.

Prema tome, ako tko želi govoriti bilo u ime Koncila, bilo u duhu i smjernicama Koncila, bezuvjetno je potrebno da točno naznači mjesto i riječi Koncila na koje se poziva. Inače nećemo imati II Vatikanski koncil, koncil Duha Svetoga, nego maštovni koncil, stvoren fantazijama svih zvanih i nezvanih u Crkvi. Mjesto svjetla Koncila prodavat ćemo svijetu magle svojih maštanja.

Što vrijendi općenito, vrijedi i za jedno goruće pitanje našeg dušobrižništva, naše svećeničke službe, a to je služba navještanja Evanđelja, a napose propovjedništva.

Danas se na veliko govori o koncilskom propovijedanju, o koncilskoj propovijedi da bi sve propovijedi prije Koncila bile zastarjele. Stvaraju se teorije o tom koncilskom propovijedanju i propovijedi i te se teorije nameću kao Sveto pismo koje bismo morali apsolutnom vjerom vjerovati.

No kod svih tih teorija i tvrdnja ponavlja se ista slabost koja je gore općenito iznesena. Svi ti vjesnici nove koncilske propovijedi stvaraju svoj Koncil, a ne oslanjaju se na II Vatikanski koncil. Oni govore o koncilskoj propovijedi, a da se ne obaziru na odredbe Koncila.

Bit će zato korisno da iz riječi samoga Koncila bacim barem malo svjetla na to pitanje koncilske propovijedi. Nije mi nakana da iscrpim to pitanje, nego više da potaknem druge da to pitanje izbliza pogledaju, ili barem da iz da-

ljine o njemu s visoka ne govore. Ovdje se želim osvrnuti samo na dva pitanja koja se postavljaju obzirom na koncilsku propovijed.

1. Prvo nam se pitanje postavlja: **Da li Koncil svodi sve propovijedanje i svu propovijed na liturgijsku homiliju?**

Tako bi se naime činilo prema pisanju i govoru onih koji danas vole govoriti o koncilskoj propovijedi. No ako samo i zavirimo u koncilske spise, bit će nam jasno da je to posve krivo. Tako dogmatska konstitucija o Objavi Dei Verbum n. 24. lijepo i jasno kaže:

Iz iste riječi Pisma crpe zdravu hranu i sveto se osvježuje i služba riječi, to jest pastoralna propovijed, kateheza i svaka kršćanska obuka, u kojoj liturgijska homilija treba da zauzme izuzetno mjesto.

Na prvi je pogled jasno da Koncil daje liturgijskoj homiliji izuzetno, izvanredno mjesto u službi riječi, a to znači propovijedanju, vjeronauku i oupće vjerskoj pouci. Ali ako liturgijska homilija ima izuzetno mjesto među drugima znači da ima i drugog propovijedanja i pouke, koja imaju neko niže mjesto, ali ipak mjesto u službi riječi. Potpuno je dakle promašeno prema Koncilu svoditi svećeničko propovijedanje na samu liturgijsku homiliju.

A to izlazi i iz riječi Koncila kojima govori o biskupskoj i svećeničkoj službi u Dekretima o pastirskoj službi biskupa o službi i životu svećenika.

Tako u 12. n. Dekreta Christus Dominus stoji doslovce:

Izvršavajući svoju zadaću naučavanja treba da ljudima navješćuju Kristovo Evanđelje — to je jedna od prvotnih zadaća biskupske službe. U sili Duha oni treba da pozivaju ljude k vjeri ili da ih utvrđuju u živoj vjeri. Neka im izlažu čitav misterij Krista...

Iz toga izlazi da se služba propovijedanja ili navješćivanja Kristova Evanđelja nikako ne može ograničiti na samu liturgijsku homiliju. Liturgijska je homilija kao dio službe kršćanske zajednice u prvom redu usmjerena na tu zajedinicu, a to može biti samo utvrđivanje u vjeri te zajednice. Ona zato nije poziv k vjeri nevjernicima, nego pretpostavlja vjeru koja se skupila kod Otajstva vjere.

Najljepši primjer nalazimo kod svetoga Pavla. Kad je došao Pavao u židovsku snagogu, on se uključio u bogoslužje riječi sinagoge, pa je na temelju Biblije navjestio Krista. Ali kad je došao na areopag, mislim da mu nije bilo ni na kraj pameti da uzme Bibliju u ruke pa da na temelju Biblije

sakupljenim poganima govori o Kristu. Kad se dakle Pavao obraćao k poganima bilo u Ateni bilo u Listri, nije on držao liturgijsku homiliju, nego sasvim drukčiji način govora i propovijedi.

Tako isto i biskupsko naučavanje koje je usmjereno ne samo na utvrđivanje u vjeri kršćanske zajednice nego i na poziv k vjeri nevjernicima ne može ostati ograničeno na bogoslužbenu homiliju. Ono mora dobiti širi domet koji će dostići i one izvan kršćanske zajednice. Na taj način biskup ne bi izvršio svoju prvenstvenu dužnost naučavanja kad bi ostao samo kod liturgijske homilije.

No ono što vrijedi za biskupa, vrijedi analogno i za svećenike, kako to izričito stoji u 27. bilježnici Dekreta Presbyterorum Ordinis. Svećenici i onako, kao i biskupi, imaju prvenstveni zadatak, kako to kaže spomenuti Dekret n. 4. da svima naviještaju Božje Evanđelje. Njihovom se spasonosnom riječi pobuđuje vjera u srcu onih koji ne vjeruju, a u srcu vjernika hrani. I oni su dakle određeni ne samo za liturgijsku homiliju, nego za to da svima dijele istinu Evanđelja, kako kaže isti Dekret. To čine već samim svojim primjernim životom. Već je to dakle jedna vrst propovijedi. A to čine i time da onima koji ne vjeruju — koji dakle i nisu kršćanska zajednica okupljena kod svete liturgije — otvorenim propovijedanjem navješćuju otajstvo Krista, bilo da nastoje probleme svoga vremena tumačiti u Kristovu svjetlu.

Tako se služba riječi — kaže dalje Dekret — vrši na različite načine, prema različitim potrebama slušatelja i prema raznolikim darovima propovjednika. Ovdje Dekret posebno nabraja te različite načine: Ljudi se u nekršćanskim zemljama ili zajednicama privode k vjeri i ka sakramentima spasenja naviještanjem Evanđelja, a u samoj kršćanskoj zajednici — napose kad se radi o onima za koje izgleda da malo razumiju i vjeruju ono što vrše — propovijedanje riječi potrebno je za samo dijeljenje sakramenata, jer su to sakramenti vjere, koja se iz riječi rađa i njome se hrani. To napose vrijedi za liturgiju riječi u služenju mise, u kojem se neodvojivo sjedinjuju naviještanje Gospodinove smrti u uskusnuća, odgovor puka koji sluša i sama žrtva.

Tu se dakle opet spominje liturgijska homilija samo kao jedan primjer propovijedanja u službi svećenika.

Suziti dakle i ograničiti propovijedanje i propovijed, a to znači učiteljsku službu svećenika na samu liturgijsku ho-

miliju znači potpuno nepoznavanje Koncila. Znači i protiviti se nauci Koncila. Prema Koncilu propovijedanje je i propovijed nešto daleko šire od liturgijske homilije — i ako ta homilija zauzima izuzetno mjesto u tom propovijedanju.

2. A kad se radi o samoj liturgijskoj homiliji, opet se postavlja pitanje: **Da li se može ta homilija svesti na samu egzegezu — tumačenje svetopisamskih čitanja?**

To je naime drugo rašireno mišljenje o »koncilskoj« propovijedi.

O tome nema sumnje da kao što čitavo propovijedanje, tako i liturgijska homilija mora crpsti zdravu hranu i sveto se osvježivati iz riječi Pisma, — kako smo to rekli iz Dekreta Verbum Dei. I onako svećenici moraju naučavati ne svoju mudrost nego riječ Božju, kako to kaže Dekret Presb. Ord. n. 4. Sveto je Pismo prvi izvor svake prave propovijedi. To je načelo ne samo Koncila nego same biti katoličke propovijedi kao riječi Božje.

Ali je drugo pitanje da li se liturgijska homilija mora navezati i izvanjskim vezom jedino na čitanje Svetoga pisma u misi. Na to pitanje odgovara nam liturgijska konstitucija Sacrosanctum Concilum koja je najkompetentnija za liturgijsku homiliju. Ona nam naime daje kao definiciju liturgijske homilije (n. 52): Njome se tijekom liturgijske godine na temelju svetog teksta tumače otajstva vjere i pravila kršćanskog života. Ta definicija je pravi koncilski smisao liturgijske homilije.

Što slijedi iz te definicije liturgijske homilije?

Prije svega slijedi da ta homilija ne treba biti nevezana samo na čtanja u svetoj misi. Ona može biti prema riječima Koncila navezana na bilo koji sveti tekst u svetoj misi. Ona dakle može biti navezana na bilo koju molitvu, bilo koju svetu pjesmu u misi, bilo na koji drugi dio mise toga dana.

Samo da konkretno spomenem jedan poseban primjer. U prijašnja vremena, ako se slavio koji veći svetac, imao je na misi dana svoj spomen ili komemoraciju. U tom slučaju, ako je narod slavio posebno tog sveca, iz pastoralne koristi (suprema lex!) naroda, svakako je svećenik na temelju spomenute komemoracije mogao navezati svoju homiliju na toga sveca. Bila bi to liturgijska homilija sasvim u stilu odredbe Koncila. Ista mogućnost ostaje i danas na drugi način. Poznato je naime da je Crkva u trećoj euharistijskoj molitvi dala mogućnost da se poslije kanona izravno spomene svetac koji se toga dana slavi. Ako dakle narod tog sveca

posebno slavi, iz same pastoralne mudrosti, svećenik će iskoristiti tu mogućnost. Ali zato može prigodom homilije najaviti narodu taj spomen koji će obaviti u najsvečanijem dijelu svete mise. A zato ima potpuno pravo da u vezi s tim spomenom i održi homiliju obzirom na život tog sevca. Tako čini i sam sveti Otac Papa, osobito kod kanonizacije. Tko dakle može zabraniti to propovjedniku i tražiti od njega da bude papskiji od pape?

Kako vidimo, liturgijska homilija u svetoj misi nije nužno navezana na čitanje Svetoga pisma. Tim samim je jasno da ona ne mora biti samo neka egzegeza Svetoga pisma.

Ali iz spomenute definicije liturgijske homilije slijedi i to da i u slučaju ako je ta homilija navezana i na sama čitanja Svetoga pisma u misi, nikako ne stoji da je navezana na čitava i sva čitanja. Sveti tekst je širok pojam, pa može značiti i sva čitanja i čitava čitanja. A može značiti i pojedini odlomak iz pojedinog čitanja. Što više i koju misao iz tih čitanja. Nije bez razloga čak i pred čitanjima istaknuta jedna misao iz cijeloga čitanja da dade mogućnost svećeniku da cijelu homiliju usmjeri upravo prema toj jednoj misli.

Poznata je činjenica kod našeg dragog magarca, ako ga se natovari primjerenim teretom, on će polako, ali sigurno iznijeti teret. Ali kušajte ga natovariti težim nego što on osjeća da je primjeren njegovim silama, što će učiniti? Leći će i tuci ga koliko ti volja, on se neće maknuti s mjesta! Gdje je dakle taj propovjednik koji će jedan Božji narod gore opterećivati nego bi opteretio svog magarca? Ako običan puk dobro zapamti jednu ili dvije misli, već smo mnogo učinili. A da mu natovarimo svu puninu i svu težinu misli koje sadružavaju nedjeljna čitanja, možemo kao sigurno reći da neće nijednu zadržati.

Ako netko misli da su čitanja zato dana da ih sva protumačimo, da izvršimo cijelu egzegezu o njima, načinili smo Sizifov posao. Jedna ili dvije misli iz tih čitanja više će donijeti ploda, nego njih tisuću koje će ostati bez koristi.

K tome, uopće egzegezu prenijeti na propovjedaonicu! Ambon načiniti školskom katedrom za egzegezu! Ne bi li to bilo učiniti od propovjedaonice spavaonicu? Ja sam osobno volio egzegezu, ma kako bila dosadna. Išao sam čak samoinicijativno na predavanja — kvestije — našeg dragog pok. Dr Zagode koja je držao za doktorande. Ali predobro znam što su za druge značila egzegetska predavanja. Bila su oduvijek najbolje sredstvo za uspavljivanje. Sjećam se

jednog egzegetskog predavanja na svećeničkom tečaju u Zagrebu. Držao ga je vrstan predavač koji inače znade svojim nastupom i mrtvo oživjeti. Ali nakon malog oduljenja gledao sam kako slušateljstvo pomalo zaklapa oči i glavom odobrava učenom predavaču. Pa ako to vrijedi za bogoslove i svećenike koji bi morali nešto žrtvovati za proučavanje Svetoga pisma, što ćemo reći za običan puk koji želi čuti živu riječ, a ne suho prevrtanje riječi? Pa da onda netko dođe na Božić ili na kakav crkveni god s Biblijom u ruci, te počne jašiti na riječima! Ili kanimo istjerati ljude iz crkve ili ih uspavati da ih samo trublja sudnjega dana može probuditi.

Konačno, gornja definicija liturgijske homilije lijepo kaže da se njome imaju na temelju svetog teksta tumačiti otajstva vjere i pravila kršćanskog života. Dakle sveti je tekst samo pomagalo, a ne svrha. Nije svrha homilije da egzetira recimo čitanja mise. Ako se uzme kratka egzegeza nekog odlomka čitanja, uzme se samo zato da se na njegovu temelju protumači koje otajstvo vjere ili dadu pravila kršćanskog života. Otajstvo vjere i pravila kršćanskog života — to je svrha homilije!

Tko dakle smatra liturgijsku homiliju čistom egzegezom, preokrenuo je sav smisao te homilije kako je shvaća Koncil. I onako kaže Koncil u Dekretu Presb. ord. n. 4: Ne smije se izlagati riječ Božju samo općenito i apstraktno, nego vječnu istinu Evanđelja mora se primjenjivati na konkretne životne prilike. Međutim, što ima apstraktnije od egzegeze? Daleko dakle od toga da egzegezu stavimo kao uzor koncilske propovijedi!

Još manje onda možemo nazvati koncilskom propovijedi samo prepričavanje, parafrazu Svetoga čitajna. Učena egzegeza je dosadna, ali je barem puna. Ona barem u sebi ima jezgru, makar tvrdu jezgru. No čisto prepričavanje tekstova, što je drugo, nego mlaćenje slame koja je bila već sto puta izmlaćena? Kod prepričavanja je naime sva pažnja svraćena na riječi jer ono i nije drugo nego pripovijedanje drugim riječima što je već čuveno. Tako cijela propovijed postaje samo igrom riječi. Tko je pjesnik, barem će izvana zabaviti slušateljstvo lijepim načinom govora. Ali tko nije pjesnik, pa počne prepričavati! Da li je Božji narod zalužio da ga se hrani pljevom i pjenom? I još da se to naziva koncilskom propovijeđu!

Ali još je gore i od toga kad se egzegeza pretvori u ljudsko maštanje. Današnja egzegeza uvelike na to naginje. Jedan egzegeta želi biti mudriji od drugog, pa se nadmudruju i prodaju svoja maštanja kao neku »najnoviju« egzegezu svetoga teksta. Danas je to dobilo široko polje u izmišljanju literarnih vrsta. I tamo gdje ima smisla o njima govoriti i tamo gdje nema, današnji će egzegete naći novu vrst da pretvore Božju riječ u bajku. Koliko je samo maštanja, praznog ljudskog maštanja danas u tumačenjima prvih glava knjige Postanka, pa onda poglavlja iz Isusova djetinjstva! Kad bi bile recimo prve glave Ponstanka doista čista Božja mašta, bile bi barem nadahnuta Božja mašta. Ali da neki čovjek želi tu Božju maštu zamijeniti svojom čovječjom praznom maštom, to je atentat na zdravi razum. Ljudi se doista okreću od istine a okreću k bajkama jer im one škaklju uši. Ne pitaju kod egzegeze da li je u skladu s crkvenim učiteljstvom, nego samo da li je novija i najnovija. Sve je to lijevanje vode ljudske mašte u vino Božje riječi.

A da bude još strašnije, danas se više ne ulijeva samo voda mašte nego i otrov oč'te zablude. Bultmannova demitologizacija zahvatila je modernu, čak katoličku egzegezu. A to je pravi otrov koji ubija sve Božje u Svetom pismu i zato i samu Božju riječ

A ima danas takvih koji bi koncilsku propovijed htjeli proglasiti baš tom egzegezom! Liturgijska bi homilija imala biti ubojstvo Božje riječi koja se u čitanjima pročitala.

Što je dakle koncilska propovijed? Ovo ili nešto drugo?

Non quis sed quid.

P.

KATEDRALA KOJA JE U NAMA

Jedan svećenik pisao mi je da sam u svome članku »Katedrala i katakomba«, objavljenom u »Službi Božjoj«, možda više rekla između redaka nego u recima. To je istina. Naprosto, nisam se usuđivala javno reći baš sve što mislim o sadašnjoj liturgijskoj reformi. Sad ću to ipak pokušati.

Liturgijsku reformu u nas provodila su dva konformizma: aktivni i pasivni. Razlika između njih samo je u tome što je prvi tu reformu oduševljeno, pa i ponešto agresivno nametao, opirući se o koncilsku konstituciju o liturgiji i o

Ali još je gore i od toga kad se egzegeza pretvori u ljudsko maštanje. Današnja egzegeza uvelike na to naginje. Jedan egzegeta želi biti mudriji od drugog, pa se nadmudruju i prodaju svoja maštanja kao neku »najnoviju« egzegezu svetoga teksta. Danas je to dobilo široko polje u izmišljanju literarnih vrsta. I tamo gdje ima smisla o njima govoriti i tamo gdje nema, današnji će egzegete naći novu vrst da pretvore Božju riječ u bajku. Koliko je samo maštanja, praznog ljudskog maštanja danas u tumačenjima prvih glava knjige Postanka, pa onda poglavlja iz Isusova djetinjstva! Kad bi bile recimo prve glave Ponstanka doista čista Božja mašta, bile bi barem nadahnuta Božja mašta. Ali da neki čovjek želi tu Božju maštu zamijeniti svojom čovječjom praznom maštom, to je atentat na zdravi razum. Ljudi se doista okreću od istine a okreću k bajkama jer im one škaklju uši. Ne pitaju kod egzegeze da li je u skladu s crkvenim učiteljstvom, nego samo da li je novija i najnovija. Sve je to lijevanje vode ljudske mašte u vino Božje riječi.

A da bude još strašnije, danas se više ne ulijeva samo voda mašte nego i otrov oč'te zablude. Bultmannova demitologizacija zahvatila je modernu, čak katoličku egzegezu. A to je pravi otrov koji ubija sve Božje u Svetom pismu i zato i samu Božju riječ

A ima danas takvih koji bi koncilsku propovijed htjeli proglasiti baš tom egzegezom! Liturgijska bi homilija imala biti ubojstvo Božje riječi koja se u čitanjima pročitala.

Što je dakle koncilska propovijed? Ovo ili nešto drugo?

Non quis sed quid.

P.

KATEDRALA KOJA JE U NAMA

Jedan svećenik pisao mi je da sam u svome članku »Katedrala i katakomba«, objavljenom u »Službi Božjoj«, možda više rekla između redaka nego u recima. To je istina. Naprosto, nisam se usuđivala javno reći baš sve što mislim o sadašnjoj liturgijskoj reformi. Sad ću to ipak pokušati.

Liturgijsku reformu u nas provodila su dva konformizma: aktivni i pasivni. Razlika između njih samo je u tome što je prvi tu reformu oduševljeno, pa i ponešto agresivno nametao, opirući se o koncilsku konstituciju o liturgiji i o

dekrete Svete Stolice o provedbi te konstitucije; a drugi je to nametanje prihvaćao, makar i s intimnim rezervama, od kojih se međutim čula samo pokoja polúriječ.

Puk kršćanski nije pitao nitko ništa. Puku kršćanskom jednostavno je oduzeta stara misa i pružena mu je nova. Dekretom odozgor, baš kao u staro doba kad se o »zrelosti« i »odraslosti« vjernika nije govorilo. Mene je u posljednje doba malo što tako revoltiralo kao riječ jednoga službenog apologete nove mise: »Narod ima na to pravo«. Vjerni narod u svojoj golemoj većini — ovdje u nas upravo u totalu — to »pravo« nije tražio. A netraženo, s »vrha« dano pravo nije pravo, nego oktroj. Oktroirati bilo kakvo »pravo« uvijek je gest apsolutizma. Pa zvao se i prosvijećenim.

U drugim starim katoličkim zemljama bilo je reagiranja na taj oktroj, i od strane svećenika i od strane vjernika. Bilo je to reagiranje toliko jako, toliko odlučno da je ipak uspjelo izmijeniti članak 7 nove Institutio generalis Rimskoga misala. Taj članak 7 napisan je iznova: novi tekst naglašuje žrtveni značaj mise i precizira da svećenik u misi nije samo predsjednik zajednice nego i predstavnik Kristove osobe — dakle naglašuje i precizira upravo ono što je manjkalo u prethodnom tekstu toga članka. Da nije bilo otpora i svećenika i vjernika u tolikim crkvenim provincijama spram prethodne stilizacije toga teksta, nikad on ne bi bio iznova napisan.

U nas takva otpora nije bilo. Oni svećenici, koji se nisu oduševili liturgijskim promjenama, malo su kočili njihovu provedbu, odgađali famozno okretanje oltara prema narodu, ustezali se od svakoga eksperimentiranja, čekali vatikanske dekrete, uopće »hodali olovnim nogama« na tome polju, ali sve su te promjene oni makar i zatežući i makar bez zanosa proveli. Oprli se nisu, pa ni samo načelno. Nijednoga od njih nije se čulo gdje javno veli: ta mi se reforma ne sviđa! I nije poznato da bi ijedan od njih bio nastavio, ne samo sine populo (kako naputak za provedbu liturgijske reforme dopušta), nego i coram populo služiti misu latinski, ili je glagoljati po staroj hrvatskoj povlastici. I nije poznato da bi ijedan bio javno branio ni latinski jezik ni glagoljicu u liturgiji. Disciplinirani do heroizma, ili činovnici do srži (praktički dođe na isto), svećenici neoduševljeni liturgijskim novostima provodili su te novosti poslušno, ako i hladno i polako.

A vjernici su se tome gotovo bez iznimke prilagodili. Nije ovdje riječ o egzaltadosima nove mise, redovno mlađima i sasvim mladima, koji u crkvi vole deklamirati komunitarno kršćanstvo, a izvan crkve isto su onako solipsistični kao i starinski »intimistički« katolici — a možda su solipsistični i neugodnije i gore, jer im često manjkaju i rudimenti znanja o duhovnom životu, koje su starinski katolici ipak barem nekako imali. Dakle, ovdje nije riječ o tim mladim deklamatorima (koji, međutim, svoju »komunitarnost« gdjegdje radije vole iživljavati pomalo sektaški, okupljajući se za vrijeme mise radije na koru ili u sakristiji nego baš pred oltarom gdje stoje »obični« vjernici). Ovdje je riječ upravo o vjernicima koji su bili navikli na staru misu, i koji su staru misu iskreno voljeli i dobro poznavali. To su oni koji ni prije sadašnje liturgijske reforme nisu za vrijeme mise molili ni krunicu ni ikakve privatne molitve, nego su **molili misu**, po staroj preporuci Pape Pija X. Bilo je mnogo takvih u ovoj zemlji; osobito u Dalmaciji, gdje je moderni liturgijski pokret bio živ već između dva rata, i gdje je opstojala prastara pučka tradicija zajedničke liturgijske molitve; ali i u ostalim krajevima Hrvatske. Da takvih vjernika, koji su već mnogo prije II Vatikanskog Koncila **molili misu**, nije i u nas bilo, ne bi se Kniewaldov prijevod Rimskog misala bio rasprodao u nekoliko izdanja, i ne bi ni noviji Radićev prijevod istog Misala bio onako prihvaćen. A bilo nas je, Bogu hvala, ne malo i takvih koji smo i latinski znali, pa nam ni prijevod Misala nije trebao, nego smo dolazili na misu sa džepnim izdanjem Missale romanum u ruci. I stara latinska misa, skladna i savršena kao malo koje djelo što ga je čovjek uopće stvorio, bila je najljepši i najdublji doživljaj našega života. Onda je sve to — a da nas nitko ništa nije pitao — presječeno: presječeno ne toliko dekretom samoga Koncila (koji dekret **ne ukida** latinski jezik u liturgiji, ali to se danas ne voli spominjati), koliko potonjim odredbama Svete Stolice i njihovim tumačenjima. Službena apologetika nove mise uporno tvrdi da se reformom ništa u misi nije bitno izmijenilo. Ali uzalud: katolička žrtva svete mise postala je čudno slična protestantskoj Večeri Gospodnjoj, i nema te apologetičke službene tvrdnje koja zaista može dokazati protivno. A ipak: golema većina vjernika u nas i to je prihvatila; i najaktivnije prihvatili su to, dobrim dijelom, upravo oni vjernici koji su cijelom svojom duhovnom formacijom bili najviše vezani za staru misu. Oni su najviše ti koji

danas glasno sudjeluju u novoj misi. Tu se zaista može govoriti o upravo herojskoj discipliniranosti, i samo o njoj: ako je pokoji klerik i prihvatio novu misu po činovničkom mentalitetu, u laika taj je prihvat bio plod samo herojske discipline. Javnom laičkom otporu novoj misi nema u nas gotovo ni traga. U katoličkom tisku nema ga od strane laika gotovo nikako; moj članak »Katedrala i katakomba«, pisan plaho i zavijeno (kako je dobro opazio onaj svećenik), jedan je od prvih tiskanih pokušaja da se taj otpor barem nekako izrazi. U praksi, to jest po crkvama, takva otpora također jedva da ima; čula sam dosad samo za jedan slučaj u Zagrebu, možda nezgrapan, možda neugodno ljutit i izazovan na svetom mjestu gdje srditosti ni izazova ne bi smjelo biti, ali ljudi prosvjeduju kako umiju. No, općenito uzevši takvi pojedinačni prosvjedi ili pokušaji prosvjeda nemaju nikakve težine: kler i puk u Hrvatskoj liturgijsku su reformu prihvatili, manjina oduševljeno, a većina disciplinirano i rezignirano. Ništa slična evropskim organiziranim pokretima za vraćanje tridentinske mise (Una voce i dr.) nije se u nas vidjelo, pa oduševljeni pobornici te reforme mogu živjeti u iluziji da je ta reforma u Hrvatskoj dobro primljena.

Kad bi zaista bilo tako, ja ovo ne bih ni pisala. Kad bi zaista bilo tako, ja bih znala da su religioznom osjećanju vjernika u Hrvatskoj nešto stubokom izmijenilo, definitivno, ireversibilno. I onda meni ne bi preostalo nego šutjeti — i čitati kod kuće moj stari Missale romanum kao divnu arheološku literaturu. Ali ja ne vidim da se u religioznom osjećaju **većine** vjernika u Hrvatskoj nešto **bitno** izmijenilo, osim što ih sad više pristupa pričesti nego prije. No nisu zato postali bolji, pa bih ja posumnjala u dobrotu te promjene. Ali nije u tome problem. Prvi kršćani pričešćivali su se veoma često, pa nisu zato bili bezgrešni: i ako je ono doba dalo mnoge mučenike, dalo je i mnoge kukavice i doušnike, kako nije nepoznato nikomu tko je malo čitao svete Oce. Da i ne spominjemo sve grijehe i poroke prvih kršćana iz V i VI poglavlja Prve Poslanice Korinćanima . . . Dakle, nije problem u tome hoće li čovjek samo češćom pričešću postati bolji — neće postati, i o tome ne vrijedi ni raspravljati. Nego je problem u ovome: čemu je zapravo trebalo rušiti savršenu, stoljećima građenu, divno čvrstu i skladnu zgradu katoličke mise, i vraćati misnu liturgiju u fluidne pseudooblike davnih stoljeća?

Problem je u tome **pseudo**. Jer ovo što su nam sad oktroirali **nisu pravi** oblici prvih kršćanskih stoljeća, i nikad i nikako oni to ne mogu više postati. Mnogo toga moguće je na svijetu, ali vratiti rijeku izvoru nije moguće. Katedrala nije katakomba, i nikad više ne može postati katakomba. Može opustjeti, može se razoriti, može od nje ni kamen na kamenu ne ostati, ali u katakombu ona se ne može pretvoriti. Naprosto i doslovce: **ne može.** Praviti u njoj liturgiju iz katakombe samo je neugodan teatar. Činjenica da mladi neofiti, koji vole novu misu, toj novoj misi radije pribivaju u sakristiji, ili na koru, ili u kakvoj improviziranoj podrumskoj kapeli, nije slučajna. Ona može revoltirati čovjeka formirana duhom katedralne liturgije, ali upravo taj revolt pokazuje da ti mladi već radikalno stoje izvan vjekovne aule katedralne liturgije. Oni fantaziraju o »vraćanju izvorima«, a zapravo stvaraju jedan novi oblik kršćanstva — naprosto zato što nikakvo **stvarno** vraćanje izvorima nije moguće. I pitanje je dakle: ako je taj novi oblik kršćanstva bezuvjetno potreban mnogim mladima, je li ga baš potrebno nametati svim vjernicima? Je li baš potrebno u katedrali praviti teatar mise iz katakomba? Je li baš potrebno napuštati mramorni **žrtvenik** okrenut Jeruzalemu i postavljati, samo nekoliko metara od njega, drveni **gozbeni stol?** (I nije li, uostalom, ponešto čudno, pa i groteskno zvati **gozbom** nešto što **gozba** nije, jer **gozba** je nešto materijalno obilno i raznoliko, a u sakramentalnoj pričesti vjernik prima samo priliku maloga komadića beskvasnog kruha?)

Neki misle da će crkve dosadašnjeg tipa (a to je, kako sam već jednom napisala, tip mnogo stariji od Tridentina, to je tip crkve kakva se gradila sve od izlaska kršćana iz katakomba do danas!) prilično skoro opusjeti, postati muzeji. Jedno takvo mišljenje ja sam prikazala našoj javnosti u prvom broju časopisa Kana. Ja i sama zaista smatram da će se razviti jedan nov oblik liturgijskog zajedništva: znaci su mu već tu, pa i u nas. Bit će to malene zajednice, sastavljene vjerojatno po stambenim blokovima ili golemim modernim stambenim zgradama — krletkama. U takvim zajednicama svi će članovi poznavati jedni druge, kako su se i prvi kršćani u katakombama poznavali; pa premda ni njihov oblik doživljavanja vjere neće biti točna kopija prvokršćanskoga (naprosto zato što nikakvo zbiljsko vraćanje u prošlost nije ljudski moguće), bit će ipak moguće dati masi tih ljudi jedan autentični komunitarni ton. Srditi se

na tu perspektivu, odbijati je unaprijed, proglošavati je futurofantazijom (kako se čulo u nekim reakcijama na onaj moj prikaz u Kani), nema smisla. Ali ima li smisla **hic et nunc nametati karikaturu** komunitarne mise ljudima koji prave potrebe za takvom misom ne osjećaju, ljudima koji su i u tridentinskoj misi autentično doživljavali Crkvu kao zajednicu vjernih, ljudima koji se protiv novoga misnog teatra ne bune samo iz jedne strahovite discipliniranosti totalno nepoznate mladim egzaltadosima »čistoga Evanđelja«, ljudima kojima srce puca kad gledaju zapuštene divne mramorne žrtvenike okrenute Jeruzalemu, žrtvenike kojima sam i svećenik okreće leđa služeći memorijal Večere Gospodnje za drvenim stolom?

Toliko se danas govori o pluralizmu u Crkvi. Pa, zašto se pluralizam ne bi ostvario u liturgiji? Prije ga je bilo, i te kako. I to ne samo prije Tridentina, nego sve do Pija IX. Možda je malo poznato, ali tek Pio IX nametnuo je rimski obred mise gotovo cijeloj Crkvi, uspjeli su se spasiti od toga njegova totalitarizma samo ambrozijanski, mozarapski, lyonski i dominikanski obred. Prije diktata Pija IX bilo je više raznih obreda — u onoj staroj Crkvi koju se previše simplicistički voli smatrati jednolikom. I zašto bi baš danas Crkva u liturgiji morala biti totalitarna na način Pija IX, ako i u drugom obliku?

Bojim se da je sadašnja situacija očajno neugodna svakomu, osim svojim službenim apologetičarima. Neugodna je mladima, uglavnom neofitima progresističkih (i arciprogresističkih) kateheta: bilo lijepo ili ne, ti mladi više se osjećaju adeptima svojih grupa nego jednostavno članovima grešnoga puka Božjega: i opet velim, njihov instinktivni otklon teatra u crkvi građenoj za drukčiji religiozni doživljaj, njihovo izmicanje na korove i u sakristije i u podrume — sve to nije slučajno. Neugodna je ta situacija i zrelijim vjernicima, koji se, sve i herojski disciplinirani, osjećaju, nefarbano govoreći, upravo prisiljeni u svojoj najdubljoj religioznoj intimi: (Jedini znak toga strahovitog osjećaja, što su ga se dosad usudili pokazati, jest radikalni otklon takozvanoga »znaka mira« prije pričesti. »Inženjeri duša«, koji su nam oktroirali novu misu i taj apsurdni »znak« u njoj, mogli bi se nad time ozbiljno zamisliti.) I dakle: mjesto da se s upornim (na svoj način također herojskim, uostalom) irealizmom insistira na održanju ove mučne liturgijske situacije, zašto se ne bi pokušalo provesti anketu među vjernicima?

Anketu jasnu, preciznu, poštenu, s upitima koji ne bi bili sugeriranje ni intimidiranje, nego bi bili sastavljeni zaista tako da bi odgovori na njih pružili **stvarnu** sliku mišljenja **svih** vjernika, a ne tek ono što se želi čuti? I ne bi, mislim, u toj anketi trebalo ljudima kopati po savjesti, nego pitati samo čisto i bistro: koja vam je misa uistinu, po vašoj savjesti i vašem religioznom osjećanju, draža: prijašnja ili ova nova? biste li željeli da se stara misa vrati za one koji bi to htjeli, ili ne? biste li željeli da se uvedu dva oblika mise, stari i novi, pa da svako pribiva onakvoj misi kakvu više voli? Eto, ja mislim da bi takva pitanja bilo veoma uputno ljudima postaviti. Odgovori na njih možda bi iznenadili »inženjere duša«.

Vezanost svih korijena bića za staru misu ne mora uvijek biti znak integrizma. Ne mora uvijek značiti težnju za kočenjem razvitka i napretka Crkve. Konačno, gotovo sve što je **i danas** živo i plodno u Crkvi odgojila je stara misa. Ona je Katoličkoj Crkvi privlačila i inovjerce. Primjeri autentičnih obraćanja, koji bi bili plod forsiranja komunitarnog teatra u crkvi, nekako su rijetko posijani. Mladi iz raznih ljubomorno zatvorenih malih grupa oko raznih kateheta zapravo nisu obraćenici. Zasad su to samo pristupnici u neke više-manje sektaške oblike nekoga fluidnog kršćanstva, koji još nisu katolicizam. Možda neće nikad ni biti, i možda je došlo doba da i takav pluralizam treba u Crkvi dopustiti. Ali ne čini mi se da zato treba baš razarati katedralu — u dušama gdje ona još uvijek uspravna, čvrsta i draga stoji.

Smiljana RENDIĆ

PROBLEMI CRKVE U FRANCUSKOJ

I. — 50.000 SVJETOVNJAKA GOVORI O SVEĆENIKU

Prije plenarnog zasjedanja francuskog Episkopata prošle godine, biskupi su pozvali vjernike, da najiskrenije iznesu svoje mišljenje o životu i službi svećenika. Rezultati ankete **objavljeni su u brošuri od 150 strana.**

1. — Šta je svećenik?

U cjelini odgovori se slažu: Svećenik je čovjek, izabran milošću Božjom, da bude veza između Krista i vjernika. On je nešto posebno. Svjedok je Kristov, koji mora biti povezan s ljudima.

Anketu jasnu, preciznu, poštenu, s upitima koji ne bi bili sugeriranje ni intimidiranje, nego bi bili sastavljeni zaista tako da bi odgovori na njih pružili **stvarnu** sliku mišljenja **svih** vjernika, a ne tek ono što se želi čuti? I ne bi, mislim, u toj anketi trebalo ljudima kopati po savjesti, nego pitati samo čisto i bistro: koja vam je misa uistinu, po vašoj savjesti i vašem religioznom osjećanju, draža: prijašnja ili ova nova? biste li željeli da se stara misa vrati za one koji bi to htjeli, ili ne? biste li željeli da se uvedu dva oblika mise, stari i novi, pa da svako pribiva onakvoj misi kakvu više voli? Eto, ja mislim da bi takva pitanja bilo veoma uputno ljudima postaviti. Odgovori na njih možda bi iznenadili »inženjere duša«.

Vezanost svih korijena bića za staru misu ne mora uvijek biti znak integrizma. Ne mora uvijek značiti težnju za kočenjem razvitka i napretka Crkve. Konačno, gotovo sve što je **i danas** živo i plodno u Crkvi odgojila je stara misa. Ona je Katoličkoj Crkvi privlačila i inovjerce. Primjeri autentičnih obraćanja, koji bi bili plod forsiranja komunitarnog teatra u crkvi, nekako su rijetko posijani. Mladi iz raznih ljubomorno zatvorenih malih grupa oko raznih kateheta zapravo nisu obraćenici. Zasad su to samo pristupnici u neke više-manje sektaške oblike nekoga fluidnog kršćanstva, koji još nisu katolicizam. Možda neće nikad ni biti, i možda je došlo doba da i takav pluralizam treba u Crkvi dopustiti. Ali ne čini mi se da zato treba baš razarati katedralu — u dušama gdje ona još uvijek uspravna, čvrsta i draga stoji.

Smiljana RENDIĆ

PROBLEMI CRKVE U FRANCUSKOJ

I. — 50.000 SVJETOVNJAKA GOVORI O SVEĆENIKU

Prije plenarnog zasjedanja francuskog Episkopata prošle godine, biskupi su pozvali vjernike, da najiskrenije iznesu svoje mišljenje o životu i službi svećenika. Rezultati ankete **objavljeni su u brošuri od 150 strana.**

1. — Šta je svećenik?

U cjelini odgovori se slažu: Svećenik je čovjek, izabran milošću Božjom, da bude veza između Krista i vjernika. On je nešto posebno. Svjedok je Kristov, koji mora biti povezan s ljudima.

Ne manjkaju ni kritike ni dobre želje: Svećenik ne voli više moliti kao prije. Previše se uznemiruje aktivizmom, koji može pripraviti teren marksizmu. Žalosno je, da se svećenici ne spremaju bolje u teologiji, pa se zato mogu čuti netočna mišljenja iz njihovih usta. Moglo bi se reći i heretička. Svećenik mora biti nadčovjek, gotov svetac! Zašto vjernici ne prakticiraju mnoge kreposti? Jer ih ne vide kod svećenika! Većina svjetovnjaka želi se pokoravati svom župniku, biskupu, papi, ali svi žele da ih u tom ohrabre njihovi svećenici. Da slušaju oni papu i biskupe! Od svakog kršćanina traži se svetost, ali posebno od svećenika, koji mora biti primjer svima!

2. — Šta se još traži od svećenika?

Da bude na raspolaganju laika. Mora biti potpuno na raspolaganju svojim vjernicima. Svima, a ne samo nekim vrstama! Propovijedi se ne sviđaju svima. Ima ih, koji bi htjeli da im se uvijek govori samo o Bogu, Bl. Dj. Mariji i svecima. Drugi bi opet željeli, da im se nedjeljom govori o njihovim problemima i o rješavanju tih problema.

Mnoge su dužnosti, koje spadaju na svećenika: Prikazivati misnu Žrtvu, dijeliti sakramente, propovijedati Evanđelje, odgajati narod Božji, tumačiti katekizam, voditi brigu o mladeži, o siromasima, a da ne zanemari bogate, posjećivati starce, bolesnike, umiruće. Jednom riječi: mora svuda biti prisutan. Treba voditi brigu i o nevjernicima. Zapravo bi svećenik morao imati tri ili četiri ljudska vijeka i čelično zdravlje, da bi sve to mogao činit kako treba!

Laici su govorili i o strukturama Crkve, o odnosima između biskupa i svećenika, koji trebaju biti u znaku najveće ljubavi i razumijevanja. Vjernici su zaokupljeni i problemom formacije svećenika. Neki insistiraju na tome, da se budući svećenici odgajaju u atmosferi koja će biti zaštićena od svijeta, a drugi naprotiv žele, da svećenici ne izlaze iz sjemeništa kao prisiljeni stari mladići, odgojeni »u bespolnom svijetu«.

Laici žele da se biskupi ne služe autoritetom s najvećom rigoroznošću.

3. — Problem celibata

Na pitanje, o kojem se najviše raspravlja i koje nikoga ne ostavlja indiferentnim, 67% odgovora izjasnilo se za stanje, kako je i bilo, tj. za stalni celibat svećenika. Neki su davali zanimljive izjave, a neki i žestoke. Jedan je rekao:

»Ako bi se ukinuo celibat, ostavio bih Katol. Crkvu!« Jedna je žena rekla: »Krist je htio, da njegova Majka bude djevica, jer je želio ustanoviti uzvišenost djevičanstva nad ženidbenim staležom!« Jedna je izjavila: »Naučili smo poštivati naše svećenike, znajući da nam dolaze dijeliti anđeoski Kruh ne ustajući iz bračne postelje! Želimo da tako bude i ubuduće!« Jedan čovjek još je stroži, ako ne slikovitiji: »Neka svećenik, koji ima zvanje najljepše što postoji, kultivira svoju vjeru i neka po vjeri živi i krasote, koje će tako živeći otkriti, neće mu dati priliku da pomisli na ženidbu. Čak će tražiti oproštenje, ako je na to nekad pomislio!« U slučaju ženidbe svećenici ne bi bili potpuno sposobni za svoju službu. Neki su izjavili: »Ne mogu se služiti dva gospodara u isto vrijeme: Bogu i mamoni! Mamon ili bogatstvo bila bi žena!« 31% protivno se izjašnjuje govoreći o ukidanju celibata radi ravnoteže, radi rješenja teškoća za nove kandidate, radi boljeg razumijevanja životnih problema. Da bude slobodan izbor: celibat ili ženidba.

4. — Da li svećenik mora sudjelovati u sindikalnim borbama?

Svećenik na radu uzrokom je različitih rekacija. 50% izjasnilo se protiv, 20% za, a 30% veli da rad mora biti samo kao sredstvo apostolata među radnicima i uvijek uz saglasnost hijerarhije. Drugi ističu, da svećenik ne radi u tvornicama, nego da radije bude kao fotograf, prodavač novina, obrtnik-zanatlija! Što se tiče političke i sindikalne angažiranosti, većina je protiv toga, da se svećenik u to miješa. Međutim, jedan je izjavio: »Ako svećenici ne trebaju imati političko mišljenje, zašto im se daje pravo glasa?« Govorilo se i o materijalnom stanju svećenika. Jedni obiluju, a drugi se bore s vrlo velikim siromaštvom! Što se tiče svećeničkog odijela, neki veoma žale, što su svećenici napustili svoj talar, koji bijaše kao znak svećeničke čistoće i djevičanstva!

II. — PLENARNO ZASJEDANJE FRANCUSKIH BISKUPA U LURDU

1. — Položaj svijeta

Veoma kompleksna današnja promjena svijeta pokazuje slijedeće oznake:

a) Prijelaz sa seoske civilizacije na gradsku s demografskom koncentracijom u težnji za prevelikom nestalnošću.

b) Prijelaz poljoprivredne ekonomije na obrtničku, relativno statičke na dinamičku industriju, čija racionalna tehnika iskorišćuje napredak znanosti i kojoj je ideal efikasnost i dobitak.

c) Nedostatak demokratskog duha, koji pridajući vrijednost osobi traži odgovornost, sudjelovanje u odlukama, te kontrolu rada i prihoda.

d) Nastupanje kritičkog duha, koji nije naivno povjerljiv, nego sve stavlja u pitanje, traži u svemu razloge.

e) Djelovanje profesionalnih grupa ujedinjenih solidarnošću položaja i zanata, ali katkada odvojenih interesima konfliktima.

f) Ateizam i opća religijska indiferentnost, masovno udaljavanje od Crkve, posebno među radništvom. Poganski način života — nemoral: erotizam i nasilje. Socijalne nepravde i grupni konflikti, više ili manje favorizirani.

2. — Položaj Crkve

Crkva postavši manjinska, izgubila je monopol, što ga je imala, da igra direktnu ulogu na duhove i kulturu. Ali u kojoj mjeri Crkva ima da nadoknadi taj deficit svojom apostolskom organizacijom, svojom kohezijom i svojom duhovnom vitalnošću?

1) Apostolska organizacija

S jedne strane tu spadaju tradicionalne biskupije i župe, a s druge strane grupni pokreti.

A. — Biskupije i župe

Prvi problem postavlja se za biskupije, za koje se treba pitati, da li njihova autonomija odgovara rastućim zahtjevima za njihovu međusobnu ovisnost i za opće probleme, koji se postavljaju na nacionalnu razinu. Izvjesni uspjesi ostvaruju se **različitim organizacijama: apostolska područja, per**manentno tajništvo eposkopata . . .

Ali najurgentniji problem jesu župe. Na seoskom području župa bijaše centar i ognjište za kršćane, koje je župa hranila naukom i sakramentalnim životom. Odgajala ih od djetinjstva pod vodstvom svećenika. Prije svega, svećenička

služba obavljala se bez velikih zapreka... Ali u mnogim slučajevima to ne odgovara razvitku grada i društvenim odnosima...

B. — Apostolske grupe

Da se izliječe deficiti i nemogućnosti župe, Crkva u Francuskoj pred već 50 godina stvorila je različite organizacije. Jedne za određena područja, druge za profesionalne kategorije, te opet druge za čisto misionarski apostolat. Postigli su se izvjesni uspjesi, a neki se još postižu. Na žalost radi povećanja njihova broja, nastala je neka anarhija, a među nekima ima konflikta radi konkurencije. Ljudska bijeda.

2. — Kohezija Crkve

Poseban je problem kohezije Crkve u funkciji njezina poslanstva. Ta kohezija morala bi biti što intenzivnija, a da ipak ne škodi slobodi i pojedinačnim zvanjima osobe...

A. — Problemi svećenika

Poznato je, da se ti problemi postavljaju na slijedećim područjima:

1. — Uvjeti života. Materijalni život nedovoljno osiguran i često ispod potrebnog nivoa. Iscrpljujući rad. Osamljenost.

2. — Poteškoće u odnosima s biskupovim autoritetom, koji je često birokratski, bezličan i suviše dalek, unatoč dobre volje.

3. — Problem naravi i određenja službe. Da li najprije dolazi služba kulta i administracije sakramenata, ili najprije služba riječi? Mora li se najprije obratiti vjernoj zajednici ili onima, koji su izvan nje.

4. — Problem afektivnog života svećenika: definitivna obligacija celibata i njezino opravdanje.

5. — Problem slobode djelovanja svećenikova, da uđe u profanu profesiju i da se angažira u političkom životu.

B. — Problemi svjetovnjaka

1. — Odgovornost i učestvovanje u upravi Crkve i njezinu apostolatu.

2. — Racionalno i efikasno apostolsko sudjelovanje.

3. — Doktrinalna i duhovna izgradnja.

C. — Opći problemi, problem jedinstva duha

U svakom društvu normalne su zakonite razlike mentaliteta, što dovodi često do žestokih suprotnosti. Crkva u Francuskoj ima svoje »tradicionaliste« i »progresiste« na doktrinalnom, akcijskom i liturgijskom polju.

Prvi su povezani s prošlošću, uz stalne vrijednosti, red, tradiciju, autoritet, stalnost formi i formula. Drugi su više usmjereni prema budućnosti, više zabrinuti da se prilagode novostima vremena, više privučeni idealom slobode. Događa se, da strast uzrokuje čudna rušenja u tim nastojanjima.

3. — Kršćanska vitalnost

Velik dio ovih problema proizlazi radi manjka kršćanske vitalnosti, od izvjesnog manjka vjere i ljubavi! Kao i u svim vremenima, tako i danas s još većim intenzitetom kršćani potpadaju pod utjecaj i zarazu svijeta. Posebno danas izloženi su poganskom moralu i ateističkim ideologijama: racionalizam, egzistencionalizam, marksizam itd.

Opaža se neko oslabljenje vjere, opadanje duhovnih zvanja svećeničkih i redovničkih izuzevši kontemplativce (značajno ! ! !). Općenito uzevši francuski je kler ozbiljan i uravnotežen. Dok osobna asceza opada, duh žrtve prenosi se na usluge i požrtvovnost za druge. Socijalni momenat više privlači!

Biskupsko zasjedanje u Lurdu

Od 6—8. studenog 1969. zasjedao je sav franc. episkopat u Lurdu s delegatima dijeceza, s poglavarima velikih sjemeništa, s predstavnicima redova i nekoliko predstavnika svećenika misionara. Svega 237 osoba! Svjetovnjaci nisu bili pozvani radi teškoće izbora! Na tom zasjedanju na spomenute probleme donešeni su slijedeći odgovori:

1. — Apostolska organizacija

A. — Župa

Župu treba sačuvati i dalje, jer prema riječima Pavla Šestog, »župa je škola riječi Božje, stol auharistijskog Kruha, stol zajedničke molitve«. Ali župa se mora reorganizirati na široj osnovi, na specijalizaciji apostolske aktivnosti pod posebnim vođstvom (Kat. akcija, Kateheza, mladež itd.). Voditi računa o blizini mjesta za bogoštovlje, o odnosima vjernika između sebe, i svećenika.

B. — Apostolat grupe

Potrebna je svakako koordinacija, ako ne unifikacija tih grupa. Stvoren je organizam za koordinaciju misionarskih organizama, zatim Biskupski komitet radničke misije izvršio je fuziju s komisijom radničkog svijeta.

2. — Kohezija Crkve

Biskupi su posebno raspravljali o najurgentnijem problemu, a to je problem svećenika!

A. — Materijalni život

Materijalni život svećenika jedan je od elemenata Crkve. Prihvaćene su slijedeće odluke: stvaranje jedne komisije s expertima, s jedinstvenim nacrtom, centralizacijom prihoda, plaća za svakog svećenika (to se već prakticira u Parizu). Ovaj problem povezan je s problemom evanđ. siromaštva Crkve, koji se mora pokazati kao realno oslobođenje od svakog posjedovanja, da se vidi stanje služenja, posebno u pogledu siromaha.

B. — Način primjenjivanja auktoriteta

Da se u glavnim pitanjima radi uz sudjelovanje prezbit. savjetnika. Svećenici i laici progresivno će se priključiti u upravu Crkve, ali tako da se izbjegne anarhija i konfuzija!

C. — Svećenička služba

Svećenik je, prije svega, službenik Riječi. Najprije u kršćanskoj zajednici, gdje mora raditi, da se porode apostolska zvanja njegovim utjecajem. Mora djelovati i na nevjernike. Svećenikova je dužnost raditi da se razviju prave kršćanske zajednice u današnjem svijetu.

D. — Celibat

Značajno je, da su biskupi u Lurdu dali zajednički pozitivan odgovor na pitanje o potrebi i mogućnosti definitivne angažiranosti u svećeničkom celibatu. Biskupi odlučno orijentirani prema evangelizaciji svijeta, uvjereni su, da je svećeničko djevičanstvo, tj. odluka da svećenici ne osnivaju svoje obitelji, posebni znak, znak isključive apostolske angažiranosti prema primjeru Krista i apostola — u misionarskom duhu. Biskupi su odlučili ustanoviti posebno Komisiju za studij celibata s gledišta historijskog, pastoralnog i psihološkog. Povrh toga za vrijeme formacije sve-

ćenika što temeljitiji odgoj uvijek podržavan i utjecajem kršćanske zajednice. Što se tiče ređenja oženjenih muškaraca, biskupi su izjavili, da to pitanje još nije zrelo.

3. — Vitalnost Crkve

Glavni problem je vitalnost Crkve i od njegova rješenja ovise sva druga rješenja. Da se u tom uspije, biskupi bi se predali vodstvu Duha Svetoga moleći se zajednički na privilegiranom mjestu, koje se može nazvati »glavno mjesto molitve«.

Biskupi su odobrili novu liturgiju Mise, koja će pomoći kršćanskom narodu da bolje iskoristi slavljenje Euharistije.

Uspjeh ovog zasjedanja ovisit će kao i uvijek od dobre volje ljudi i od njihove vjernosti poticajima Duha Svetoga. Problemi su uzeti ozbiljno: Ići u susret nevjernom svijetu, da mu se pokaže neizmjerno bogatstvo kršćanske poruke. Bit će i protivljenja, ali kršćanski puk treba nastojati da olakša rad svojih pastira svojom poslušnošću, kako bi VESELA VIJEST — Blago Evanđelja — što više osvojila svijet.

(Ovaj skraćeni prikaz izvađen je iz časopisa »Ecclesia«, Paris 1970, No 251).

Dr Srećko BOŠNJAK

ZAR ĆEMO IZ KRŠĆANSTVA IZBACITI KRIŽ?

1. — Problem svećeničkog celibata

Vatikanski Statistički ured poseban je organizam Drž. Tajništva, a ustanovio ga je Pavao VI mjeseca kolovoza 1967. Nedavno je taj Ured objavio jednu žalosnu vijest, da je u razdoblju od 1963—1968. dispenzirano od crkvenog celibata 1,28% dijecezanskih svećenika, te 2,31% redovnika. Zapravo ovo je donijela Torinska LA STAMPA, a Mons. Vallainc ispred Vatikanskog Statističkog Ureda potvrdio je tačnost izvještaja uz dodatak, da su svi navedeni svećenici i redovnici bili već prije napustili svoju službu. U ovu brojidbu nisu uključeni oni, koji su ostavili Crkvu, a nisu tražili dispenzu.

Prema spomenutom izvještaju ovako izgleda stanje u pojednim zemljama, odnosno u pojedinim redovničkim zajednicama:

ćenika što temeljitiji odgoj uvijek podržavan i utjecajem kršćanske zajednice. Što se tiče ređenja oženjenih muškaraca, biskupi su izjavili, da to pitanje još nije zrelo.

3. — Vitalnost Crkve

Glavni problem je vitalnost Crkve i od njegova rješenja ovise sva druga rješenja. Da se u tom uspije, biskupi bi se predali vodstvu Duha Svetoga moleći se zajednički na privilegiranom mjestu, koje se može nazvati »glavno mjesto molitve«.

Biskupi su odobrili novu liturgiju Mise, koja će pomoći kršćanskom narodu da bolje iskoristi slavljenje Euharistije.

Uspjeh ovog zasjedanja ovisit će kao i uvijek od dobre volje ljudi i od njihove vjernosti poticajima Duha Svetoga. Problemi su uzeti ozbiljno: Ići u susret nevjernom svijetu, da mu se pokaže neizmjerno bogatstvo kršćanske poruke. Bit će i protivljenja, ali kršćanski puk treba nastojati da olakša rad svojih pastira svojom poslušnošću, kako bi VESELA VIJEST — Blago Evanđelja — što više osvojila svijet.

(Ovaj skraćeni prikaz izvađen je iz časopisa »Ecclesia«, Paris 1970, No 251).

Dr Srećko BOŠNJAK

ZAR ĆEMO IZ KRŠĆANSTVA IZBACITI KRIŽ?

1. — Problem svećeničkog celibata

Vatikanski Statistički ured poseban je organizam Drž. Tajništva, a ustanovio ga je Pavao VI mjeseca kolovoza 1967. Nedavno je taj Ured objavio jednu žalosnu vijest, da je u razdoblju od 1963—1968. dispenzirano od crkvenog celibata 1,28% dijecezanskih svećenika, te 2,31% redovnika. Zapravo ovo je donijela Torinska LA STAMPA, a Mons. Vallainc ispred Vatikanskog Statističkog Ureda potvrdio je tačnost izvještaja uz dodatak, da su svi navedeni svećenici i redovnici bili već prije napustili svoju službu. U ovu brojidbu nisu uključeni oni, koji su ostavili Crkvu, a nisu tražili dispenzu.

Prema spomenutom izvještaju ovako izgleda stanje u pojednim zemljama, odnosno u pojedinim redovničkim zajednicama:

a) **Dijecezanski svećenici:**

Južna Amerika	3,62%
Portugal	2,22%
Afrika	1,66%
Španjolska	1,54%
Francuska	1,35%
V. Britanija, Irska, Canada i USA	0,98%

b) **Svećenici redovnici:**

Dominikanci	3,86%
Franjevci	3,28%
Benediktinci	2,95%
Kapucini	2,23%
Salezijanci	2,10%
Jezuiti	1,90%

Podaci pokazuju da je više redovničkih svećenika, koji su uključeni u ovu brojidbu.

U siječnju ove godine Crkva u Holandiji pokazala je svoju bijedu, kad su se predstavnici te Crkve digli protiv sveć. selibata i time sablaznili katolike svega svijeta, kako reče Kard. Journet. Zapravo sve ljude svega svijeta!

U vezi s tim Papa je izdao posebno pismo, u kojemu piše, da su ga vijesti iz Holandije duboko ožalostile i potresle narod Božji, posebno svećenike i svećeničke pripravnike u cijeloj Crkvi, a sablažnjuju i ostale članove ljudske obitelji. Misija je biskupa i svećenika navješćivati Evanđelje milosti i istine. Donositi poruku spasenja svijetu, upozoravati na grijeh i otkupljenje, pozivati na pouzdanje i nadu, osloboditi svijet od idola, koji se uvijek pojavljuju, te obratiti svijet Kristu Spasitelju. Evanđeoske vrijednosti mogu se shvatiti samo u vjeri, molitvi, pokori, ljubavi, borbom i mrtvenjem slijedeći stalno Krista i apostole, opirući se preziru i ismjehivanju, nerazumijevanju svijeta, pa i progonstvu. Celibat je neusporedivi znak potpune odanosti Kristovoj ljubavi. Mali broj buntovnika uzbunio je Crkvu, dok velika većina želi ostati vjerna uz pomoć milosti svetoj obavezi pred Bogom i Crkvom. Uz ovu većinu naša je posebna ljubav, naša misao i naš blagoslov, veli Papa. Neka svima, pastirima i vjernicima, koji s nama trpe od sablazni, Bog

dade jakost vjere, jakost nade i žar ljubavi ... Sveti celibat svećenika ne može se napustiti niti staviti na diskusiju, rekao je Papa 1. veljače 1970.

Kard. Daniélou žestoko se okomio protiv stava Holandije. To je zapravo oružje protiv autoriteta vrhovnog Svećenika, veli Daniélou. Potrebno je da se protiv ove kontestacije izjasni sav kršćanski narod. I da pokaže svoju vjernost i pouzdanje Papi, da ga brani protiv onih, koji žele Crkvu gurnuti u dekadencu.

Kard. Journet izjavio je da je duboko ožalošćen, što je holandski episkopat sa svojim slabim savjetnicima ima 4 godine ostao gluh i tvrdoglav u opoziciji prema doktrinalnim i disciplinskim direktivama Pape, koji je za sve katolike svijeta Kristov zamjenik na zemlji. Velika većina kardinala, bskupa i bisk. konferencija po svijetu izjasnila se da stoji s Papom u odbrani sveć. celibata!

Kard. Bengsch, biskup Zap. Berlina također žestoko je zamjerio holandskim biskupima nepromišljeni stav, što su podlegli harangi izvjesnog broja svećenika, redovnika i nadriteologa!

Švic. biskup Mons. Charierre sa svojim pom. biskupom u posebnom komunikeju veli kako se ofenziva protiv zakona celibata širi velikom brzinom u nekim zemljama, a nastrane pozicije podržavaju novine i časopisi, a neki i s propovijedaonice. Radi tolike drskosti manjine velika većina svećenika i vjernika silno trpi radi smutnje. Vjerna većina očekuje, da se stane na put smutljivcima, koji nastoje uništiti dragocijeno blago Crkve.

Francuski biskupi s kard. Marty-em izjavili su, da će **uvijek ostati s Papom, koji utvrđuje braću u vjeri, kako** je Krist naredio Petru, te da će u svećeništvo pripustiti samo one kandidate, koji iskreno prihvate život posvećen u celibatu. Njemački su biskupi zauzeli sličan stav. Jednako i austrijski s kard. Königom.

Nisu izostali ni hrvatski biskupi, koji u svojoj izjavi rekoše da bi Crkva osiromašila, kad bi se ukinuo zakon celibata. Meksički biskupi vele da je celibat »Božji dar« u Crkvi! Afrički i azijski biskupi slično izjavljuju ...

Član Franc. Akademije Jean Guitton veli da svećenici i redovnici trebaju sačuvati djevič. život i celibat, kako bi mogli svima svijetliti savršenijim životom!

Danas, kad i protestanti počinju stvarati redovničke zajednice, koje žive u celibatu, u katoličkoj Crkvi javljaju se neki, koji žele život bez križa!

Dva anglikanska pastora nedavno su otišli kao misionari u USA među Crnce. Znajući za tešku zadaću, jedan drugome su obećali, da će ostati celibateri — neženje, kako bi se potpuno mogli dati svojoj misiji!

Celibat je život savršenstva. Sveti Oci i crkveni pisci pišu o vrhuncu savršenstva u mučeništvu i djevičanstvu! To uviđaju danas sve kršćanske zajednice, koje nisu u zajednici s Rimom. I čude se ovim pojavama, koje potresaju katol. Crkvu danas!

I stari pogani su cijenili djevičanski život: rimski hramovi s djevičanskim Vestalkama!

I kod Židova je postojala sekta Esenaca, koja je cijenila djevičtnstvo. Prvaci među azijskim poganima i obični svijet također drže do djevičanskog života i poštuju svoje bonce celibatere današnjeg vremena.

I poganski Afrikanci su uvijek cijenili celibat kod misionara! Makar je to za njih kao skoro nedostiživ ideal! Savršenstvo su uvijek pametni i razboriti ljudi cijenili od postanka svijeta!

Svi dobro znamo, da je djevičanski život nekrvno mučeništvo, kako su još sveci izjavili. Ali mi smo svećenici to preuzeli kao križ, koji voli Krist i pomoću kojega ćemo vše dobra učiniti za svijet.

Nije dobro, kad se časnici žele izjednačiti s vojnicima. U borbi časnici moraju prednjačiti. I strože se kažnjavaju časnici radi dezerterstva, nego obični vojnici. Žalosno je kad generali bježe s fronte! Žalosno je, kad potamni zlato! Žalosno je, kad obljutavi sô. Kad se pokvari! Čim će se soliti? Kad nestane svjetla, teško je biti u tami! Eto, došlo je »vrijeme kršćanstva bez muke«. To je kršćanstvo bez asceze i bez križa. To je religija ljudske dimenzije. Lažno kršćanstvo, ispražnjeno kršćanstvo. Bez jezgre, bez substancije! To je neozbiljno kršćanstvo, obijesno kršćanstvo, kojemu se protivi krepost! I sâm Krist! U današnjoj atmosferi erotizma u štampi, kinu, kazalištu, radiju, televiziji, kad je tama zahvatila svijet, treba još više svijetliti primjerom kreposna žvota, a ne napuštati borbu. Ne mogu slijepci slijepce voditi!

Ako ništa nemamo prikazati kao dar, kao žrtvu, kao trpljenje u većoj mjeri nego drugi, onda ćemo slabo pokazati da ljubimo Krista više nego drugi! Po križu se pokazuje koliko čovjek ljubi Krista.

Zašto je Papa izjavio da neki hoće kršćanstvo, koje ne traži mrtvenja ni odricanja — hoće lako kršćanstvo. Znači udobni život i minimalizam. Ide se za tim, da se svećenici u načinu života izjednače sa svjetovnjacima! Kao da Krist nije govorio: »Široka su vrata i prostran put, koji vodi u propast« (Mt 7,3—4). Nije li Krist tako ozbiljno govorio o životnom križu svaki dan za svoje sljedbenike uopće, a o djevič. životu napose. Tko može shvatiti, neka shvati! In Cruce salus!

Među onima, koji su protiv celibata, izgleda da nema misionara, koji nose križ i posrću pod njim po gudurama i džunglama neznabožanskim! Znamo da nije dobro ni veliko siromaštvo ni veliko bogatstvo. Ipak, izgleda da pobornici za ukidanje celibata nisu siromasi. Bogat život, visok standard. Ništa ne manjka. Još samo osnovati obitelj i postati kao i drugi ljudi u svemu. Ne vodi se briga o problemu siromaštva svećenika. Ne govori se o manjku vjere i ljubavi kod svećenika, nego o celibatu. Zapravo ta je borba i došla radi manjka vjere i ljubavi prema Bogu! . . .

Na žalost, i u hrvatskim krajevima ima svećenika i redovnika, koji su okrenuli leđa Kristu. Ima i kod nas »bjegunaca s fronte«. Bilo ih je iza I svjetskog rata, a još više iza II svjetskog rata. To je teška rana na Crkvi kod nas! Otpadnici — svećenici uvijek nanose štetu Crkvi, više nego se to može procijeniti . . .

Poslušajmo glas našeg vrhovnog svećenika — Pape i naših biskupa, pa se molimo da ustrajemo uz odabrani Kristov križ. I da pomognemo svojim molitvama i žrtvama mladim ljudima, koji su na putu da odaberu taj križ i da pomognu Kristu spasavati svijet! . . .

2. — Papina Enciklika »Humanae vitae« — o reguliranju poroda.

Nakon pojave te Enciklike u Crkvi je nastala uzbuna. Papa je iznio nauku, koju je Crkva uvijek branila. Prirodni zakoni trebaju se poštivati. Bog ih je ustanovio! Treba po njima živjeti! Opet su se digli krivi proroci, vukovi, koji razgone stado i ubijaju ga, zli pastiri, koji ne čuvaju povjerene, nadriteolozi koji šire krivu nauku i truju svijet. Govo-

ri se o famoznoj »piluli«. Ističe se sloboda kršćanskih bračnih drugova, da se oslanjaju na svoju moralnu savjest, dok se kršćanski bračni moral proglašava strogim, krutim, nasilnim, nehumanim. To je, eto, karakteristika našeg vremena. Pastiri se povode za zlim stadom, koje gubi smisao za križ i trpljenje u životu. I žele izbaciti križ iz kršćanstva! Sabor se izjasnio, da su kršćani pozvani »da ispovijedaju Krista pred ljudima, da svjedoče za Krista i da idu za njim putem križa i putem progona, kojih nikad neće manjkati u Crkvi«. Kršćani moraju biti toga svjesni i moraju se boriti protiv lažnog kršćanstva. Svi skupa i svaki pojedinac. Ne smije se zaboraviti na pravi duh Evanđelja i na pravo shvaćanje ljubavi. Sabor ne želi diktirati »policijske zakone«, nego slijedeći Krista izjavljuje, kako su svi pozvani da teže k svetosti. Po ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu poznaje se pravi učenik Kristov!

Služiti vjeri znači predati se svim svojim bićem, duhom i srcem Onome, koji je predmet vjere, objavljenom Bogu u Isusu Kristu. Naprotiv podjarmiti vjeru znači podložiti vjeru ljudskim interesima. Znači dominaciju osobne ili kolektivne strasti. Nered će doći, ako zavladaju osobni, strastveni, vremeniti interesi mjesto kršćanske odgovornosti, mjesto vjere s dobrim i kreposnim djelima. Kršćanska je vjera služba Bogu i bližnjemu, a ne izmicanje iz te službe.

Dr Paul Chauchard, liječnik, psiholog, profesor nedavno je napisao knjigu pod naslovom: VOLONTÉ ET SEXUALITÉ u vezi s Enciklikom HUMANAE VITAE. On jasno piše protiv kontracepcijskih sredstava i »pilula« i preporučuje uzdržljivost kontrolirajući sezualnost jakom voljom uz pomoć milosti. A baš to traži Enciklika HV! Potreban je odgoj kontrole samoga sebe. Moguće je razumjeti i prakticirati vjrnost ljudskom seksualnom pozivu što ga mudro traži Enciklika! U tom smislu pisac je raspravljao i u ranijem svom djelu: APPRENDE A AIMER!

Zar to nije značajno, da jedan laik, svjetovnjak mora o tome napisati knjigu u obranu Pape i Papine Enciplike i zdrave katoličke nauke, a svećenici i redovnici pišu protiv Pape i njegove Enciklike? Da ugode kršćanima, koji ne žive i ne žele živjeti kršćanski. Koji ne žele živjeti po prirodnim zakonima! Izgleda, da neki, koji nose naslov katoličkih teologa, slabo savjetuju i svoje biskupe i zavode ih u zabludu u ovoj stvari. Tobože da Papa ne shvaća bračne drugove i njihove terete. Nije li takvo raspredanje: Cicero pro domo

sua? Ne krije li se tu borba protiv celibata! Nije li to izmicanje križu? Nisu li to krivi proroci, koji malterišu zid, što ga zidaju slabi kršćani, otpali kršćani u praktičnom žvotu, kako se to činilo i u Starom Zavjetu, u izabranom narodu? Svi oni, koji su kritizirali Encikliku HV, prouzrokovali su kod vjernika sablazan, čiju je težinu teško izreći. A sablaznili su i one, koji su izvan Crkve!

Nije potrebno isticati, da i hrvatske katoličke obitelji izumiru u velikom broju. To je javno poznato! Napose, otkad hiljade Hrvata i Hrvatica katoličke vjere živi rasijano po svijetu zarađujući novac, da se materijalno podignu. A moralno se i vjerski ubijaju. Ima ih i u Švedskoj, koja se bavi mišlju da i službeno uništi obitelj!

Ubijanje nerođenih i griješno sprečavanje začeća među Hrvatima katolicima hara nemilice. Izgleda da će Hrvati izgubiti negdašnji naslov »Predziđe kršćanstva« i dobiti naslov »Predziđe poganstva«!

Ni vjerski ni nacionalni motivi više ne uznemiruju mnoge hrvatske katolike na putu izumiranja jedne nacije, koja se dosad ponosila, da je davno primila katoličku vjeru i da je služila Bogu odupirući se svim ratovima i progonima kroz povijest.

Hrvatski su biskupi rastumačili Encikliku HV i pozvali svećenike, da odgajaju svoje vjernike i da ih spašavaju od propasti vremenite i vječne. Da sačuvaju kršćanstvo s križem Kristovim u svom narodu. Ove godine dobili smo prvog hrvatskog sveca, koji je za te ideale poginuo. Treba ga pozvati u pomoć, da nam od Boga izmoli posebne milosti u tom smislu!

Dr Srećko BOŠNJAK

VIDICI

JOŠ JEDNA ŠANSA NAŠEGA ŽENSKOG REDOVNIŠTVA

(Nove forme sestarskog karitativnog djelovanja)

Iza rata dospjelo je bilo naše žensko redovništvo, iznenada, u jednu krizu koju su mnogi i među nama smatrali krizom njegove eksistencije.

Sestre su, — skoro sve, — najedamput bile ostale bez djelokruga. Morale su otići iz bolnica, u kojima je, njih bezbroj, radilo, oduzete su im bile sve njihove škole i konvikti, njihovi dobrotvorni zavodi i ustanove, — obdaništa, sirotišta, starački azili, — sve je to prešlo u ruke države i društva. Činilo se, da su, odjednom, izgubile »raison« opstanka. Onemogućeno im je bilo, da se socijalno i karitativno aktiviraju, u službi odgoja i dobrotvornosti, pa, dakako, i da, preko toga, vrše, kakav bilo, upliv na religiozno-moralni život zajednice. Po ljudsku nijesu više mogle služiti ni bližnjemu ni, barem apostolski, Bogu i Crkvi. Ostalo im je samo, da se žrtvuju i mole. I da djevuju. I materijalno su bile, sve, upale u najveće poteškoće. Gdje su imale posjeda, bili su im izvlašteni agrarnom reformom, a kuće su im i zgrade bile nacionalizirane: najprije u formi rekvizicije, kasnije i formalno, zakonom. Redovitih prihoda nijesu imale nikakvih.

Po ljudsku je izgledalo, da će ih nestati: malo pomalo će se osipati i — osuti. Pa, nešto ih se je i osulo: otišlo u svijet i u civil; trajno (sekukarizacijom) ili privremeno (eksklaustracijom). Ostale su bile dezorijentirane: bez perspektive. Na sreću, njihovi se samostani ipak nijesu posve raspršili. Pouzdanje u Providnost i dobar, nadnaravni, instinkt pomogli su im, da su se, relativno brzo, sve, nekako, za nuždu, snašle. Makar i pod tuđim krovom, makar i u primitivnim i pretrpanim objektima, održale su naše redovničke družbe, kakav takav, zajednički i samostanski život. A za uzdržavanje pomagale su sebi, kako su znale. Opet se je i u tom pokazala stara vitalnost kršćanskog ženskog redovništva: svaka je nešto radila i zasluživala; sebi i zajednici.

Vratile su se, eto, bile, naše ženske redovničke družbe, silom prilika, na onu elementarnu, osnovnu, formu, tip, ženskoga redovništva u kršćanstvu: na Bogu posvećeni život molitve u siromašnoj, radnoj djevičanskoj, zajednici. A takove forme ženskog redovništva uvijek su bile, — i danas su, — najotpornije: malo trebaju, nijesu nikome na teret, nijesu upućene na tuđu milost. A bitnu svoju svrhu ipak polučuju. Posvećuju se, slave i ljube Boga, mole se i žrtvuju za duše i za svijet, prednjače okolini primjerom svoga pobožnog i nevinog života, vrše onaj apostolat, do kojega je Crkvi najviše stalo: molitveni i žrtveni. Tip starokršćanskog i sredovječnog ženskog redovništva i bio je uglavnom takav. A uvijek je on popularan i među vjernicima. Mnoge ga pobožne ženske duše i danas najvole. I u industrijskom i tehničkom svijetu, koji inače pokazuje tako malo smisla za izlazak iz civilnog stila života i tako malo prija, aktivnim, samostanskim zvanjima. Neki mi je dan pričao, — njemački svećenik, župnik iz Kölna, — kako je kod njih, u Njemačkoj, velika kriza u ženskim redovničkim zvanjima; ali začudo, dodao je, kontemplativni ženski redovi i zajednice naj-

manje od nje pate. Idealne ženske duše, koje odbija praznina, blaziranost, današnjeg modnog i mondenog života, željne Boga i vječnosti, najradije se u njih javljaju: privlači ih duhovna veličina žrtve, pokornički život, posvemašnje predanje onosvjetskim idealima, smirenje u Bogu.

No, dakako, **gros redovništva, i onoga ženskog, — svi to vidimo, — u današnja vremena ne može biti kontemplativan. Previše moderni svijet ima svojih duhovnih nevolja i potreba, da bi se apostolat ženskih redova i družbi mogao zatvoriti u klauzuru i ostati po strani od direktnog angažovanja u korist drugih: jedino molitveno-žrtven.** Sve se u crkvi mora danas, i izvana, apostolski aktivirati: u liječenju duševne i tjelesne bijede ljudi, djece Božje. **Valja da i redovnice, — baš jer na poseban način ljube Boga, — istoga toga Boga i aktivno unose u svijet. Da pomažu Crkvi u njegovoj evangelizaciji. Da ljude k Bogu privode. Osobito ženski svijet i žensku omladinu. I djecu. A treba i da služe kršćanskoj ljubavi: siromasima, potrebnicima i bijednicima, dokle ih god bude u svijetu. A bit će ih uvijek. I u društvu najvećega izobilja. Ne može, sam novac, nikada izliječiti svih ljudskih nevolja.** Zato je u te, aktivne, vode, posljednjih stoljeća, i skrenulo žensko redovništvo: na zapadu općenito, a dobrim dijelom i na istoku. I kod nas. To su, i sa nadnaravnog gledišta, logični i normalni tokovi. **I po mišljenju i direktivama II. vatikanskog koncila** (»Christus Dominus«, t. 34. 35; »Perfectae Caritatis«, t. 3. 8. 18; »Ad genetes«, t. 27. 40).

Situacija kod nas bila je, s te strane, ovo iza rata, u našim ženskim redovničkim družbama neprirodna. Svi smo osjećali potrebu, da našim redovnicama opet nađemo i neki vanjski, apostolski i karitativni, djelokrug. U škole više nijesu, lako, mogle natrag. A u bolnice su ih, doduše, mnogi i od zdravstvenih foruma priželjkivali, — svatko je objektivan vidio, da sestre u bolnicama daju više nego svjetovne bolničarke: da su savjesnije i požrtvovnije, — ali sistem sekularizacije tvrdokorno se tomu opirao. I nailazilo je to i na otklon bolničkih kolektiva i bolničarskih profesionalnih organizacija, koje su u povjeravanju bolnica sestrama gledale pogibao, da njihove članice ostanu bez uposlenja i bez kruha.

Jedini, realni, izlaz za sestre, dok su prilike takve, kakve jesu, bilo je, — brzo smo ga uočili, — da sestre više aktiviramo u pomoćnoj duhovnoj pastvi, na župama, u manjim redovničkim zajednicama: kao sakristanke, organistice, katehinistkinje, kancelistkinje, organizatorke izvancrkvenih akcija, — prije svega karitativnih, na župskom i lokalnom niveau-u, — pa, za nuždu, — uz izvjesne kaucije; — i kao kućenice i kuharice po župskim stanovima. I u kurijama, sjemeništima, samostanima, isto tako. **To danas i radimo. Na veliko. I na veliku korist po naše kršćanstvo. Prinova je to, — providencijalna prinova, — našemu crkvenom životu.** I pastoralnom životu, i onom karitativnom. **A puno smo tim naše žensko redovništvo bliže doveli k vjerničkim masama, osobito na selu:** izveli ga iz gradova, na koje je, praktično, prije bilo, — skoro ekskluzivno, — lokalizovano. I dali mu novu dimenziju i širinu djelovanja. Sa direktno pastoralno-apostolskom funkcijom. **Treba to samo i dalje, sustavno, razvijati. Ideal je, da imadnemo redovnice na svakoj župi.** Na taj način sve će biti manje samostalnih kuća, koje će biti izolirane od šire zajednice vjernika i u kojima

će sestre, doduše, raditi ,ali raditi, uglavnom, samo da sebi osiguraju eksistenciju i da mognu ostati na okupu i provoditi zajednički život prema idealu evanđeoskih savjeta.

Ne bi ipak bilo nikako pametno, da to, — taj novi župski apostolat, — ostane, sestrama, praktično jedini djelokrug. Valja sve učiniti, da ih opet izvedemo i na polje karitasa. Uvijek je karitativno djelovanje bilo jedna od specifičnih i karakterističnih nota kršćanstva; nadahnuća su njegova evanđeoska; **Krista i prvu Crkvu slijedi i imitira kršćanska karitativnost. A, što je glavno, ona na poseban način odgovara, majčinskoj, ženskoj naravi.** Milosrđe je eminentna ženska krepost. I još nešto. **Crkva na taj način uspostavlja i izravne kontakte sa socijalnim životom društva.** I svjetovnog društva. Uklapa se u njegove ideale. **Nameće mu se, i sa njegova stanovišta, kao pozitivna vrijednost.** Dobiva ugled i auktoritet jedne idealističke i izrazito humane institucije.

Treba zato samo pozdraviti, kad se danas našim sestrama opet, — pomalo i sve više, — otvaraju ne samo mogućnosti individualne dvorbe bolesnika (po kućama), — ta nikada nije ni prestajala, — nego i vrata bolnica i domova socijalne skrbi. Osobito, gdje se to radi bez diskriminacije i posebnih uvjeta. Praktično: gdje se sestrama dopušta, da tu funkciju vrše ne samo individualno i u civilu, nego i u komunitetu, sa zajedničkim stanovanjem, u svom redovničkom odijelu. Ili kad se takove društvene socijalne institucije (centri) ugovorno povežu sa sestarskim družbama i kućama, pa u njih smještaju siromahe, starce, djecu: u režiji i pod nadzorom društvenih ustanova, ali pod upravom i uz suodgovornost sestara ili, točnije, redovničkih zajednica i družbi.

A sporadično se to već radi. Više, manje, u svim krajevima države. U onim nekatoličkim, — je li paradoksalno jest; ali tako je, — u još širem opsegu i s još više širokogrudnosti nego u onima katoličkim. I to, do sada, na obostrano zadovoljstvo: i sestara i socijalno-bolesničkih ustanova. I, što je glavno, s punom moralnom potporom publike, javnosti, građanstva. Nitko tome ne prigovara.

Kako je to počelo, znamo. Počelo je na onaj način, na koji smo to mi i predviđali. Po nutarnjoj logici stvari. I na način najčasniji po Crkvu i po sestre. **Uvijek se je u povijesti ponavljao taj proces. Sekularizacije uklanjaju redovnice sa socijalno-karitativnih pozicija, ali ih kasnije opet zovu natrag: kad vide, da su im potrebne i da bez njih ne mogu. U interesu prosperiteta samih socijalno-društvenih akcija.** Na zahtjev stručnjaka. Po volji publike. Ljudi, — i inovjerci, i liberalci, i antiklerikalci, i ateisti, — imaju oči. Ne mogu ih zatvoriti pred evidentnim činjenicama. Ljudi stiču iskustva na vlastitoj koži. Razlika je, kad se nešto radi poslovno, za plaću, i kad se radi iz uvjerenja i ljubavi.

Zato taj proces obično i počinje od najtežih pozicija. Od posebno odgovornih funkcija u bolnicama, od infekcijskih odjela i odjela za neizlječive, od staračkih domova, od zavoda za defektnu djecu. Za te se stvari malo tko, — od onih, kojima je samo ili prvotno do uposlenja, eksistencije, kruha, — nudi i javlja. Tu nema navale. **Za to se nitko ne jagmi. Tu svatko rado ustupa mjesto »duvnama«.** Nitko im ne zavidi na sreći. Već na prvom koraku u takav zavod, koji su dali sestrama, vidi se odmah, da sestre to ne uzimaju kao »zanat«: da to nije rad na nadnicu i na satnicu,

nego posao, koji se shvaća kao moralna dužnost i, dragovoljna, služba idealu. Bogu, u našemu slučaju. Služba ne za novac, nego za vječnu plaću.

Htjeli smo jedamput i na to upozoriti našu katoličku i svećeničku javnost; i naše ženske redove i družbe. Kombinacija je to i »konjunktura« jedne, afirmacije, — u stvari reaktivacije, — našega ženskog redovništva. One idealne i tradicionalne. A na način savršeno lojalan. **Dobivamo isto, što smo imali i nekada: samo, zapravo, u još pogodnijoj formi. Formi posve savremenoj i posve prihvatljivoj i za današnje, sekularizirano i pluralističko, društvo. Zavodi više nijesu »naši«:** društveni su. **Ali je milosrđe, koje se u njima vrši, naše. I naše su osobe, koje ga vrše. I motivi su, iz kojih se ono vrši, naši.** Kršćanski, evanđeoski, nadnaravni. I zasluge su naše.

Ne treba govoriti: »Nije to više ono, što je negda bilo. Sada i mi radimo za plaću. A prije smo besplatno pomagale sirotinji. Svoje smo joj davale. Sestre su radile, — u bolnicama ili na ekonomijama, — pa od svojih žuljeva, od svojih ušteda, dijelile i dobro činile bijednicima; bile im i hraniteljice i dvorkinje. A sad smo im samo dvorkinje, na platnoj listi, kao i sve druge socijalne radnice.«

Nije tako. Odnosno: i jest i nije. Sigurno: onda su samo sestre to radile. Danas s njima radi i društvo. Ali zar je to zlo? Zar to ne znači napredak čovječanstva, oplemenjivanje duhovne kulture čovječanstva, **A ako sestre više ne zarađuju, da mogu uzdržavati »svoje« zavode, pa su se na taj način oslobodile od nekih manualnih poslova, direktno fizičko-materijalne naravi, to je samo dobit za ono glavno. Za ono, što ljudskoj bijedi nitko drugi ne može dati. Za najdirektnije služenje čovjeku,** slici Božjoj, u liku naše kušane, bolesne, osamljene, bespomoćne, nesretne, braće i sestara. **Prije su to radile samo neke sestre: sada, u takvim zavodima, rade to sve.** Na način, i po svom neposrednom određenju i učinku, najplemenitiji i najkršćanskiji. **U osobnom kontaktu s bijednicima. I rade zapravo najteži posao. Puno je lakše raditi u vrtu i na polju,** — na čistu zraku, u prirodi, — **pa i u staji, u kuhinji, u praoni, puno je lakše i dvoriti normalne bolesnike, nego imati na brizi one abnormalne, neizlječive, defektne ili one u ranama,** koje svaki čas valja čistiti, presvlačiti, previjati. **A rad u školi pomalo je i uživanje:** djeca su, kad su zdrava i bistra, svakome radost. **Ali rad sa ludim, padavičavim, tupim, bespomoćnim djetetom nije ni uživanje ni »radost«. To je vječna patnja i vječno samoodricanje;** to je neprestano duhovno umiranje sebi, da drugome pomogneš; to je nesebična, altruistična, čista, ljubav; to je žrtvovanje. **I kad sestre to rade, onda od sebe daju najviše; onda je to heroizam. Kršćanski heroizam, koji je motiviran samo ljubavlju k Bogu.** Heroizam bez plaće na ovom svijetu. On je diktiran vjerom i kršćanskom nadom. On radi samo za vječnu, Božju, plaću. **A takav je heroizam odmah i najbolja apologija vjere i kršćanstva. I apostolat. Onaj najosnovniji. Apostolat, koji ne operira riječima nego djelima.** Apostolat, koji pokazuje i drugima, kako se plemenito živi. **Apostolat, koji ruši predrasude prema vjeri i otvara srca milosti. Svi će po njemu postati bolji. I oni, koji ga vrše. I oni, koji ga gledaju. I oni, koji su njegovi korisnici.**

Još više nego negda mogu na taj način naše sestre raditi za Boga i za duše. I posvetiti se mogu. Zar može od takova života i rada, u čistoći, posluhu i siromaštvu, — dvorba ranjenika i nemoćnika uvijek je najdublje poniženje i najveće siromaštvo, — uopće biti veće veledušnosti, veće žrtve, veće duhovnosti? »Nema veće ljubavi, nego ako tko život svoj dadne za svoje prijatelje!« (Iv. 15, 13), Isusova je riječ. A svaka ga takva sestra, nekrvno, svaki dan daje. **Nije to mučeništvo od jednoga dana. To je mučeništvo mnogih godina, čitava jednog života.**

Eto, sâm je dragi Bog našim redovnicama, na taj način, otvorio »široka vrata« (1. Kor. 16, 9) i pokazao »viši put« (1. Kor 12, 31) ljubavi. Bilo bi fatalno pred Bogom, i za njih i za naše kršćanstvo, kad naše sestre ne bi razumjele ove »namisli Božje« (Mih. 4, 12), ovoga Božjega plana s njima.

Najbolja će to biti »obnova«, »reforma«, »aggiornamento«, našega ženskog redovništva. Prava nutarnja, prava koncilska, obnova. **Rasterećenje od ovosvjetskih poslova i od brige za financiranje, a upućivanje na ono više, i najviše. Na pokoru i službu ljubavi!**

Č.

PRIGODNE MISE

»CRNE MISE«

Želja pomoći pokojnicima i dušama u čistilištu bila je do nedavna među vjernicima vrlo jaka. Ljudi su osjećali jedinstvo sa pokojnima. Svjesni ljudske nesavršenosti, zlih sklonosti i griješnosti svakog pojedinca, oni su željeli svojim dragim pokojnicima olakšati »sudbinu« u vječnosti, pomoći im do vječne radosti. Nisu žalili nikakve žrtve.

Iako neki žele naglasiti, da se istom sada zna za vrijednost svete mise, tajanstvenog obnavljanja Kristove kalvarijske žrtve, činjenice dokazuju sasvim suprotno. Naši su preci, bez reklamiranja liturgijskih reformi, i te kako cijenili žrtvu svete mise. Bili su svjesni, vjerovali su, da pokojnima sveta misa najviše pomaže. A nisu odbacivali ni pobožne molitve, pokoru i svete sakramente za pokojne. Događalo se, — sam sam to ponovo doživio, — da su pojedinci, ukućani ili članovi obitelji, željeli čak ispovijediti se »u ime« i »umjesto« pokojnika, ako je on umro od iznenadne smrti. Bila je to, eto, zaista uzvišena svijest »općinstva — zajedništva« svetih!

Mnogo sam puta bio potresen u dno duše, kad su dolazili siromašni, vrlo siromašni, poderani i gladni, a donosili svoj dar s molbom da se odsluži sveta misa, i to što prije, za njihovog pokojnika. Sami su gladovali i stradali, da ne bi pokojnik »stradao, gladovao i žeđao« u vječnosti. Gladovao za božanskom ljubavlju i radošću Bogu.

Siromašni seljaci pasivnih krajeva poklanjali su od svoje sirotinje komadiće zemlje, — kad nisu imala novca za misni stipendij, — da se za njihove drage, ili za njih same poslije njihove smrti, služi sveta misa na određene dane. Koliko su žrtvovali naročito za »gregorijanske mise«!

Ljudi su žalili i plakali zbog smrti svojih dragih, ali su vjerovali u prekogrobni život. Htjeli su im zato osigurati sretniji život u vječnosti — nakon tolikih muka i patnji na tom svijetu. Vjerovali su, da će se iza smrti opet sastati sa svojim dragim po-

Još više nego negda mogu na taj način naše sestre raditi za Boga i za duše. I posvetiti se mogu. Zar može od takova života i rada, u čistoći, posluhu i siromaštvu, — dvorba ranjenika i nemoćnika uvijek je najdublje poniženje i najveće siromaštvo, — uopće biti veće veledušnosti, veće žrtve, veće duhovnosti? »Nema veće ljubavi, nego ako tko život svoj dadne za svoje prijatelje!« (Iv. 15, 13), Isusova je riječ. A svaka ga takva sestra, nekrvno, svaki dan daje. **Nije to mučeništvo od jednoga dana. To je mučeništvo mnogih godina, čitava jednog života.**

Eto, sâm je dragi Bog našim redovnicama, na taj način, otvorio »široka vrata« (1. Kor. 16, 9) i pokazao »viši put« (1. Kor 12, 31) ljubavi. Bilo bi fatalno pred Bogom, i za njih i za naše kršćanstvo, kad naše sestre ne bi razumjele ove »namisli Božje« (Mih. 4, 12), ovoga Božjega plana s njima.

Najbolja će to biti »obnova«, »reforma«, »aggiornamento«, našega ženskog redovništva. Prava nutarnja, prava koncilska, obnova. **Rasterećenje od ovosvjetskih poslova i od brige za financiranje, a upućivanje na ono više, i najviše. Na pokoru i službu ljubavi!**

Č.

PRIGODNE MISE

»CRNE MISE«

Želja pomoći pokojnicima i dušama u čistilištu bila je do nedavna među vjernicima vrlo jaka. Ljudi su osjećali jedinstvo sa pokojnima. Svjesni ljudske nesavršenosti, zlih sklonosti i grješnosti svakog pojedinca, oni su željeli svojim dragim pokojnicima olakšati »sudbinu« u vječnosti, pomoći im do vječne radosti. Nisu žalili nikakve žrtve.

Iako neki žele naglasiti, da se istom sada zna za vrijednost svete mise, tajanstvenog obnavljanja Kristove kalvarijske žrtve, činjenice dokazuju sasvim suprotno. Naši su preci, bez reklamiranja liturgijskih reformi, i te kako cijenili žrtvu svete mise. Bili su svjesni, vjerovali su, da pokojnima sveta misa najviše pomaže. A nisu odbacivali ni pobožne molitve, pokoru i svete sakramente za pokojne. Događalo se, — sam sam to ponovo doživio, — da su pojedinci, ukućani ili članovi obitelji, željeli čak ispovijediti se »u ime« i »umjesto« pokojnika, ako je on umro od iznenadne smrti. Bila je to, eto, zaista uzvišena svijest »općinstva — zajedništva« svetih!

Mnogo sam puta bio potresen u dno duše, kad su dolazili siromašni, vrlo siromašni, poderani i gladni, a donosili svoj dar s molbom da se odsluži sveta misa, i to što prije, za njihovog pokojnika. Sami su gladovali i stradali, da ne bi pokojnik »stradao, gladovao i žeđao« u vječnosti. Gladovao za božanskom ljubavlju i radošću Bogu.

Siromašni seljaci pasivnih krajeva poklanjali su od svoje sirotinje komadiće zemlje, — kad nisu imala novca za misni stipendij, — da se za njihove drage, ili za njih same poslije njihove smrti, služi sveta misa na određene dane. Koliko su žrtvovali naročito za »gregorijanske mise«!

Ljudi su žalili i plakali zbog smrti svojih dragih, ali su vjerovali u prekogrobni život. Htjeli su im zato osigurati sretniji život u vječnosti — nakon tolikih muka i patnji na tom svijetu. Vjerovali su, da će se iza smrti opet sastati sa svojim dragim po-

kojnicima — u novom životu. Zato su htjeli, i njima i sebi, osigurati blažen život barem »u Očevoj kući«, kad zemaljskih stvari i stanova ne mogu zadržati. Željeli su, da se mogu i pred Bogom i pred svojim dragim pokojnicima pojaviti »čistog obraza«, da su naime učinili sve, što je bilo moguće, da se osigura svima oproštenje preostalih krivica — kazni, i pristup k Vječnom Ocu.

Nisu u ono vrijeme žrtvovali mnogo za skupe kovčege, mnoštvo vjenaca i cvijeća, čak ni za skupe nadgrobne spomenike i obiteljske grobnice (osim u pojedinim mjestima s obzirom na posebne prilike i tradicije), ali se zato nisu sahranjivali bez svećenika, bez pogrebne mise, bez molitve...

Odmah se sredilo, da se što prije odsluži što više svetih misa, izmoli krunica (barem prvih osam dana uz obitelj pokojnika skupljali su se prijatelji i rodbina te zajednički obavljali molitvu krunice i druge molitve), da se prima sveta pričest i udijeli bogata milostinja siromasima. Jer nikada nismo sigurni, koliko ima tko »dugova« pred Bogom, zato se molitvom i misama nije tako brzo prestalo. Tko god je mogao, naručio je »gregorijanske mise«, koje su prema tadašnjem vjerovanju bile obdarene posebnim »obećanjima«. Osim toga mise na 3, 7. i 30. dan i na godišnjicu smrti. A nisu ih zaboravljali ni na njihov »imendan« i drugim zgodama.

Za vjernike je bila smrt gorka, tragična, ali nikada bez utjehe. Vjera je povezivala žive i pokojne. U znak žalosti oni su oblačili, u koliko su im prilike dozvoljavale, crno odijelo. Ali to nije bilo znak očajanja, nego žalosti zbog rastanka — a i u brizi za »sudbinu« dragih pokojnika. Za nikoga naime nismo sigurni u kakvom je stanju stupio pred Vječnog Suca i Kralja.

Crkva je kao dobra Majka, — svakako pod djelovanjem Duha Svetoga, — izašla ususret svojoj djeci u njihovoj žalosti i zabrinutosti te je uvela posebne misne obrasce za pokojne ,i to razne za razne prigode (misa pogrebna, na treći, sedmi i trideseti dan, na godišnjicu smrti, a i nevezana — svagdanja), a uz to je stavila na raspolaganje mnogo raznih molitava.

Kod nas je crna boja znak žalosti. Crkva je i u toj stvari prisluhnila titraju duše svoje djece. Zato je dozvolila, da svećenik na sprovodu (sahrani) i kod misa za pokojne (kada su to rubrike dozvoljavale) uzima liturgična odjela crne boje.

Ni Crkva ni vjernici nisu nikada smatrali, da je crna liturgijska boja znak nekog očajavanja, nego izraz solidarne sućuti i žalosti zbog rastanka sa dragim pokojnicima.

U posljednje vrijeme često čujemo, da se pojedinci, čak u propovijedima i tiskanim raspravama svom žestinom obaraju na crnu liturgijsku boju i »crne« mise kao da su one znak očajanja i pomanjkanja vjere u uskrsnuće i zagrobni život! Takvo rezoniranje predstavlja apsolutno nerazumijevanje osjećaja, čuvstvovanja i vjerovanja naših vjernika! — Naši stari su molili, toliko žrtvovali za svete mise za pokojne, baš zbog toga što su živo vjerovali u zagrobni — vječni život. I jer su bili svijesni, da ništa nečista ne može u raj! (Cf Mt 7,21; Lk 18,22; II Makab 12,43-44; Lk 16,9; Mt 19,23-24). Jer su vjerovali, u praksi — ne samo riječima! — u općinstvo svetih, u zajedništvo vjernika na zemlji i onih, koji su pred nama otišli u drugi život!

Neki se rado, pod izlikom ekumenizma, pozivaju na istočnu liturgiju, koja ne pozna crne liturgijske boje. Tko poznaje malo bolje istočnu praksu i mentalitet, taj zna, da se u istočnoj liturgiji od rascijepa službeno nije ništa izmijenilo; da u pitanju liturgijskih odjela i boja nema propisa po uzoru zapadnih; da baš u toj stvari nema onog simboličnog tumačenja liturgijskih boja, što je na Zapadu običaj, iako inače Istok voli simboliku, i to onu mističnu, Zapadnjacima tuđu, a danas čak mnogima na Istoku više nerazumljivu. No, ipak se u zadnjem deceniju i kod Istočnjaka u liturgiji pojavljuje crna boja, kada se služi za pokojne, pogotovo kod sahrana. Može se o tome svatko uvjeriti i na beogradskim grobljima!

KOMODNOST I PRIVILEGIJI

Treba priznati, da su u prošlosti mnogi svećenici iz komodnosti rado služili »crnu« misu, jer nije trebalo misliti na razne rubrike (komemoracije...). Razni su redovi dobili »privilegije«, da su osim na redovne liturgijski »slobodne« dane mogli služiti »crne« mise i na druge dane, čak po triput na nedjelju bez obzira na liturgijsko vrijeme.

Umjesto, da vjernicima lijepo protumače, da se svaka sveta misa može prikazati za pokojne, i da je primjernije, da se služi misa liturgijskog vremena (a da se crne očuvaju za one »privilegirane« dane), oni su jednostavno iz dana u dan služili »crne« mise.

Ranije su pjevane mise imale isto posebne privilegije, pa se je to favoriziralo, da se udovolji taštini pojedinaca — i vlastitoj materijalnoj koristi!

POGREŠNA TUMAČENJA

Novom liturgijskom reformom Crkva želi vjernicima našeg vremena i sadašnjeg shvaćanja omogućiti ne samo formalno sudjelovanje u liturgiji nego i dublje razumijevanje. Život i mišljenje suvremenog čovjeka je laicizirano, racionalizirano i desakralizirano — praktično materijalizirano. I u svećeničkim redovima, i u samostanima, se to jako osjeća!

Pogledajmo samo ponašanje suvremenika, čak i »dobrih« vjernika, prema »dragim i neprežaljenim« pokojnicima. Danas se mnogo žrtvuje za svečane, paradne sprovode: više svećenika i ministranata, svečana zvonjava svih zvona (ako je moguće), paradna kola, mnoštvo vjenaca, gomile cvijeća, paradni govori i obilne suze, skupi spomenici... Ali to je sve! Na žalost! Nema više ni pojedinačne ni zajedničke molitve u kući pokojnika, nema brojnih misa — osim one »paradne« — pogrebne, trećeg, sedmog ili tridesetog dana... I time se svršava... Ne prima se pričest, ne čine dobra djela, ne dijeli milostinja...

Zato se neki i žele što prije osloboditi crne boje, koja ih spominje na smrt i opominje, da će i oni doći, prije ili kasnije, na red. Danas ljudi ne vole ni govoriti ni misliti na smrt. Kažu,

da je čak »neukusno i nekulturno« u »otmenom« društvu spominjati tu riječ! A treba priznati, htjeli—nehtjeli, smrt i vječnost su realnost, s kojom se treba sprijateljiti.

A toj novoj »modi« podležu i neki »dušobrižnici« u želji, da budu suvremeni. Čuo sam vlastitim ušima, kako se netko hvalio, da nikada ne propovijeda ni o smrti ni o paklu, čak ni o sudu u vječnosti...

Istovremeno se toliko pozivamo, odn. baš isti, toliko govore i pišu, o biblijskom propovijedanju, o propovijedanju Evanđelja...

Naš božanski Spasitelj, koji je svakako najveći uzor učitelja i propovijednika, koji je vječna mudrost i uzor — Dobri Pastir, ponovo i ponovo je govorio i o grijehu, i o kazni za grijeh, o smrti, o sudu, o vječnosti, pa i o paklu... (cf Mt, 5,22; 10,15; Lk 10,12; 12,47; Iv 19,11; Mt 12,31; Mk 3,28; Lk 12,10; Mt 25,30; Lk 16,22; Mt 12,36; 13,41-43; 16,27; 26,64; Mk 14,62; Iv 12,48; Mt 5,29; 10,28; 18,9; 25,41; Mk 9,46;...).

I da budu suvremeni, pojedinci se pozivaju na II Vatikanski Sabor i na »nove« propise, koji da zabranjuju crnu boju na misi za pokojne te da se može upotrebljavati samo ljubičasta. To je i neznanje i namjerna dezinformacija!

Apostolska konstitucija, kojom je propisan novi misni obred u t. 308. e — kaže: »Crna se boja može uzeti u misama za pokojnike«, a pod 308. d — stoji: »Ljubičasta se boja uzima u doba došašća i korizme. Može se uzeti i u službama i misama za pokojne«.

U službenim dokumentima, dakle, nigdje nije zabranjena crna boja u službama i misama za pokojne. Dozvoljena je i crna i ljubičasta — po slobodnom izboru, kako najviše odgovara osjećaju i želji vjernika — a ne svećenika ! ! !

Kada i kako se uzimaju »crne« mise imamo propis u rubrikama misala (novog!) pod tt. 335—341. Iz tih rubrika je jasno, da nema više dosadašnjeg širokog ovlaštenja za crne mise, pogotovo ne pjevane. Pjevane (de die!) su izjednačene sa ostalim (tihim) misama!

Privilegirana je sada samo pogrebna misa i samo prva (!) godišnjica! Za druge »crne« mise važi propis kao za ostale »votivne« mise. Mogu se dakle služiti kada stoje u Direktoriju oznaka »VD«.

Zato pak treba vjernicima protumačiti, da se sada u svakoj misi može uzeti poslije pretvorbe, a prije Očenaša, posebna molitva za pokojnika, gdje se pokojnik izričito imenom spominje, na što obično vjernici polažu veliku pažnju!

ODRJEŠENJE KOD ODRA

Do nedavna mogao si, pogotovo u onim crkvama s privilegijama, vidjeti svakog radnog dana, više ili manje ukusno uređen »katafalk«, gdje se poslije mise pjevalo »Libera« sa pripadajućim molitvama. U nekim je crkvama bilo to sve prije nego primjerno...

Prije nekoliko godina nastala je velika kritika tih katafalaka. Što se sve nije govorilo... Ali uglavnom taj govor nije bio ni realan, ni pravedan, a još manje konstruktivan.

Ja lično sam zadovoljan, da je katafalk zajedno s »Libera« dokinut. Ali nikako ne mogu usvojiti mišljenje, da je on predstavljao nešto neliturgično, tuđe kršćanskom shvatanju... Naprotiv! Dok je vjera u narodu bila jednostavna, priprosta, ali duboka i zaista »vjera — dar Božji«, dok su ljudi živjeli više prirodno, oni su voljeli i željeli simboliku i pomoćna sredstva, da su sebi lakše predočili nešto apstraktno ili fizički odsutno. Za njih je katafalk bio simbol duhovne prisutnosti pokojnika. Ili, možda još bolje rečeno, simbol veze između živih i pokojnih. Izraz uvjerenja da vjera povezuje ovaj svijet sa onostranstvom.

Nastala je velika propaganda (kakve sve »nemoguće« tvrdnje su iznošene u propovijedima i tumačenjima ! ! !) protiv katafalka — u korist odrješenja kod uskrsne svijeće. Pravilno je bilo rečeno, — u što nitko nikada nije sumnjao, — da uskrsna svijeća predstavlja — simbolizira uskrsloga Krista, koji je svjetlo svijeta — svjetlo onima koji prelaze prijeko »tame« smrti u novi život.

No, može li tko tvrditi, da je bilo logično i odgovarajuće kod uskrsne svijeće pjevati »Libera me«, a još manje tu svijeću škropiti svetom vodom, kad je bila tako svečano blagoslovljena na Uskrsnom bdjenju?!

Nove rubrike ne poznaju sada nikakvo odrješenje, ni kod katafalka ni kod uskrsne svijeće! Zato svaka »crna« misa završava kao svaka ostala sa redovnim otpustom i blagoslovom. Dakle, i u crnoj misi misnik blagoslivlje narod i otpušta ga riječima: »Idite u miru«. (Usput: Tako je i u adventu i korizmi! Nema više: Blagoslivajmo Gospoda«, što se još nailazi!)

Iznimka je, da se ipak izvrši »odrješenje«, samo u slučaju, kad se misa služi »u nazočnosti mrtvog tijela pokojnika« (cf. t. 340. Uredbe). Tada misa završi sa popričesnom molitvom.

Privatno mišljenje. — U nekim mjestima postoje »legati« — obaveze da se na određene dane za nekog pokojnika služi sveta misa »sa Libera«. Kako udovoljiti obavezi, da se ne sukobimo sa Uredbom i ne povrijedimo osjećanja rodbine? — Moje je mišljenje, da se nećemo ogriješiti o nijedan propis ni postupiti protiv duha liturgijske reforme, ako se u takvom slučaju odsluži misa »de die« (ako je liturgijsko slobodan dan — »crna«), redovno završi sa otpustom i blagoslovom naroda, a zatim — najbolje bez misnice — pred oltarom izmoli ili otpjeva bilo »Libera« bilo što drugo sa molitvama za pokojnika ili pokojne.

MOLITVE ZA VJERNE DUŠE

Lijep i kršćanski je običaj bio kod naših katolika, da se krunici dodaje desetka za duše u čistilištu. U tu nakanu dodavao se i Očenaš nakon večernjeg Anđelovog pozdravljenja. U posljednje vrijeme se proširila vijest, da je to zabranjeno s motivacijom, da se u Očenašu moli za svagdanji kruh i za oproštenje grijeha, što da se ne može složiti sa intencijom za pomoć dušama u čistilištu. Smatram, da je ovakvo tumačenje neosnovano, besmisleno! Prema toj logici ne bi smjeli ni misu služiti za pokojne. — Smatram, da je naša dužnost da naprotiv gajimo smisao za pomoć dušama u čistilištu. Da preporučamo i zasebne i zajednič-

ke molitve za naše pokojnike, koji sami sebi ne mogu pomoći, a mi ih možemo osloboditi. Važi i ovdje ona Kristova poruka u priči o milosrdnom Samaritancu (Lk 10,30-37)!

VOTIVNE MISE

Prema sadašnjim propisima imamo preko godine mnogo više »liturgijski slobodnih« dana nego ranije. U mnogim crkvama, vidimo, da se iz dana u dan, u takvim slučajevima, služi misa zadnje nedjelje ili »crna«. Dobiva se utisak, da je po srijedi mlitavost i nezainteresiranost te komodnost. Tako ne treba ništa tražiti, ništa misliti. A gdje je tu pojam »žrtve«?!

Nemamo još definitivni novi misal, na živom jeziku, zato se služimo starim. Tamo ima lijepi broj raznih votivnih misa — sa vrlo primjernim i pobudnim molitvama. Time se može vrlo zgodno upozoriti vjernike na potrebu i dužnost brinuti se i osjećati suodgovornost za sve potrebe Crkve i ostalih vjernika, poznatih i nepoznatih. Da se tako razvija smisao općenitosti i kolektivne odgovornosti za sve potrebe Crkve i čitavog čovječanstva. Razumije se, treba uz to nekoliko prigodnih riječi, i uspjeh je osiguran.

Odgajajmo sebe i vjernike u katoličkom ekumenskom i socijalnom duhu!

ALOJZIJE TURK

NAŠE NOVE LITURGIJSKE KNJIGE

Nastala je prava poplava novih liturgijskih knjiga. Jedni smatraju, da je to slika naše liturgijske aktivnosti. Idemo ukorak s ostalim svijetom. Svaki čas nešto novo. Jedni, barem izdavači, se oduševljavaju, a mnogo veći broj, više-manje otkriveno prigovara — negoduje, kritizira...

Zajedničko je mišljenje da sva ta nova izdanja nisu ni praktična, ni jeftina! Misal je čak luksuznog izgleda, i cijene! No, je li to svrsishodno? Skoro svako novo izdanje, pomoćno ili dopunsko, unosi neke varijante čak u ona mjesta, koja bi morala biti apsolutno jednaka (npr.: konsekracija u misalu i knjižici »Obnovljena misa«).

Praktično? — Za svaku misu treba sada spremiti čitavu biblioteku. Jeste li promatrali nekog — po prirodi nervoznog i nesnalažljivog — svećenika u takvoj situaciji? Prvo je tu misal. Zatim dodatak s misnim molitvama. U nedjelje je to u prilogu misala, a u obične dane treba tražiti po starom misalu. Najgore je sada s čitanjem Svetog pisma. Neću ovdje raspravljati o adekvatnosti izbora pojedinih »čitanja«, jer to ne ovisi o nama. Ali, kako je mučno tražiti nekada isprekidane retke ili poglavlja!?

U Misalu nema Molitava vjernika, a naročito veliko je bilo razočarenje svih misnika Božjih, jer na Veliki četvrtak nisu mogli naći u tim novim knjigama, tako luksuznim i skupim, propisani »Communicantes«!

ke molitve za naše pokojnike, koji sami sebi ne mogu pomoći, a mi ih možemo osloboditi. Važi i ovdje ona Kristova poruka u priči o milosrdnom Samaritancu (Lk 10,30-37)!

VOTIVNE MISE

Prema sadašnjim propisima imamo preko godine mnogo više »liturgijski slobodnih« dana nego ranije. U mnogim crkvama, vidimo, da se iz dana u dan, u takvim slučajevima, služi misa zadnje nedjelje ili »crna«. Dobiva se utisak, da je po srijedi mlitavost i nezainteresiranost te komodnost. Tako ne treba ništa tražiti, ništa misliti. A gdje je tu pojam »žrtve«?!

Nemamo još definitivni novi misal, na živom jeziku, zato se služimo starim. Tamo ima lijepi broj raznih votivnih misa — sa vrlo primjernim i pobudnim molitvama. Time se može vrlo zgodno upozoriti vjernike na potrebu i dužnost brinuti se i osjećati suodgovornost za sve potrebe Crkve i ostalih vjernika, poznatih i nepoznatih. Da se tako razvija smisao općenitosti i kolektivne odgovornosti za sve potrebe Crkve i čitavog čovječanstva. Razumije se, treba uz to nekoliko prigodnih riječi, i uspjeh je osiguran.

Odgajajmo sebe i vjernike u katoličkom ekumenskom i socijalnom duhu!

ALOJZIJE TURK

NAŠE NOVE LITURGIJSKE KNJIGE

Nastala je prava poplava novih liturgijskih knjiga. Jedni smatraju, da je to slika naše liturgijske aktivnosti. Idemo ukorak s ostalim svijetom. Svaki čas nešto novo. Jedni, barem izdavači, se oduševljavaju, a mnogo veći broj, više-manje otkriveno prigovara — negoduje, kritizira...

Zajedničko je mišljenje da sva ta nova izdanja nisu ni praktična, ni jeftina! Misal je čak luksuznog izgleda, i cijene! No, je li to svrsishodno? Skoro svako novo izdanje, pomoćno ili dopunsko, unosi neke varijante čak u ona mjesta, koja bi morala biti apsolutno jednaka (npr.: konsekracija u misalu i knjižici »Obnovljena misa«).

Praktično? — Za svaku misu treba sada spremiti čitavu biblioteku. Jeste li promatrali nekog — po prirodi nervoznog i nesnalažljivog — svećenika u takvoj situaciji? Prvo je tu misal. Zatim dodatak s misnim molitvama. U nedjelje je to u prilogu misala, a u obične dane treba tražiti po starom misalu. Najgore je sada s čitanjem Svetog pisma. Neću ovdje raspravljati o adekvatnosti izbora pojedinih »čitanja«, jer to ne ovisi o nama. Ali, kako je mučno tražiti nekada isprekidane retke ili poglavlja!?

U Misalu nema Molitava vjernika, a naročito veliko je bilo razočarenje svih misnika Božjih, jer na Veliki četvrtak nisu mogli naći u tim novim knjigama, tako luksuznim i skupim, propisani »Communicantes«!

A onaj Misal za vjernike (»Misna knjiga za narod«)? Nije li bilo potrebno i moguće da se stave unutra i odgovarajuće misne molitve?! Znam da će se odgovoriti, da te molitve treba svećenik glasno moliti, pa nema potrebe, da ih vjernik ima u knjižici. A svi znamo da se drugačije shvati i razumije sadržaj, kada se ima pred sobom i tekst, pogotovu kad se zna da se često nerazgovjetno čita ili pak je akustika takva da je teško razumjeti. A što reći za one koji slabo čuju? Moraju li oni sada nositi sa sobom i novi i stari misal? — Ako žele pratiti misu, moraju. A kako?!

Format. — Mislim ovdje samo na Misnu knjižicu za narod. Kakav je to oblik? Prije liči na neku staromodnu, trgovačku bilježnicu nego na knjižicu za crkvu! Ne možeš je staviti ni u džep, ni u manju žensku tašnu.

Ako tražimo da se vjekovni obred mijenja zbog prilagođavanja sadašnjim uvjetima života, koliko više se mora prilagoditi oblik knjige, koja treba vjerniku biti pratilac u bogoslužju!

U kakvu će svrhu služiti listići iz »Svagdašnjih čitanja«?! Tko će ih moći sačuvati — sve i neoštećene?! — Možda se to izdaje namjerno tako, da se mogu opet izdavati? Da ne nestane posla?!

Jeftinoća. — Cijena novih knjiga? Jesu li opravdana tako skupa izdanja, kad se zna da ona nemaju trajne vrijednosti, — Da li se pomišlja da postoji u našoj zemlji mnogo siromašnih župa, crkava i kapela, koje nemaju ni najpotrebnijeg, i za koje izdatak od 200 ND predstavlja teško opterećenje! Ljudi otkidaju od usta zalogaj da dadnu milostinju. Znamo da crkvu uzdržavaju siromasi, a ne bogataši! Treba, dakle, svakim novčićem raspolagati »s pijetetom« — odgovorno!

Molitvenici i misali se ne kupuju svake sezone nego za duži period. Može li se tvrditi da će sadašnje izdanje biti zaista svrsishodno — i za duže vrijeme?!

Jezik — prijevod. — Liturgija u narodnom, živom jeziku ima za cilj duhovno bogatstvo približiti vjernicima, kako bi iz toga crpili i pouku, i pobudu. Jezik mora biti prilagođen najširem krugu vjernika, i onim običnim — bez visokih škola. Da li je jezik naših liturgijskih knjiga takav?

Time se ne možemo pohvaliti. Ne samo, da vrlo često rečenice ne odgovaraju duhu »govornog« jezika našeg naroda, nego se upotrebljavaju pojedine riječi i glagolski oblici (arhaični aoristi), kojih mnogi ne razumiju. Ako uzmemo u obzir činjencu da sada vjernici ni nemaju cijeli tekst u rukama, onda je jasno kolika šteta nastaje zbog toga.

S mnogih strana dolaze pitanja, zašto je trebalo zamijeniti svuda prihvaćenu i svima razumljivu sadržajnu riječ »USKRS«, s riječju »VAZAM«? Zašto jedanput »Janje«, a drugi put »Jaganjac«?

Vanjski izgled knjiga. — Tko može tvrditi da vanjski izgled naših liturgijskih knjiga odaje na prvi pogled da se radi o bogoslužnoj knjizi?! Veliki novi Misal ima kao ukras glagoljski inicijal. Koliko svećenika uopće poznaje glagoljska slova? Poštivanje staroj umjetnosti, a na Misal je trebalo dati neki izrazitiji znak. Išlo bi to istim troškom.

A novi obrednici? Liče li uopće na trajne, bogoslužne knjige? Prije na neki džepni romančić ili pjesmaricu! Hoćemo li i kod bogoslužnih knjiga skrivati njihov sakralni karakter? Ako su toliki svećenici, ne iz vrhunaravnih pobuda, čak u svojim župskim uredima, samostanima, bogoslovijama i novicijatima posakrivali obilježja svoje pripadnosti svećeništvu i redovništvu, hoćemo sada i bogoslužne knjige »laicizirati«, — Događa se, pogotovu za vrijeme ljetne sezone, da razni svećenici — turisti upadaju u sakristije bez ikakvog svećeničkog obilježja. I žele celebrirati bez kolara, možda čak u kratkim hlačama. Treba napraviti malo reda! (Cf Mt 10,32-33).

A. TURK

PASTORALNI ZAPIS S MISIJA NAŠIM RADNICIMA U INOZEMSTVU

U BEČU PROCVJETALE TREŠNJE

Wien, Svesvete 1969.

Ne radi se o čudu ni o neobičnoj prirodnoj pojavi. Radi se o nečem što trajno svjedoči o snazi čudesne stvarnosti. O prisutnosti vrhunaravnoga usprkos čestih nenaravnih pojava. O zbiljnosti duha nad razvalinama vremena. O humanom i čovječjem usprkos težnja tolikog čopora divljih nastrljivaca što teže žeđu nemira kaljužom brloga infantilnosti.

Govor je o duhu koji traži Počelo Dobra, o srcu što čezne za visovima bezbrižne ljepote, o čovjeku koji ne može bez Milosti!...

Nije rečeno da se suši svako stablo preneseno u tuđinu, da vene svaki cvijet presađen na tuđu livadu, da nestaje svaki život othranjen na propuhu tuđih zaborava.

Stoga je vjerna i istinita riječ da su za Svesvete u Beču procvjetale trešnje i ispunile mirisom osvježenja trg Am Hof, novim bojama ružičastih nada ukrasile Marijinu crkvu od devet kora anđeoskih, osule zapad rujem miline koja zrije, ispunile poletne duše vidicima zrelosti kroz ozračja čvrstih odluka.

Nek cvate dugo trešnjin cvijet i svjedoči o novom duhu božične radosti kroz rumenilo žrtvovane ljubavi što ispunja trajno duhovski neomeđeni Dan kroz vidike naše u beskraj...

UMJETNOST NAD UMJETNOSTIMA...

Pavlova se riječ ispunja sadržajem kao što se život ispunja usponom. Dvadeset stoljeća svjedoči o istini da ljudski duh traži najveću pažnju i odgoj. Poslanje Crkve ispunja se u neograničenom i svesrdnom praćenju rada za duše.

Zrelost gledanja na zbivanja i ostvarenja dokazujemo i našom dušobrižničkom misijom u Beču. Od skromnih početaka pred četvrt stoljeća pa sve ustrajnije i dalje širile su se potrebe, a proširivale se i mogućnosti. Za (preko) četiri tisuće naših hrvatskih

A novi obrednici? Liče li uopće na trajne, bogoslužne knjige? Prije na neki džepni romančić ili pjesmaricu! Hoćemo li i kod bogoslužnih knjiga skrivati njihov sakralni karakter? Ako su toliki svećenici, ne iz vrhunaravnih pobuda, čak u svojim župskim uredima, samostanima, bogoslovijama i novicijatima posakrivali obilježja svoje pripadnosti svećeništvu i redovništvu, hoćemo sada i bogoslužne knjige »laicizirati«, — Događa se, pogotovu za vrijeme ljetne sezone, da razni svećenici — turisti upadaju u sakristije bez ikakvog svećeničkog obilježja. I žele celebrirati bez kolara, možda čak u kratkim hlačama. Treba napraviti malo reda! (Cf Mt 10,32-33).

A. TURK

PASTORALNI ZAPIS S MISIJA NAŠIM RADNICIMA U INOZEMSTVU

U BEČU PROCVJETALE TREŠNJE

Wien, Svesvete 1969.

Ne radi se o čudu ni o neobičnoj prirodnoj pojavi. Radi se o nečem što trajno svjedoči o snazi čudesne stvarnosti. O prisutnosti vrhunaravnoga usprkos čestih nenaravnih pojava. O zbiljnosti duha nad razvalinama vremena. O humanom i čovječjem usprkos težnja tolikog čopora divljih nastrljivaca što teže žeđu nemira kaljužom brloga infantilnosti.

Govor je o duhu koji traži Počelo Dobra, o srcu što čezne za visovima bezbrižne ljepote, o čovjeku koji ne može bez Milosti!...

Nije rečeno da se suši svako stablo preneseno u tuđinu, da vene svaki cvijet presađen na tuđu livadu, da nestaje svaki život othranjen na propuhu tuđih zaborava.

Stoga je vjerna i istinita riječ da su za Svesvete u Beču procvjetale trešnje i ispunile mirisom osvježenja trg Am Hof, novim bojama ružičastih nada ukrasile Marijinu crkvu od devet kora anđeoskih, osule zapad rujem miline koja zrije, ispunile poletne duše vidicima zrelosti kroz ozračja čvrstih odluka.

Nek cvate dugo trešnjin cvijet i svjedoči o novom duhu božične radosti kroz rumenilo žrtvovane ljubavi što ispunja trajno duhovski neomeđeni Dan kroz vidike naše u beskraj...

UMJETNOST NAD UMJETNOSTIMA...

Pavlova se riječ ispunja sadržajem kao što se život ispunja usponom. Dvadeset stoljeća svjedoči o istini da ljudski duh traži najveću pažnju i odgoj. Poslanje Crkve ispunja se u neograničenom i svesrdnom praćenju rada za duše.

Zrelost gledanja na zbivanja i ostvarenja dokazujemo i našom dušobrižničkom misijom u Beču. Od skromnih početaka pred četvrt stoljeća pa sve ustrajnije i dalje širile su se potrebe, a proširivale se i mogućnosti. Za (preko) četiri tisuće naših hrvatskih

katoličkih radnika ustrajnu i trajnu brigu vode dva hrvatska franjevca o. Mirko i o. Mate. Nesebično, s ljubavlju, budno, samoprijegorno, univerzalno i ne baš bez žrtava.

Dug je bio put do konačnog nedavnog uspjeha: imati na raspolaganje veliku i umjetnički lijepu crkvu u centru Beča. Njih dvojica, tri bosanske franjevke, toliki pomagači imaju zajednički cilj: našim ljudima u Beču i okolici pružiti mogućnost životnog zadovoljstva i sreće.

Svake nedjelje i blagdana u crkvi je Gozba života. Najmanje tri četvrtine radnika i radnica sliježe se tamo da se osvježe na Zdencu vječne mladosti. A svaki dan otvorena su vrata crkve, centra, ureda za sve potrebe. Ne samo duhovne. Za smještaj, zaposlenje, učenje jezika, vozački ispit, zabavu...

Don Bosko reče: Daj mi duše, ostalo uzmi!

DOGOVOR I OSTVARENJE

Kad je na povratku iz Marianke (Slovačka) i Čenstohove (Poljska) hrvatsko brojno hodočašće doputovalo u Beč na predzadnji dan kolovoza u nakani da proslijede za Mariazell (Austrija), svoj kratki boravak poklonili su hrvatskim radnicima u Beču. Bila je večernja misa i propovijed i opis hodočasničkog puta i duhovni koncert, koji je krasno izveo prof. i kompozitor Vinko Glasnović iz Zagreba interpretirajući suvereno i svoje (Očenaš, Zdravomarija) i tuđe skladbe (Mariji — nepoznati naš skladatelj, Gounod, Händel i Dvoržak). Te večeri naši su radnici doživjeli neočekivano i istinski realnost ljubavi svoje krvne braće.

Te večeri pao je prijedlog i odluka da se u Beču održi u zgodno vrijeme duhovna obnova. Vođe hodočašća prihvatili su spremno ponuđene uloge. Označeno je i najpogodnije vrijeme: Svesvete. Mjesec dana pred opći razlaz.

I kao da se nebo zavjerilo: vrijeme je bilo carsko, baš kao i carski Beč u svojoj dugoj prošlosti. Vedro, toplo, nasmijano i divno...

Iz Beča, bečkih perifernih dijelova, Wiener Neustadta, Badena, Tullna, St. Pöltena i drugih mjesta hrvatski su radnici pohrlili k Mariji od devet anđeoskih kora da čuju Riječ istine i života, da nadoliju uljanicu Vjere, da pročiste zaprašene ventile duha, prozrače zakutke mrtvila i obnovljeni zakorače u dalji život...

SESVETSKI SABOR VJERE

Uoči dana Svih Svetih uspela su se oba misionara na svoja sjedišta evangelizacije i dijeljenja oproštenja, na svetu goru istine i cenakulsko žarište integralne životne obnove neprestanog živovanja. I na svetoj straži ostala sva četiri dana.

Osnovna intonacija je bila: Obnova u Kristu i današnji hrvatski katolički radnik u tuđini. Dosljedno ovom programu o. Silvestar je preko svetih misa izlagao svima: Šta nam Krist kaže, pitajmo ga otvoreno! — Naša je kršćanska vjera — religija uskrsnuća! — U istom pravcu tekla su i njegova predavanja radnicama: Uloga hrvatske žene u suvremenom kršćanstvu.

O. Mirko je logičnim vezom uz uvodni govor o potrebi temeljite duhovne suvremene obnove u četiri duga predavanja izlagao radnicima kakav danas mora izgledati nepatvoreni lik hrvatskog katoličkog radnika u tuđini.

Zaključnu riječ posvetili su oci misionari programatskoj temi života: Ideje i svjetla u obnovljenoj duši nek budu — Bog i duša, obitelj i domovina, rad u vremenitosti za sretnu vječnost. Pokojnici, sveci i Marija — naša životna pratnja.

U isti program utkao je svoju propovijed generalni direktor hrvatske dušobrižničke katoličke službe u inozemstvu g. Vl. Stanković, kad je na podnevnoj Misi na Svesvete govorio o problemima naših radnika u tuđini: sačuvati vjeru, karakter, nacionalnost...

U opći program cjelokupne duhovne obnove bile su obuhvaćene i naše redovnice bilo da su privremeno u Beču bilo da ostaju trajno. Bilo ih je skoro devedeset. Njima su misionari posvetili po jedno predavanje: — o pravom značenju današnje duhovne obnove redovnica i — o položaju redovnice u suvremenom svijetu.

KAO U PRVA VREMENA KRŠĆANSTVA

Zdrava duša našeg radnika u tuđini, upozoravana svake nedjelje i blagdana na skoru duhovnu obnovu, posebno za to tiskanim programom i detaljnim uputama, spontano je upoznala tajnu kršćanske obnove: očišćenje duše u skrušenoj ispovijedi, zajednica u euharistijskoj gozbi i žrtvi, zajednička molitva i razmišljanje o problemima života. Pričesni prizor bio je nezaboravan. Svi na propovijedi, svi na misi, svi na pričesti. Svima se nije ispunila želja da se ispovjede kod misionara, jer ih je bilo poobilato, ali su zato drugi misnici uz direktora pastve i redovite pastire pritekli u pomoć (I. Turić, zatim franjevac — student i drugi).

U domovini dušobrižnici obično se tuže da naši kršćani nemaju forme. U Beču su svi tako skladni, tihi, pažljivi, aktivni sudjelovatelji pri obredima. Sa svojom stolicom na pravo mjesto. Iako iz raznih strana — Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Podravine, Hrvatskog Zagorja, Slavonije itd. — svi samo jedno tijelo. Braća, bez problema u Crkvi.

Nesvakidanji prizor na trgu Am Hof u Beču iza mise: nekoliko hiljada plećatih Hrvata, uglavnom muškaraca, mladih, veselih, orošenih nadom, nezgaženih radom, ponosnih. — Dođite, ujaci, da nas vidite, rekli su misionarima. I poveli su ih pred crkvu. Ožareni jesenskim nasmijanim suncem ispunili su sav trg, pričali i čekali novu priliku duhovnog osvježenja.

Gledali smo ih ožarene zadovoljstvom poput rascvalih trešanja koje se smiješe danu i životu... Nek budu sretni! — otelo nam se iz dubine duše i srca.

Pitali su za novosti iz domovine, veselili se božićnom povratku k svojima, razgrabili donešene knjižice, izrazili želju za novim susretom. Tri radnika iz Crnača u Hercegovini zanimali su se za svoj slučaj: da li se okončao spor između biskupa Čule i njihovih ujaka? Crkva se — vele — gradi i do Božića mora biti pod krovom, a gdje je naš misnik? Srca su im bila osjenjena tugom.

Bečka policija se više ne boji brojnih muškaraca na trgu Am Hof nedjeljom i blagdanom. Znaju da to nisu demonstracije. To su katolici Hrvati, koji dolaze u svoju crkvu da posvjedoče životvornost svoje vjere.

LJUBAV JE MJERILO DUHOVNE OBNOVE

Izuzetne su bile okolnosti duhovne obnove naših radnika bečke regije. Moralo se odabrati Svesvete i Mrtvi dan, jer su oba dana bila skupa i slobodna. Oduljivati se nije moglo, jer pred Božić većina se radnika vraća u domovinu i ostaje do proljeća. Ali ovi dani, ožareni suncem, odveli su mnoge na kratak zalet kući. Ipak duhovna obnova uspjela je u cijelosti. Sva četiri dana u crkvi je bilo aktivno i plodno. U skromnom hodu neosjetno su se pridružili i rijetki godišnjaci, nikodemi, koje vitla profit ili neriješena ideologija, ali većinom to su stalni gosti Beča i njegove okolice.

Dani posvećeni duhovnoj obnovi nisu smjeli izmaknuti teškom dojmu o tragediji u Banjoj Luci i njenim brojnim selima. Ideja aktivnog suosjećanja dominirala je od prvog časa. Detaljne informacije pružio im je o. Gabrijel, urednik Malog Koncila, na Svesvete. Bez namještenosti i propagande naši su radnici u dva navrata skupili dvadeset i četiri tisuće šilinga. Ljubav na djelu! Neprevarljivi znak istinske duhovne obnove! Samo jedna djevojka iz Bosne darovala je za postradale u potresu cijelu mjesečnu zaradu — tisuću petsto šilinga, a Boško Puljić samo sto manje. Bože, blagoslovi žuljeve naših radnika, oplodi njihov rad svježinom napretka!

TREŠNJE ĆE DUGO CVASTI

Kad se sumira cijela duhovna obnova u Beču, onda su rezultati određeni i jasni:

Sudjelovalo je preko tri tisuće radnika i radnica.

Svi su se ispovjedili i pričestili.

U četiri dana otsluženo je šest misa i preko njih održano šest propovijedi, ne računajući u taj broj nagovor na početku i na kraju. Za muškarce bila su četiri predavanja u crkvi, a za žene dva u posebnoj dvorani.

I misionari i dušobrižnici zahvalni su Bogu za dar milosti našoj dragoj braći radnicima i radnicama u Beču i okolnim mjestima.

* * *

Iako u jesen, u Beču su procvale trešnje sigurnih nada. One neće uvenuti pred skorim naletom zime. Na proljeće prenijet ćemo njihova ostvarenja na oltar Svete Hrvatske da ukrase lik prvog hrvatskog Sveca, našeg brata fra Nikole Tavelića.

P. S.

Sastanak direktora naše inozemne dušobrižničke službe i misionara s našim redovnicama i kandidaticama u Beču iznio je na površinu neke veoma značajne momente. Od citiranog velikog broja naših redovnica ili pripravnica u Beču većina je onih koje su se

pridružile austrijskim redovničkim pomalo ugašenim zajednicama. Uglavnom se radi o djevojčicama od 13—14 g., iz istog mjesta, iz siromašnijih obitelji s obilno djece. One nemaju mogućnosti komunicirati s dušobrižnicima naših vjernika u Beču. Tražile su da mogu prisustvovati duhovnoj obnovi i mnoge su došle, ponekad u pratnji svoje magistre koja ne zna hrvatski.

Koliko se na brzinu mogao steći dojam te su djevojčice u nezavidnom položaju. Nisu pravo znale kamo idu, upale su u nepoznato i neželjeno, bespomoćne su da se snađu. Pokušaji da se s njima dođe u dodir svršili su neuspjehom. Jednostavno njihovi pretpostavljeni to brane.

U toku duhovne obnove četiri takve djevojčice izrazile su želju napustiti sadanju zajednicu. Što druge misle, teško je znati. Iz nekih pitanja i postupaka stječe se sumoran dojam. Jedan je primjer značajan. O. Mate je dao svima formular da ga ispune, kako bi znao gdje je koja. Ima upit: ostajete li trajno ili privremeno u Beču? To je već bilo sumnjivo. Većini djevojčica austrijske poglavarice digle su formulare. Za nje se ne smije znati!

Dokle će naša savjest sve to podnositi?

Cvatu li i tu jesenas trešnje?...

M. V. Čelkanović

REFLEKSIJE O BLAGOSLOVU KUĆA

Kršćanska duša našeg naroda uvijek je držala do Božjeg blagoslova. Visoko ga cijenila. On je morao i vidno biti prisutan u važnijim časovima života. Svijet je živio po planinama od »živog« ili »blaga«. Domaće su životinje čovjeku patniku davale hranu, odjeću i obuću. Zato je župnik morao svakog ljeta ići k torovima blagoslivljati blago. To je bio uvijek težak i naporan posao. Narod je taj običaj ljubomorno čuvao. I svećenika za trud nagrađivao. To su bili dani kad bi župnik obišao sva naselja svoje župe. Na ovakav način udaren je temelj i u najzabitnijim selima današnjem blagoslovu kuća.

U gradovima, manjim varošicama, i zbijenim primorskim župama vršio se od davnine drugi blagoslov. Svećenik bi, po starom kršćanskom običaju, o Vodokršću blagoslivljao kuće svojih vjernika. To su od davnine kršćani smatrali nečim svečanim-službenim pak su zato ovoj ceremoniji poklanjali posebnu pažnju. Kao znak blizine svećenika i obitelja njegove župe bila je ona plata, ili u naravi, koju su mu tom prilikom pružali.

Prilike su se iza Drugog svjetskog rata i kod nas mnogo izmijenile. Naš je čovjek promijenio način života. I onaj u gradu, a pogotovu onaj na selu. Selo se po malo prazni. Seljaci sele u grad. To je prouzrokovalo da je nestalo stada po našim pašnjacima. Nema ih tko čuvati. S njima pomalo iščezava blagoslov blaga. I oni koji su ostali na selu počeli su svrćati pažnju k svojim stanovima. Podižu se nove jednokatnice, dvokatnice po najljepšim uzorima u gradovima. Dogodilo se da je skoro nezapaženo blagoslov s torova prešao na ljudske nastambe.

Danas rijetko nalazimo župu u kojoj se ne obavlja blagoslov kuća o Vodokršću. Liturgijska reforma digla je i diže buru među vjernicima. Zanimljivo ova novotarija, da se s torova prijeđe na

pridružile austrijskim redovničkim pomalo ugašenim zajednicama. Uglavnom se radi o djevojčicama od 13—14 g., iz istog mjesta, iz siromašnijih obitelji s obilno djece. One nemaju mogućnosti komunicirati s dušobrižnicima naših vjernika u Beču. Tražile su da mogu prisustvovati duhovnoj obnovi i mnoge su došle, ponekad u pratnji svoje magistre koja ne zna hrvatski.

Koliko se na brzinu mogao steći dojam te su djevojčice u nezavidnom položaju. Nisu pravo znale kamo idu, upale su u nepoznato i neželjeno, bespomoćne su da se snađu. Pokušaji da se s njima dođe u dodir svršili su neuspjehom. Jednostavno njihovi pretpostavljeni to brane.

U toku duhovne obnove četiri takve djevojčice izrazile su želju napustiti sadanju zajednicu. Što druge misle, teško je znati. Iz nekih pitanja i postupaka stječe se sumoran dojam. Jedan je primjer značajan. O. Mate je dao svima formular da ga ispune, kako bi znao gdje je koja. Ima upit: ostajete li trajno ili privremeno u Beču? To je već bilo sumnjivo. Većini djevojčica austrijske poglavarice digle su formulare. Za nje se ne smije znati!

Dokle će naša savjest sve to podnositi?

Cvatu li i tu jesenas trešnje?...

M. V. Čelkanović

REFLEKSIJE O BLAGOSLOVU KUĆA

Kršćanska duša našeg naroda uvijek je držala do Božjeg blagoslova. Visoko ga cijenila. On je morao i vidno biti prisutan u važnijim časovima života. Svijet je živio po planinama od »živog« ili »blaga«. Domaće su životinje čovjeku patniku davale hranu, odjeću i obuću. Zato je župnik morao svakog ljeta ići k torovima blagoslivljati blago. To je bio uvijek težak i naporan posao. Narod je taj običaj ljubomorno čuvao. I svećenika za trud nagrađivao. To su bili dani kad bi župnik obišao sva naselja svoje župe. Na ovakav način udaren je temelj i u najzabitnijim selima današnjem blagoslovu kuća.

U gradovima, manjim varošicama, i zbijenim primorskim župama vršio se od davnine drugi blagoslov. Svećenik bi, po starom kršćanskom običaju, o Vodokršću blagoslivljao kuće svojih vjernika. To su od davnine kršćani smatrali nečim svečanim-službenim pak su zato ovoj ceremoniji poklanjali posebnu pažnju. Kao znak blizine svećenika i obitelja njegove župe bila je ona plata, ili u naravi, koju su mu tom prilikom pružali.

Prilike su se iza Drugog svjetskog rata i kod nas mnogo izmijenile. Naš je čovjek promijenio način života. I onaj u gradu, a pogotovu onaj na selu. Selo se po malo prazni. Seljaci sele u grad. To je prouzrokovalo da je nestalo stada po našim pašnjacima. Nema ih tko čuvati. S njima pomalo iščezava blagoslov blaga. I oni koji su ostali na selu počeli su svrćati pažnju k svojim stanovima. Podižu se nove jednokatnice, dvokatnice po najljepšim uzorima u gradovima. Dogodilo se da je skoro nezapaženo blagoslov s torova prešao na ljudske nastambe.

Danas rijetko nalazimo župu u kojoj se ne obavlja blagoslov kuća o Vodokršću. Liturgijska reforma digla je i diže buru među vjernicima. Zanimljivo ova novotarija, da se s torova prijeđe na

kuće, nije ni malo uznemirila ljude. Naprotiv ovu su novost u životu župe rado primili. Blagoslov kuća drag je i gorljivim kršćanima, i onima koji više ne prakticiraju vjeru ali je se nisu odrekli.

Kao što se o uvođenju novog obreda po crkvama dosta među svećenicima raspravlja, tako je i blagoslov kuća predmet češćih razgovora među župnicima. Iznose se lijepi utisci a kritiziraju neke neugodnosti koje se javljaju prigodom blagoslova. Ima svećenika koji su klonuli pred poteškoćama koje se ovdje javljaju. To ne bi smjelo biti.

Neki župnici nisu uveli blagoslov kuća. Boje se da bi s njima mogli razdvojiti duhove. Jednom se je župniku tako dogodilo. Uveo je blagoslov kuća. Do tada mu je iz svakog naselja barem po netko zalazio u crkvu. Kod blagoslova mu je čitav komšiluk zatvorio vrata. Oni pojedini vjernici nisu bili gospodari situacije u svojim obiteljima. Morali su se pokoriti jačim. Postidjeli su se pred selom i prekinuli prakticiranje vjere. Što je najgore i ona pojedina djeca prekinula s pohađanjem vjeronauka. Postavljen je šutke zid između ljudi i župnika. U nekim mjestima se je bojati da ne bi barem oni vanjski lijepi odnosi župnika i nekih mještana krenuli na gore. Ako mu jedan takav, bilo iz kojih razloga, zatvori kod blagoslova kućna vrata, automatski se razdvajaju. I u vanjskom vladanju udaljuju jedan od drugog. Susreti im postaju ozbiljniji, hladniji.

Stari je običaj da vjernici nagrađuju svećenika prigodom blagoslova kuća. Negdje to svećenika ponižava. Dobije dojam da ga ljudi krivo prosuđuju. Ide kroz župu s uvjerenjem da mu se predbacuje da radi novca obavlja ovu ceremoniju. Netko će se istina naći da će tako prigovoriti. Ipak moramo biti svijesni da većina župljana ne misli tako. Izuzeci ne bi smjeli postati preprekom da se ne izvršava pravilo. Rijetko koji svećenički službeni posjet u župi nije skopčan s poteškoćama. Odatle i njegova vrijednost. Gdje nema žrtve u župničkom poslu, nema ni Božjeg blagoslova. Najveći broj župljana čeka blagoslov kuća da župniku pruže nešto za njegovo uzdržavanje. Teško im je i nezgodno doći do župskog stana. Zato mu rado i od srca pružaju. Možda su neki pri tom nespretni. Negdje domaćica prevrće po sobi ladice tražeći novac, dok svećenik moli molitve blagoslova. Ima slučajeva da domaćin razgrne u ruci novčanice i gleda u njih kao u neku svetinju. Nekad nad novcem i propovijed održi. On nikada nije nitkome ostao dužan pa neće ni svećeniku. To su sitna poniženja koja se gube u moru lijepih i ugodnih doživljaja. Većina vjernika nastoji da ono nešto novca ne bi unijelo zbrku u duhove. Znaju oni to krasno izvesti. Tisnu neopazice oklopnicu u džep. Ili to učinu sa stiskom ruke pri izlazu iz kuće. Kod srdačnog i prijateljskog razgovora niti se ne zapazi da bi to bila neka plata za rad.

Veliki broj župnika pred blagoslovom kuće stoji u dvojbi kako će postupiti. I u njegovu su župu zavirile mane i poroke. Što će s nevjenčanim, što s konkubinarcima, što s onima koji nikako vjeru ne prakticiraju. Razborit župnik mora znati da ga baš takvi kod blagoslova kuća na osobiti način trebaju. I većina ga takvih rado čeka. S blagoslovom kuće drže da su koliko toliko rasteretili svoju dušu. Oni su svijesni da sa svojim neurednim življenjem u župi strše. U duši trpe, a vani se ne daju. Od svećenika traže

samilost. Krist od takvih ne bi sigurno bježao. Nije to učinio ni kod Zakeja. Njegova dobra riječ učinila je čudo. Licemjerci su ga korili da jede s griješnicima. Možda će i danas svećeniku netko prigovoriti što je blagoslovio kuću grešnika. Treba dobro vidjeti da li to prigovara licemjerac. Pametnu se svećeniku ovom prigodom pruža krasna prilika da baš kod ovakvih učini puno dobra. Ako ništa drugo, može za Boga sačuvati djecu.

Ovaj lijepi kršćanski običaj zbližava župnika sa župljanima. To je toliko veliko da sve neugodnosti pred ovim moraju pasti. Kod blagoslova župnik upoznaje prilike i moralno stanje svake kuće u župi. Bez blagoslova nekim obiteljima ne bi se nikada približio. Ako su se u kući upoznali, oni su prijatelji i na ulici. Možda ga neki ne bi nikada pozdravili da se kod blagoslova nisu sreli. S nekoliko bačenih pogleda po kući, saznat će s kakvim ljudima ima posla. Vanjski izgled kuće, često je odraz nutrine njezinih stanovnika. Kod mlakih kršćana srest će zapuštenu starčad. Naići će na bolesnike. Pronaći će nekrštene, nevjenčane. One koji sami ne znaju pronaći izlaz iz neugodne situacije. Dobra riječ, zgodan naputak, znaju učiniti dosta dobra.

Ovakvi i slični razlozi nalažu župniku da lično obavlja blagoslov kuća. Nikako ne bi smio uzimati najamnike. Nikoga ne može ispričati veličina župe. Po malo, ustrajno marljiv župnik sve će opremiti na vrijeme. Župljani čekaju baš njega. Njemu imaju ispripovjediti mnogo toga. Prisustvo nepoznatog svećenika zna ih razočarati. Znaju to nekad i krivo protumačiti. U takvim slučajevima zna se predbaciti materijalni interes. Blagoslov kuća mora biti sveta dužnost samo župskog osoblja. Onih koji se po dužnosti sreću u životu.

Radi svega ovog župnik neće proletjeti po župi. On će se zaustaviti u svakoj kući. On će primiti ponuđenu sjedalicu. Razborito će otsjesti. Porazgovoriti se. Lagano će iz kuće izlaziti. Ovako će izgledati kao pravi pastir a ne kao najamnik.

Ako u župi radi župnik s pomoćnicima-kapelanima, nakon obavljenog blagoslova moraju se sastati. Zajednički će iznijeti svoje utiske, porazgovoriti se o problemima na koje su naišli. Stvorit će zaključke korisne za župsko osoblje i za župljane.

Krist je tri godine propovijedao. Nekad je to bilo u sinagogama, nekad na obali jezera, nekad na gorama. Evanđelje nam je zabilježilo slučajeve da je i u obiteljima propovijedao i tu učinio dosta dobra. Kad župnici misle na blagoslov kuća, moraju imati u vidu primjer Kristov. Ulazio je u kuće, donosio obiteljima blagoslov, propovijedao i na taj način spasio dosta duša.

Kako je lijepo kad župnik izlazi iz kuće svojeg župljanina i uzdahne: »Danas je zaista došlo spasenje ovoj kući!«

Fra Vjeko Vrčić

IZA 32 GODINE

(Svećeničkim pesimistima u spomenar)

Stvar je, možda, malo i odiozna. Uvijek je nezgodno, kad čovjek mora pisati o zgodama, u kojima je sam bio akter. Ljudi lako posumnjaju, da idealizira i kiti, kako bi sam sebi napravio aureolu oko glave. I neki sam dan negdje čitao, kako su »autobiografije« i »memoari« historijski najlabaviji i najnepouzdaniji materijal.

samilost. Krist od takvih ne bi sigurno bježao. Nije to učinio ni kod Zakeja. Njegova dobra riječ učinila je čudo. Licemjerci su ga korili da jede s griješnicima. Možda će i danas svećeniku netko prigovoriti što je blagoslovio kuću grešnika. Treba dobro vidjeti da li to prigovara licemjerac. Pametnu se svećeniku ovom prigodom pruža krasna prilika da baš kod ovakvih učini puno dobra. Ako ništa drugo, može za Boga sačuvati djecu.

Ovaj lijepi kršćanski običaj zbližava župnika sa župljanima. To je toliko veliko da sve neugodnosti pred ovim moraju pasti. Kod blagoslova župnik upoznaje prilike i moralno stanje svake kuće u župi. Bez blagoslova nekim obiteljima ne bi se nikada približio. Ako su se u kući upoznali, oni su prijatelji i na ulici. Možda ga neki ne bi nikada pozdravili da se kod blagoslova nisu sreli. S nekoliko bačenih pogleda po kući, saznat će s kakvim ljudima ima posla. Vanjski izgled kuće, često je odraz nutrine njezinih stanovnika. Kod mlakih kršćana srest će zapuštenu starčad. Naići će na bolesnike. Pronaći će nekrštene, nevjenčane. One koji sami ne znaju pronaći izlaz iz neugodne situacije. Dobra riječ, zgodan naputak, znaju učiniti dosta dobra.

Ovakvi i slični razlozi nalažu župniku da lično obavlja blagoslov kuća. Nikako ne bi smio uzimati najamnike. Nikoga ne može ispričati veličina župe. Po malo, ustrajno marljiv župnik sve će opremiti na vrijeme. Župljani čekaju baš njega. Njemu imaju ispripovjediti mnogo toga. Prisustvo nepoznatog svećenika zna ih razočarati. Znaju to nekad i krivo protumačiti. U takvim slučajevima zna se predbaciti materijalni interes. Blagoslov kuća mora biti sveta dužnost samo župskog osoblja. Onih koji se po dužnosti sreću u životu.

Radi svega ovog župnik neće proletjeti po župi. On će se zaustaviti u svakoj kući. On će primiti ponuđenu sjedalicu. Razborito će otsjesti. Porazgovoriti se. Lagano će iz kuće izlaziti. Ovako će izgledati kao pravi pastir a ne kao najamnik.

Ako u župi radi župnik s pomoćnicima-kapelanima, nakon obavljenog blagoslova moraju se sastati. Zajednički će iznijeti svoje utiske, porazgovoriti se o problemima na koje su naišli. Stvorit će zaključke korisne za župsko osoblje i za župljane.

Krist je tri godine propovijedao. Nekad je to bilo u sinagogama, nekad na obali jezera, nekad na gorama. Evanđelje nam je zabilježilo slučajeve da je i u obiteljima propovijedao i tu učinio dosta dobra. Kad župnici misle na blagoslov kuća, moraju imati u vidu primjer Kristov. Ulazio je u kuće, donosio obiteljima blagoslov, propovijedao i na taj način spasio dosta duša.

Kako je lijepo kad župnik izlazi iz kuće svojeg župljanina i uzdahne: »Danas je zaista došlo spasenje ovoj kući!«

Fra Vjeko Vrčić

IZA 32 GODINE

(Svećeničkim pesimistima u spomenar)

Stvar je, možda, malo i odiozna. Uvijek je nezgodno, kad čovjek mora pisati o zgodama, u kojima je sam bio akter. Ljudi lako posumnjaju, da idealizira i kiti, kako bi sam sebi napravio aureolu oko glave. I neki sam dan negdje čitao, kako su »autobiografije« i »memoari« historijski najlabaviji i najnepouzdaniji materijal.

Ali, za mene je ta zgoda značila »događaj«. Donijela mi je jedno prosvjetljenje, za koje mi se čini, da bi mi bila grjehota kad ga ne bih prenio i svećeničkoj subraći. Od eminentna je značenja za sve nas, svećenike. Tangira jedan od naših najtrnovitijih intimnih problema. Problem uspjeha, odnosno neuspjeha, naših pastoralnih nastojanja. Problem njihove kratkoročnosti ili dugoročnosti. Pa ću ga, taj događaj, ipak iznijeti i pred javnost. U »Službi Božjoj«. A trsit ću se da ga reproduciram vjerno i sa svim detaljima.

I meni se je, prošle godine, navršilo 50 godina, što sam svećenik. »Zlatne mise« nijesam ni mislio ni htio »slaviti«. Nije me, — u doba, kad je pala, — bilo ni kod kuće. Našao sam se na ljetovanju: u samostanu čč. ss. »Služavki Maloga Isusa« na Kraljevcu, kod Zagreba, gdje sestre drže novicijat. Nikome nijesam najavljivao »slave«. Nikoga nijesam pozivao na svečanost. Nikakvih spomen-sličica nijesam tiskao. Rekao sam taj dan, u nedjelju, 24. VIII 1969., samo svoju redovitu, tihu, misu u sestarskoj kapeli, za sestre i vjernike, i pod njom, kao svake nedjelje, propovijedao: bez ijedne riječi osvrta, bilo na svećeništvo, bilo na svoj »jubilej«. Mislio sam i ručati samo sa svojom najbližom rodbinom, koja se je našla u Zagrebu. Brata mi, nadbiskupa, nije ni bilo: bio je u to vrijeme na krizmi, negdje u bosanskoj provinciji.

Ali, sestre ne bi bile sestre, da se nijesu u to umiješale. Pa je, dakako, bilo »kućno čestitanje«: njihove su novakinje govorile, deklamirale, pjevale, pod doručkom i ručkom. A i nekoliko je mojih prijatelja iz Zagreba, — valjda opet indiskrecijom sestara, — doznalo za stvar, pa su se, pod misom, našli u klupama. A sestre su, ko sestre, i njih ustavile na objedu. A stavile su preda me na sto i spomen-sličice, da ih podijelim prisutnicima, sestrama i novakinjama. Sa zlatnim tiskom za zlatnu misu. Svega, ako nas je dvadesetak bilo za stolom.

Među njima je bila i jedna žena sa svojim sinom. Ona će za mene zauvijek ostati glavni junak toga dana. I glavni junak ove crtice.

Dan prije toga uvele su mi sestre u sobu neku nepoznatu gospođu srednjih godina. Gledala me je, kad je unišla, nasmijano i prijazno, — kao staroga znanca. Ali ja je nijesam poznao. Zamolio sam je, da mi kaže, tko je. »Ah, kako sam sretna!«, rekla je. I stala mi pričati. »Ja sam bila Vaša križarica u Sarajevu. U »Križarskom sestrinstvu.« Među kućnim pomoćnicama.« I izvadila je iz torbaka nekoliko fotografija iz onoga vremena, pa ih stavila na sto. Fotografirale se križarice, zajednički. A na jednoj sam od njih, onoj sa zastavom, bio s njima i ja, kao njihov duhovnik. I ime mi je svoje, djevojačko, rekla: A. R.

Onda sam je se sjetio. Pokazala mi je prstom, gdje ona na fotografiji stoji.

Sve mi je iza toga o sebi ispripovijedala. A najviše svoja zapamćenja iz Sarajeva. A kod toga je Križarsko sestrinstvo bilo u središtu čitava njezina interesa. Koješta mi je rekla, što u ono, sarajevsko, doba nijesam o njoj ni znao. Nije onda puno govorila. Dosta je bila povučena. Više je gledala nego govorila.

Iz Pleternice je, kod Požege. Došla je bila u Sarajevo trbuhom za kruhom: da se u Sarajevu zaposli; da »služi«. Neobično joj je bilo s početka. Nikamo nije izlazila. Ni s kim se nije družila.

Osjećala se je osamljenom. A onda joj je jedna druga kućna pomoćnica iz susjedstva kazala, kako se neke kućne pomoćnice svake nedjelje kupe u »Katoličkom domu«. Imaju i svoje »križaričko« društvo. Pa je i ona jednom došla. I otada uvijek, dok je bila u Sarajevu.

Svega se živo sjeća. Očito joj je to jedan, drag, komad života i mladosti. I mojih propovijedi, njihovim križaricama, u crkvi sv. Vinka. I »sestre voditeljice«, iz »Kržarskog sestrinstva I.« I drugarica. Sve po imenima i po karakteristikama. Pokazuje mi ih prstom na fotografiji. I križaričke zastave. I križaričkog gesla: »Euharistija, žrtva, apostolat«. I deklamacija, koje je, na sastancima, držala. Recitira mi ih i danas, nekoliko. Kaže, i kako ih je učila. Glačajući »gospojine« parkete. I procesija se sjeća: kako bi u njima išle u povorci, sa svojim zastavama. I Euharistijskih kongresa. I nadbiskupa se Šarića sjeća; i mnogih sarajevskih svećenika. A sve to priča s oduševljenjem: sva zanesena. Sve joj je to, vidi se, bilo veliko i drago.

A onda je, g. 1937., — dakle pred 32 godine, — otišla iz Sarajeva kući. I udala se. I sav mi svoj život iza toga priča. Kao na ispovijedi. I o mužu-udovcu. I o djeci i pastorčadi. I kako su joj se djeca rađala: troje; sve šest godina jedno iza drugoga. A njezini nijesu više u Pleternici. Sada su u Sisku. Prodali su staro imanje: pobjegli od »otkupa«; nijesu više mogli izdržati. I u Sisku se bavi gospodarstvom: hrani svinje. Kći joj se je udala za jednog Holandeza: katolika. Dopisivali su se najprije kao neznanci. Nije mi rekla, kako. Valjda kao radio-amateri ili esperantisti. A onda se je s njim i osobno upoznala, dok je bila na radu u Njemačkoj. Čitavu ju je godinu čekao s vjenčanjem, dok se nije oporavila od upale porebrice. I sinovi su joj, obojica, dosada dobri. Idu uvijek u crkvu i na pričest. Starijemu je dala i moje ime: Čedomil. A kćerku je krstila na ime: »Ivana«. Ivana Arška. Jer ta im je svetica bila, kao križaricama, zaštitnica. I slika joj je bila na, glavnoj, križaričkoj zastavi u Sarajevu: onoj Križarskog sestrinstva I.

Žena, eto, i danas sva živi od toga, sarajevskog i križarskog, kapitala. Živi i danas, sva, duhom vjere. Praktična je vjernica. Molitvena je, apostolska, žrtvena, duša. I katoličke knjige čita, i katoličku štampu. Sada je pretplaćena na »Glas koncila«. A stari su joj »Tjednici« i »Vrtići« jedanput izgorjeli u vatri. Dugo ih je čuvala i uvijek iznova čitala. Uza sve križeve, — i o njima mi je pričala, — sretna je. I s lica joj sja sreća.

Jedna joj je časna sestra u Sisku, koja je također nekada služila u Sarajevu, pričala o meni i o mojim životnim peripetijama. Ona joj je i kazala, da sam sada u Zagrebu i da, sutra, slavim zlatnu misu. Pa je, iz Siska, došla, autobusom, da me vidi. I opet sve ponavlja, kako joj je drago i kako je sretna. Raste žena od dragosti.

Ja sam, slušajući je, ostao sav iznenađen. I živ se nijesam mogao načuditi, kako je moguće, da je na nekoga moglo ovako jako utjecati godinu dvije učešća u jednom katoličkom društvu. »Mora«, rekao sam joj, hvaleći je, »da ste Vi to donijeli iz obitelji! Sigurno su Vam roditelji bili pobožni i dobro Vas odgojili!« »Jest i to, ali više mi je dalo Križarsko sestrinstvo!«, bio je njezin odgovor. Doslovce. Ovim riječima. »Expressis verbis«.

Jedva se je od mene rastala. Gledat će, veli, svakako, da i sutra dođe: na moju zlatnu misu. Opet »ad hoc«: iz Siska. Opet autobusom. Povest će, ako ikako mogne, i Čedomila sa sobom.

I doista sam je, sutradan, dok sam pod misom propovijedao, ugledao u jednoj klupi. Ali i jednog crnomanjastog, ozbiljnog, momka u drugoj. Bio je to njezin Čedomil. Za doručkom mi ga je predstavila. Uvijek mu, veli, govori, kako mora biti dobar i čije ime nosi: njezina križarskog duhovnika. I Čedomil se je s njom pričestio: skupa sa »starim križarima«, doktorima i direktorima, koji i danas, kao i njihova sukrižarica, plebejka, vjeruju u Merčeve ideale i Merčeve parole. A donijela mi je, kao svečaru, to se zna, i veliki buket cvijeća, i veliku »Krašovu« čokoladu.

Nijesam nikada bio sentimentalan. Ali ne znam, da sam išta veselije doživio, tih dana svoje »zlatne mise«, od ovoga iznenadnoga pohoda. Od ovoga ponovnog susreta, — iza 32 godine, s tom malom dušom, koju je Bog jednom bio izveo na moje svećeničke životne puteve. Bila mi je to kao Božja čestitka. Za svaki od mojih svećeničkih dana kroz to pola stoljeća. I Božja poruka. Nešto kao skidanje vela sa tajne svećeničkog života. S njegova smisla. I s njegove veličine. Nije mi trebalo boljih točaka za razmatranje onaj dan. Bio mu je to preludij, od koga nije moglo biti ljepšega ni snažnijega.

Dobro se sjećam svojih duhovničkih godina u katoličkim omladinskim društvima. I križaričkima. Nikada, — ni onda, ni kasnije, — nijesam sebi umišljao, da je to bio kakav »veliki« rad. Naprotiv, uvijek sam se pred njim osjećao pomalo zbunjen i pitao sam sebe: Ma, šta zapravo dobiju ti mladi ljudi i djevojke na tim našim »dosadnim« i »šablonskim« sastancima, »bez života«? Jer, u ono doba nije bilo ni filmova, ni magnetofona, ni televizije. A nije ni svakome svećeniku visio oko vrata fotografski aparat za snimanje u seriji, kao danas. Ne znamo, mislio sam, tih mladih duša ni zainteresirati ni osvojiti nečim, što bi palilo. Uvijek im isto govorimo. Čitamo im iz časopisa. Tražimo od njih, da deklamiraju ili da štogod zapjevaju. Dovedemo ih na kakvu akademiju i predstavu, ili je s njima, jednom na godinu, priredimo za druga katolička društva i publiku. Izvedemo ih, koji put, na šetnju ili na izlet. Organiziramo, ponekad, preko zime, čajanku. A i to o njihovu trošku. Dadnemo im mjesto u procesijama i katoličkim povorkama i manifestacijama na ulici. I, — pružimo im, jednom na mjesec, priliku za ispovijed i za pričest. Reknemo im, — opet jednom na mjesec, — nagovor, propovijed, od četvrt sata. A sve to skupa traje sat, dva, u sedmici. Sve su drugo vrijeme daleko od nas: u vrtlogu svijeta; pod, Bog zna, kakvim utjecajima. I sve to, što bismo im govorili, bilo je tako obično i svagdanje. Nuzposao. Improvizacija. Od svega toga jedno sam samo mogao sebi upisati u zaslugu pred Bogom: dolazio sam uvijek u pravo vrijeme na sastanke, i nastojao sam da s tim siromašnim djevojkama iz provincije budem ljubazan; da za svaku od njih nađem lijepu riječ.

A, eto, Bog je ipak od toga za jednu dušu napravio najveću milost života. A možda i za mnogo njih. Više ili manje: već kako su im se duše otvarale njegovoj milosti i tako je to bilo u njegovim božanskim planovima spasenja. Jedna pročitana rečenica iz nečijeg članka, neki »locus comunis« u propovijedi, bio je možda

kojoj od njih Božja munja i svijetlo u dušu. Nije ništa od toga bilo uzalud (1. Kor. 15, 58). I kako su nam mnoge duše na tome zahvalne! I kako im je i druga i sveta naša svećenička riječ i služba! Bog je u njoj i iza nje.

A mi svećenici toliko puta na to zaboravljamo. I govorimo Bogu kao Ilija u pustinji: »Dosta mi je, Gospodine, uzmi dušu moju! Nijesam bolji od otaca svojih!« (3. Kralj. 19, 4). Tvrd je i zločest svijet. Nitko nas ne sluša! A zaboravljamo na čudesni princip milosti i na otkupliteljsku krv Kristovu, što stoji iza nas. Zaboravljamo, da i u ovoj današnjoj Sodomi oko nas još uvijek ima »sedam tisuća onih, koji nijesu savili svoga koljena pred Baalom« (3. Kralj. 19, 18). I puno više od sedam tisuća. A zaboravljamo, i da je milost našega svećeništva ono, što, po nama, Bogu osvaja duše, a da to nijesu naše organizacijske domišljatosti ni naše diplomatske »mice«. Milost, koja kroz nas to snažnije djeluje, što smo pobožniji, duhovniji, ponizniji, svetiji, draži Bogu.

Eto, možda ćemo se opet sjetiti te velike istine, kad pročitamo ovu pričicu. Zato sam je i zapisao. Svećeničkim pesimistima u spomenar. Nekim katehetima i omladinskim duhovnicima na utjehu!

Č.

DVOJICA KOJA SE NE ŽALE

(Uz »Misijsku nedjelju«)

Bila su to dva, relativno još mlada, svećenika. Jedan je bio iz zagrebačke nadbiskupije. Upoznao sam ga, pred dvanaest godina u Samoboru, kao mladomisnika. Dopao mi se i tada: bio je idealista, povjerljiv, agilan, veseo. Otada za njega nijesam nikada više bio ni čuo. A sada, eto, došao, po doktorskom savjetu, u Dubrovnik, da na morskom zraku liječi bronhitis, i, čim je čuo, da sam i ja ovdje, pohodio me: kao starog znanca. I danas je, — vidim odmah iz onoga, što o sebi priča, — idealista: nije »izgubio prve ljubavi« (Otkr. d, 4). Godinama je već po siromašnim župama, — čini mi se, tamo negdje na Kordunu, u Baniji; u zadnje ih je doba administrirao dvije, — uvijek je na nogama i u poslu, marljivo katehizira, ne putuje nikuda, — i ovaj mu je, bolesnički, prvi do sada, dopust platila dijecezanska »Uzajamnost«, — pazi se bratski sa svim revnim svećenicima iz susjedstva i dekanije, oduševljeno govori o svom Ordinariju. A što se tiče standarda nije ni do danas dotjerao dalje od bicikla. A bicikl je vozio i onda, pred dvanaest godina, kao siromašni svršeni bogoslov. Drugi je koju godinu od njega stariji. I on mi je stari znanac. Hercegovac, visok i kršan. Naišao, slučajno, i on kroz Dubrovnik. Na putu u Trebinje: po pastoralnom poslu. I on je svećenički »udarnik«. Sva je sjemeništa i samostane napunio svojim Duvnjacima i Duvanjkama; župu je uredio »kao sat«; vjernici bi za njega poginuli. Jedan je od onih koji »prodiru«: »proguljuju«, kako bi, drastičnije, rekli u Bosni. Bili su ga poslali na jednu od hercegovačkih župa u sporu s Biskupom. »Potjerali« su ga. Ali on nije izgubio živaca. Čekao je bez kuće i bez kućišta: mirno i strpljivo. Međutim ga je Biskup spremio na jednu drugu, novoosnovanu, župu, u drugom kraju dijeceze: da opet počne »od gole ledine«.

kojoj od njih Božja munja i svijetlo u dušu. Nije ništa od toga bilo uzalud (1. Kor. 15, 58). I kako su nam mnoge duše na tome zahvalne! I kako im je i druga i sveta naša svećenička riječ i služba! Bog je u njoj i iza nje.

A mi svećenici toliko puta na to zaboravljamo. I govorimo Bogu kao Ilija u pustinji: »Dosta mi je, Gospodine, uzmi dušu moju! Nijesam bolji od otaca svojih!« (3. Kralj. 19, 4). Tvrd je i zločest svijet. Nitko nas ne sluša! A zaboravljamo na čudesni princip milosti i na otkupliteljsku krv Kristovu, što stoji iza nas. Zaboravljamo, da i u ovoj današnjoj Sodomi oko nas još uvijek ima »sedam tisuća onih, koji nijesu savili svoga koljena pred Baalom« (3. Kralj. 19, 18). I puno više od sedam tisuća. A zaboravljamo, i da je milost našega svećeništva ono, što, po nama, Bogu osvaja duše, a da to nijesu naše organizacijske domišljatosti ni naše diplomatske »mice«. Milost, koja kroz nas to snažnije djeluje, što smo pobožniji, duhovniji, ponizniji, svetiji, draži Bogu.

Eto, možda ćemo se opet sjetiti te velike istine, kad pročitamo ovu pričicu. Zato sam je i zapisao. Svećeničkim pesimistima u spomenar. Nekim katehetima i omladinskim duhovnicima na utjehu!

Č.

DVOJICA KOJA SE NE ŽALE

(Uz »Misijsku nedjelju«)

Bila su to dva, relativno još mlada, svećenika. Jedan je bio iz zagrebačke nadbiskupije. Upoznao sam ga, pred dvanaest godina u Samoboru, kao mladomisnika. Dopao mi se i tada: bio je idealista, povjerljiv, agilan, veseo. Otada za njega nijesam nikada više bio ni čuo. A sada, eto, došao, po doktorskom savjetu, u Dubrovnik, da na morskom zraku liječi bronhitis, i, čim je čuo, da sam i ja ovdje, pohodio me: kao starog znanca. I danas je, — vidim odmah iz onoga, što o sebi priča, — idealista: nije »izgubio prve ljubavi« (Otkr. d, 4). Godinama je već po siromašnim župama, — čini mi se, tamo negdje na Kordunu, u Baniji; u zadnje ih je doba administrirao dvije, — uvijek je na nogama i u poslu, marljivo katehizira, ne putuje nikuda, — i ovaj mu je, bolesnički, prvi do sada, dopust platila dijecezanska »Uzajamnost«, — pazi se bratski sa svim revnim svećenicima iz susjedstva i dekanije, oduševljeno govori o svom Ordinariju. A što se tiče standarda nije ni do danas dotjerao dalje od bicikla. A bicikl je vozio i onda, pred dvanaest godina, kao siromašni svršeni bogoslov. Drugi je koju godinu od njega stariji. I on mi je stari znanac. Hercegovac, visok i kršan. Naišao, slučajno, i on kroz Dubrovnik. Na putu u Trebinje: po pastoralnom poslu. I on je svećenički »udarnik«. Sva je sjemeništa i samostane napunio svojim Duvnjacima i Duvanjkama; župu je uredio »kao sat«; vjernici bi za njega poginuli. Jedan je od onih koji »prodiru«: »proguljuju«, kako bi, drastičnije, rekli u Bosni. Bili su ga poslali na jednu od hercegovačkih župa u sporu s Biskupom. »Potjerali« su ga. Ali on nije izgubio živaca. Čekao je bez kuće i bez kućišta: mirno i strpljivo. Međutim ga je Biskup spremio na jednu drugu, novoosnovanu, župu, u drugom kraju dijeceze: da opet počne »od gole ledine«.

Sastali su se, slučajno, njih dvojica, u Dubrovniku, u sjemeništu. Kako je i Hercegovac, nekada, studirao teologiju u Zagrebu, poznavali su se i otprije. A sada su se odmah sprijateljili: obojica jednako misle i osjećaju. Pa su se, jedno prije podne, zajednički, i k meni navratili: da sa mnom malo »proćaskaju«.

Ne znam više, kako, riječ je u razgovoru došla i na misije. A sve mi se čini, da su baš oni, prvi, naveli konverzaciju na tu temu. Odmah sam vidio, da su za misije vrući. Izgleda mi, da ih je netko još u đačke dane bio za njih oduševio. Izlaze s idejama, kako da se opet, življe, počne s akcijom. Spremni su se, i aktivno, i osobno, angažirati. Ponudili su svoje usluge i na kompetentnom mjestu. Dakako, i ja sam se, kao stari »misionar«, još iz predratnih vremena, odmah našao s njima u istom kolu. Pravili smo planove. O propagandi za misionarska zvanja, o misijskom glasilu, o popularizaciji misijskih inicijativa u kleru, po sjemeništima i samostanima, među vjernicima.

Nijesam od njih, ni u snu, očekivao ovoliko razumijevanja, oduševljenja, spremnosti na rad i na žrtvovanje. Pa njih je, — to bi bila jedina »prirodna« reakcija iz njihovih usta, — apsorbirala, zaokupila, njihova pastva. Gdje oni još imaju vremena da misle i na misije? Neka to rade oni »dokoni«: oni manje zaposleni. Valja podijeliti posao i odgovornosti. Ne smijemo sve trpati na jedna leđa. Njima je dosta i njihove muke.

Ali, eto, nije. I ovako apostolski »uznojeni« i »umorni« oni osjećaju današnju misijsku agoniju Crkve i svu sudbonosnost situacije, koja je s te strane pritisla Crkvu, u ovo vrijeme velikoga vrijenja, krize i — hladnoće u mnogim srcima (Mat.. 24, 12). »Žeže« ih, kao i Pavla (2. Kor. 11, 29), nevolja tolikih duša: apostolski nemir i »briga za sve Crkve« (2. Kor. 11, 28; Rim. 62, 8. 11; 1. Kor. 12, 25; 1. Sol. 2, 2). Muči ih, duhovno, kao i Isusa, pogled na zrele, a prazne njive (Iv. 4, 35; Mat. 9, 37. 38; Luk. 10, 2). Pa su spremni da na sebe uzmu još jedno breme. »Evo me! Pošalji mene!« (Iz. 6, 8).

Sjećam se kao danas, — a prošlo je otada već godina dana, — kako me je bila dirnula ta njihova svećenička veledušnost. Baš da se čovjek »obraduje u Duhu Svetom« (Luk. 10, 21). Obraduje nad tom apostolskom braćom velike duše.

Odmah mi je palo na pamet: Tako ti je to uvijek u svijetu milosti. Tko je Božji, on je u svemu Božji; u svemu dobar. I, tko ljubi Boga, on se s njim ne cjenka; on ne stavlja svoje ljubavi ni svojih žrtava na tezulju; ne mjeri ih. Ne traži ni da mu ih Bog, odmah, procijeni i pretvori u »satnice« i »trudodane«. Drukčija je to logika od one trgovačke i poslovne. Paradoksalna, kao sve, što je Božje. O ljubavi se tu radi; ne gleda se tu na plaću. A zakoni se ljubavi ne uče u ekonomskoj školi. Njih, mi svećenici, ako smo pravi svećenici, moramo naučiti od apostola; moramo ih uzimati iz Evanđelja. »Kad učinite sve, što vam je naređeno, recite: Sluge smo nekorisne. Uč.inili smo, što smo morali učiniti!« (Luk. 17, 10). »A ja ću veoma rado (sve) žrtvovati, i sama ću sebe žrtvovati za duše vaše!« (2. Kor. 12, 15). Ljubav može dugo čekati na plaću; njoj

se ne žuri s računima. »Znam, kome sam povjerovao, i uvjeren sam, da je on vrijedan sačuvati zaklad moj za onaj dan!« (2. Tim. 1, 12; 4, 8).

Tko Boga čitavim srcem voli, njemu nije nikada previše posla u njegovoj službi. On se ne obazire na druge. Radili oni, ne radili, on će raditi. I, što drugi manje rade, on će više raditi. I za sebe i za njih. Uprtit će se i tuđim bremenom. I u tom smislu vrijedi ona Isusova: »Tko ima, dat će mu se, ali navalit će i zasluge. To je onaj evanđeoski, glad za pravdom sa gore blaženstva, koji će potpuno utažiti i zaštititi samo Bog, gore na nebesima (Mat. 5, 6).

Tako je. I tako će uvijek biti s nama svećenicima. Oni revni između nas voze uvijek za dvojicu, za trojicu. Oni nam spasavaju situaciju. Oni uskaču svagdje, gdje je potreba. Još kao mlad svećenik uvijek sam to opažao. Najopterećeniji svećenici i župnici, dragovoljno najopterećeniji, — nikada nijesu mrmljali na »nove akcije«. Odmah su ih i prihvaćali i provodili. U svemu su, pa i tu, bili kurentni i točni. A metoda im je bila posve jednostavna. Sebe bi, samo, opteretili za još jednu, novu, dužnost. Na račun odmora. Na račun sna. Na račun zabave i razgovora. A, dakako: obično im toga ne bi nitko honorirao. Najviše, ako bi, na Ordinarijatu, rekli: »O, on je uvijek točan!« A od subraće bi mu se, pokoji, iz prikrajka, i podsmjehnuo: »Neka vuče, kad je lud! Ubit će se!«

Bilo je to upravo nešto kao »socijalna nepravda« u Crkvi. I nešto kao ludost. Jedna od onih ludosti, koje su sveci tako često pravili. Ludost pred ljudima, mudrost pred Bogom. Bilo je to gledanje u Boga i nebo: vjerovanje Kristu. Orijentacija na ono, što se ne vidi, ali čemu se nadamo. Što sam puta u ono doba rekao, — pred Ordinarijem, i u svećeničkom društvu: — »Onih je dobrih kraljevstvo nebesko!« Ovdje na zemlji oni su »konji«. Teretni konji. Drugi se izvlače i ljenčare na njihov račun, a oni rade i za sebe i za njih. Ne mogu da gledaju, kako Božja stvar propada, kako duše stradaju, pa uskaču u posao i u bitku ne misleći ni na što. Na sebe najmanje.

Pada mi na pamet, dok ovo pišem, i jedna, malo drastična, narodna poslovica iz Bosne. »Ne jede pite (kolača), tko ima, nego tko se je naučio!« Drugim riječima: valja najprije biti »gospodin«, imati gospodsku dušu, pa gospodovati, pa biti velik. Nije dosta, da imaš novaca, sila, vremena. U našemu slučaju valja biti gospodin duha: otmjen i fin pred Bogom, čovjek plemenit prema Bogu, vjernik dobre duše, svećenički idealista, učenik zaljubljen u Gospodina i u njegovu slavu.

Eto, ja i ovom prilikom kažem: Bez svećeničke elite nema ništa. Ni u pastvi. Ni u misijskom radu. Neće Božje stvari dovesti do pobjede, neće svijeta pokršćaniti, ni daroviti, ni govorljivi, ni duhoviti. A najmanje će ga pokršćaniti svećenički »pametari«, kritikastri, »novatori«, frazeri. Pokršćanit će ga oni dobri i pobožni između nas. Oni, koji ljube Krista: »sacerdotes fideles« Samuelova kova (1. Kralj. 2, 35).

Na njih mi, u prvom redu, računamo i u misijskom radu. Na njih, u prvom redu, apeliramo i na Misijsku nedjelju.

Č.

ČALEŽ I KAŠA (sic!)

Iako su hrvatski biskupi izglasali da KALEŽ ostane u MISNOM KANONU, dr Srećko Bošnjak (v. »Služba Božja«, 10 [1970] 3-4, str. 181—185) misli da to nije dosta i htio bi ponovnim prigrijavanjem polemike oko kaleža odstrijeliti riječ »čaša« iz svake crkvene upotrebe.

No prije svega trebali bi biti jasni neki pojmovi:

1. Biskupske konferencije odobravaju liturgijske tekstove, koji se imaju upotrebljavati tako kako su odobreni. Podvala je govoriti o podvalama.

2. BK ne glasuje o tom da li je neka riječ generalno »dobra« ili »loša«, nego o tom da li se neki **tekst** prihvaća za liturgijsku upotrebu ili ne.

3. Ako se neka riječ nalazi u odobrenom tekstu, to po sebi ne znači da se njezin sinonim ne smije upotrebljavati u nekom drugom liturgijskom tekstu (salva approbatione BK) ili u neliturgijskim tekstovima.

4. Korisno je imati pojam što je zapravo liturgijski tekst.

5. Liturgijska komisija BK jest organ BK, pa dosljedno tome »terorizira« u ime BK.

6. Centar »Kršćanska sadašnjost« samo štampa liturgijske knjige, a ne prevodi ih.

Nadalje:

Ne znam u kakvoj kulturnoj sredini tko živi i kakve je doživljaje imao s čašom, ali znam sigurno da se čaša nalazi u svakom poštenom kućanstvu i da Papa pije svoje vino iz čaše a biskupi u svečanim zgodama »dižu čašu« u zdravlje i čast ovoga ili onoga. Apsurdno je htjeti načiniti iz čaše silom neki nedostojni predmet kojemu bi bilo mjesto samo u gostionici. U gostionici, uostalom, ima stolova kojima si pijanci razbijaju glave i po kojima bljuju, pa ipak nismo stolove izbacili iz crkve i skupljamo se oko »stola Gospodnjega«. Po principu »Propter quod est unumquodque tale et illud magis« morali bismo najprije izbaciti vino i njegov naziv iz liturgije, kad smo već kod toga.

Prosječni volumen naših kaleža ne prelazi volumen oveće čaše, a ima čaša koje sadrže više nego normalni kalež, pa je čaša jednako tako prikladna ili neprikladna »da iz nje piju svi« kao i kalež, iz kojega još i sada većinom pije samo jedan. Bilo bi korisno poći u koju veću trgovinu kućnih potrepština pa tamo vidjeti što sve današnji svijet pod čašom misli. Tako bi se izbjegle svojevoljne definicije koje mogu imati vrlo ograničeno lokalno značenje.

Usporedba s drugim narodima također klima, jer nijedan od navedenih naroda nije imao **svog** jezika u liturgiji. Tako dugo smo se borili za tu našu hrvatsku starinu, a sada na najsvečanijem mjestu mise ona više nije dobra, nego je mletački barbarizam (Fraka botun, salta makako). Nadalje, nije dosta nabrojiti strane izraze, ngeo treba vidjeti što oni zapravo znače. Njemački »Kelch« ušao je u jezik još prije pokrštenja Germana i znači »čašu«, a

ne »kalež«, jer kalež kod nas ima isključivo sakristansko, cehovsko značenje, dok je pojam »Kelch« daleko širi i obuhvaća profano. Nijemci kažu npr. »Blütenkelch«, što mi ne prevodimo »cvjetni kalež«, nego »cvjetna čaška«. Riječ »Glass«, naprotiv, kasnijeg je porijekla i ima uže značenje od naše čaše, koja nije uvijek od stakla. U njemačkom kanonu upotrebljava se i riječ »Becher«, pa se ne može govoriti o nekoj isključivosti »kaleža«.

Slično je i u talijanskom, gdje »calice« nije ništa drugo do malo zastarjela riječ za čašu, a nipošto nije isključivo crkvene upotrebe. Upotrebljava se u nazdravicama i svečanijem govoru, dakle tamo gdje nitko od nas ne bi upotrijebio riječ »kalež«.

Kod nas je »kalež«, naprotiv, kasan uljez koji se došuljao kroz sakristiju i nikad nije imao ono široko značenje kao njemački »Kelch« ili talijanski (i romanski uopće) »calice«, pa se zato u značenju »Kelch« i »calice« poklapaju s našim izrazom »čaša«, a ne s »kaležom«, kako to može površnom promatraču izgledati. Kod nas je »kalež« vrlo specijalna čaša posebne građe, materijala i upotrebe koja naznačuje isključivo liturgijski predmet. Zato se u rubrikama eventualno i može uzeti tamo gdje se upravo taj predmet misli. No anakronizam je stavljati riječ »kalež« Kristu ili Pavlu u usta, koji taj naš specijalizirani i kanonski determinirani objekt nisu imali u rukama. (Sv. Pismo đapače upotrebljava vrlo širok izraz »poterion«, prema kojemu »kylix« ima već uže značenje.)

Potrebno je dobro razlikovati liturgijski jezik od liturgijskog cehovskog žargona. Drugo je, naime, govor kojim se govori o liturgiji, njezinim predmetima, ceremonijama, u sakristiji, kod liturgijske režije i sl., a drugo je sam liturgijski jezik, jezik same službe. Liturgijski je žargon, kao i svi obrtnički žargoni, pun tuđica. No kao što štampari svoje cehovske izraze: špalta, iberzac, falcati, špigl i sl. neće stavljati u svoje produkte, nego će se pobrinuti oko hrvatskog izraza ili upotrijebiti koji širi hrvatski pojam, tako nije u redu da u liturgijski jezik prodiru riječi iz liturgijskog cehovskog žargona. Pogotovo ako tu već imamo jednu staru, drevnom upotrebom posvećenu riječ.

To sam iznio ne iz nakane da uđem u polemiku, nego bih htio pokazati, ako mi tko bude vjerovao, da treba donijeti daleko solidnije argumente ako se kani ukloniti iz crkvene upotrebe jedna riječ koja se nalazi u hrvatskoj liturgijskoj tradiciji od glagoljaških početaka pa sve do Kniewaldova misala i »Obnovljenog obreda Svete Sedmice« (str. 82.) mostarskoga biskupa dra Petra Čule iz godine Gospodnje 1965. (Svesci br. 13, str. 82—85, donijeli su studiju J. Kolanovića o toj tradiciji, pa ako stvar nekoga zanima, bilo bi dobro i to pročitati.) Inače polemika gubi svoj stvarni, konstruktivni smisao, te kalež i čaša postaju oruđe za tko zna što drugo. To je, dakako, nedostojno same stvari.

Poznato je da nisu svi biskupi bili za riječ »kalež« ili protiv »čaše«. Na BK prevagnuli su pastoralni razlozi koje neki biskupi imaju ili su uvjereni da ih imaju u prilog izraza »kalež«. Ti pastoralni razlozi ne vrijede za sav teritorij Hrvatske. Postupilo se po Pavlovu načelu: ... ako će jelo navesti na grijeh moga brata, doista neću više nikad jesti mesa ... (1 Kor 8, 13). Polemika i učene rasprave imale su tu malo utjecaja, a neće ga ni ubuduće imati.

Možda bi zato, barem u ovom času kad imamo toliko drugih problema, bilo dobro smiriti se i uočiti u čemu je stvaran problem. Dobro je slušati biskupa, a loše je biskupom htjeti dokazati da su dva i dva pet.

Dr Vjekoslav Bajsić

Opaska Uredništva:

U buduće nećemo više objavljivati nikakve rasprave o pitanju »kaleža« ili »čaše«.

OBRAĆENJE

Najnovije znanstvene rasprave o obraćenjima su jednodušne u ocjeni da je obraćenje rijetko plod razumskih dokazivanja. Živo svojedočanstvo iskrene i žive vjere ima moć uvjerenja veću negoli najbolje filozofije i apologetike. Ne zato što bi obraćenik svoju vjeru smatrao kao neku slijepu misao ili kao samovoljan izbor, kao nešto što on objektivno ne bi mogao opravdati. Nipošto. Nego, prije obraćenja, dokazi kao da ne djeluju na dušu, dok primjer proživljene vjere dobije iznenada veliku uvjeravajuću snagu.

A. Dondeyne

Prigovoreno nam je da se u članku »Novi Misal i Časoslov« (Služba Božja 1970, br. 3—4) za latinsku riječ »festum« upotrebljava hrvatska riječ »blagdan«. Pokušali smo to pitanje proučiti i čni nam se da bi najprikladnije bilo usvojiti ovakvu terminologiju:

solemnitas — svečanost

festum — blagdan

memoria — spomendan

Možda bismo riječ »svetkovina« mogli upotrebljavati za sva tri gore navedena stupnja.

Dr Ćiro Markoč:

MOJ PUT U NJEMAČKU

Mnogi su se ogledali kao putopisci. Tako je **Göthe** opisao svoje putovanje po Italiji. **Fortis** po Dalmaciji. I mnogi drugi umjetnici, pjesnici, romanopisci, osbito ruski, kao na pr. **Gorki**, u svojim putopisima, izrazili su nam, na sugestivan način, prirodne ljepote i kulturno blago mnogih naroda.

O. Ćiro dr Markoč, profesor filozofije na Franjevačkoj Visokoj Bogosloviji u Makarskoj, god. 1962. na poziv **Görresova** društva za promicanje znanosti, pošao je u **Bamberg** da 29. IX — prisustvuje godišnjem zasjedanju. I prispio je u posljednji čas. Prisustvovao je čitavom zasjedanju. Sudjelovao u raspravljanju. I ostao u Njemačkoj više vremena.

Vodio je svoj **Dnevnik**. Iz 400 stranica svog rukopisa objelodanio je 147 stranica pod naslovom: **Moj put u Njemačku**. Djelo je tiskano kod Informatora u Zagrebu. U bijeloj opremi, na finom papiru, sa 45 fotografija. O. Ćiro je posvetio ovo svoje djelo: »Blagoj uspomeni **o. Ante Antića...** koji je umro na glasu svetosti.«

Utržak od rasprodanog djela namijenio je: **»Fondu za proglašenje blaženim o. Ante Antića. Vrbanićeva 35, Zagreb. Cijena je djelu 10 novih dinara.**

Sadržaj je djela — **putopisan.** Ali, o. Ćiro ne piše suho. Ne piše imena mjesta i gradova Njemačke kao suhe brojeve. On je bogat sadržajem: prikazuje čitav život njemačkih gradova, njihovo kulturno blago, sakralne i profane umjetnosti.

U **Bambergu** je bio kongres Görreslesellschafta. 1. listopada 1962. redala su se predavanja: iz filozofije, povijesti, prava, starina itd. On opisuje predavanje isusovca — prof. **Gorretha,** iz Insbrucha koji je govorio o »Lik-u jedne metafizike danas«: Jedne, vlastite, svojstvene metafizike različite od lika tradicionalnih metafizika kakve su bile u dosadašnjim skolastičkim udžbenicima. G. Gorreth daje novi lik ovoj najvažnijoj grani filozofije pomoću tzv. **transcendentalne** metode. Sliči na Kantovu, ali je sasvim različita od njegove. I p. Correth, kao Kant, polazi od subjekta, ali njemu je **subjekt prvi objekt.** Stoga je njegova metafizika objektivistička, a Kantova subjektivistička, aprioristička, čije su forme a priori — bez sadržaja, bez objekta. P. Correth svojom trascedentalnom — objektivnom — metodom miđiže se do Apsolutnoga. — O. Ćiro je opisao i protivna mišljenja dra Herresa i Messnera, kao i ostala predavanja i kulturne priredbe na kongresu.

Kud je god prolazio o. Ćiro je prikazao gradove i njihove znamenitosti sa njihovim povijesnim značenjem u nacionalnom i kulturnom životu Njemačke. Prikazao je i **Nürnberg i München.** Vrlo je simpatično portretirao velikanski lik kardinala **Faulhabera,** na čiji je grob, kleknuvši pred njim, položio vazu svježeg cvijeća.

Posebno je toplo o. Ćiro pisao o **Leibnitzu u Hannoveru.** Grob mu je u evangelističkoj crkvi. Nad nadgrobnom pločom piše: Ossa Leibnitii. U tom gradu je Donjo-saksonska zemaljska biblioteka. Uspio je naći ogromnu Leibnitzovu književnu baštinu. U sedmom svesku **Irenica:** neizdana je cijela rasprava od

26 stranica: **O dobru sjedinjenja i o zlima raskola,** u kojoj raspravi, više od 300 godina prije II Vatikanskog sabora — **potiče na crkveno jedinstvo.** Savršen ekumenizam. O. Ćiro misli ovu raspravu izdati i komentirati.

Iz Hanovera je letio u **Berlin,** Istočni i Zapadni, i opisao je obnovu ovog velegrada; zatim je posjetio **Münster,** nabrojio njegove znamenitosti, gradske i crkvene dragocjene objekte. U korskoj kapeli münsterske katedrale pao je na koljena pred grobom kard. **von Galena,** neustrašivog borca u obrani vjerskih, moralnih i ljudskih prava protiv nacističkih silnika. I pred njegov grob položio je vazu svježeg cvijeća.

U drugom dijelu o. Ćiro opisuje svoje doživljaje i susrete u **Frankfurtu i Parizu.** U Frankfurtu reportira **misionarski** rad kod naših emigranata, a u Parizu posvećuje jednu romantičnu ljubav, i živo riše sakralne i opće kulturne ljepote krasotice na Seini.

Čitavo djelo o. Ćira odiše svježinom. Bogato je u sadržaju. Živo je pisano. Čita se kao lijepa priča. Ja sam ga pročitao na dušak. S radoznalošću očekujem drugi dio. Djelo, od srca preporučujem, tim više što materijalni uspjeh ide u **»Fond za proglašenje blaženim o. Ante Antića«,** na koji se **Fond** šalju narudžbe i novac, **Zagreb, Vrbanićeva 35. Cijena 10 novih dinara.**

Dr Ivo PERINIĆ

DVA STOLA

U prošlom broju »Službe Božje« najavljeno je, da će na jesen izići iz tiska Biblijsko-liturgijska razmatranja, od O. Martina Kirigina, o nedjeljnim, svagdašnjim i svetačkim Misnim čitanjima.

Sada možemo javiti, da je prvi svezak, Božični ciklus i »Kroz godinu« do Pepelnice, već predan u tisak, pa se nadamo da ćemo ga na vrijeme imati u rukama. Drugi svezak, Uskrsni ciklus, već je također spreman. Za ostala dva sveska, »Kroz godinu«, vjerujemo da će ih o. Martin, poznavajući njegovu spremnost i upornost, na vrijeme pripremiti. Ovisi sada o pretplatnicima da se na vrijeme jave i pretplate i tako osiguraju redovito tiskanje ovog tako potrebnog djela.

Bila je sretna zamisao o. Martina da nam dade na hrvatskom jeziku **suvremeni** priručnik za razmatranje. Suvremeni, jer je ovaj priručnik rađen na temelju suvremene obnove u Crkvi u smislu II Vatikanskog Sabora. Temelj ove obnove predstavlja sv. Pismo (Biblija) i Liturgija. Zato je ta misao izražena i u samom naslovu priručnika. Tko je imao priliku čitati, za sada, dakako, u rukopisu, prva dva sveska, mogao se uvjeriti da je o. Martin odgovorio svojoj zamisli.

Redovito na jednoj tipkanoj stranici obrađuje svetopisamske tekstove liturgije dotičnoga dana. Nedjeljna su razmatranja nešto duža, što je i razumljivo jer nedjeljom imamo tri čitanja; ona su pripremljena za sve tri godine. Razmatranja za dane u sedmici obrađena su također za dvije godine, ako ih ima. Na kraju su svetački dani koji imaju vlastita misna čitanja po kojima se može razmatrati. Na početku svakog razmatranja naznačen je biblijski tekst liturgije dotičnoga dana. Ovdje je po-

26 stranica: **O dobru sjedinjenja i o zlima raskola,** u kojoj raspravi, više od 300 godina prije II Vatikanskog sabora — **potiče na crkveno jedinstvo.** Savršen ekumenizam. O. Ćiro misli ovu raspravu izdati i komentirati.

Iz Hanovera je letio u **Berlin,** Istočni i Zapadni, i opisao je obnovu ovog velegrada; zatim je posjetio **Münster,** nabrojio njegove znamenitosti, gradske i crkvene dragocjene objekte. U korskoj kapeli münsterske katedrale pao je na koljena pred grobom kard. **von Galena,** neustrašivog borca u obrani vjerskih, moralnih i ljudskih prava protiv nacističkih silnika. I pred njegov grob položio je vazu svježeg cvijeća.

U drugom dijelu o. Ćiro opisuje svoje doživljaje i susrete u **Frankfurtu i Parizu.** U Frankfurtu reportira **misionarski** rad kod naših emigranata, a u Parizu posvećuje jednu romantičnu ljubav, i živo riše sakralne i opće kulturne ljepote krasotice na Seini.

Čitavo djelo o. Ćira odiše svježinom. Bogato je u sadržaju. Živo je pisano. Čita se kao lijepa priča. Ja sam ga pročitao na dušak. S radoznalošću očekujem drugi dio. Djelo, od srca preporučujem, tim više što materijalni uspjeh ide u **»Fond za proglašenje blaženim o. Ante Antića«,** na koji se **Fond** šalju narudžbe i novac, **Zagreb, Vrbanićeva 35. Cijena 10 novih dinara.**

Dr Ivo PERINIĆ

DVA STOLA

U prošlom broju »Službe Božje« najavljeno je, da će na jesen izići iz tiska Biblijsko-liturgijska razmatranja, od O. Martina Kirigina, o nedjeljnim, svagdašnjim i svetačkim Misnim čitanjima. Sada možemo javiti, da je prvi svezak, Božični ciklus i »Kroz godinu« do Pepelnice, već predan u tisak, pa se nadamo da ćemo ga na vrijeme imati u rukama. Drugi svezak, Uskrsni ciklus, već je također spreman. Za ostala dva sveska, »Kroz godinu«, vjerujemo da će ih o. Martin, poznavajući njegovu spremnost i upornost, na vrijeme pripremiti. Ovisi sada o pretplatnicima da se na vrijeme jave i pretplate i tako osiguraju redovito tiskanje ovog tako potrebnog djela.

Bila je sretna zamisao o. Martina da nam dade na hrvatskom jeziku **suvremeni** priručnik za razmatranje. Suvremeni, jer je ovaj priručnik rađen na temelju suvremene obnove u Crkvi u smislu II Vatikanskog Sabora. Temelj ove obnove predstavlja sv. Pismo (Biblija) i Liturgija. Zato je ta misao izražena i u samom naslovu priručnika. Tko je imao priliku čitati, za sada, dakako, u rukopisu, prva dva sveska, mogao se uvjeriti da je o. Martin odgovorio svojoj zamisli.

Redovito na jednoj tipkanoj stranici obrađuje svetopisamske tekstove liturgije dotičnoga dana. Nedjeljna su razmatranja nešto duža, što je i razumljivo jer nedjeljom imamo tri čitanja; ona su pripremljena za sve tri godine. Razmatranja za dane u sedmici obrađena su također za dvije godine, ako ih ima. Na kraju su svetački dani koji imaju vlastita misna čitanja po kojima se može razmatrati. Na početku svakog razmatranja naznačen je biblijski tekst liturgije dotičnoga dana. Ovdje je po-

trebno naglasiti ono što je autor, u vezi s ovim, rekao u Predgovoru: »Stoga je naročito važno da nitko ova razmišljanja ne čita a da nije prije pomnjivo pročitao određeni biblijski tekst.« Dalje veli autor da »zapisane misli ni u kojem slučaju ne žele niti smiju nadomjestiti biblijski tekst, nego samo u nj uvesti i poslužiti kao odskočna daska za zalet u bogati biblijski svijet kako nam ga otkriva liturgija.«

Dosljedan naslovu priručnika autor se u prvom dijelu svakog razmatranja »zalijeće« najprije u »bogati biblijski svijet«. Uspješno ulazi u egzegezu biblijskog teksta. Iznosi i najnovije probleme na biblijskom području, da pokaže, kako sam kaže u Predgovoru, »kojim putovima ide suvremena egzegeza, da se starije osobe ne čude kad nešto o tome čuju na način kako se prije nije govorilo.« Unoseći »novo«, kojim osvjetljuje pojedina tumačenja, ne zaboravlja »staro«, vrijedne stvari svetih otaca, tj. istinu spasenja i duhovnu pouku koju sveti oci izvode, dakle poruku koju lako onda prebacimo u nove biblijske pojmove. Užitak je čitati, osobito kod nekih razmatranja, »zalete« autora u biblijski svijet. Živopisno nam riše povijesni i zemljopisni okvir nekog događaja ili neke istine tako da se s napetošću čeka samu jezgru. Razmatranje nam tako pokazuje, kako sv. Pismo sadrži neiscrpljivu riznicu Božjega bogatstva. Ponekad je »jezgra« sakrivena u bogatom i šarolikom okviru, pa ju je na prvi mah, ponekad, teško primijetiti. Ali kod pomnjiva čitanja lako ju se uoči i onda je još dražesnija i stiče se dojam, da je bilo dostojno da se taj biser uokviri u tako lijepi okvir. Zato, da bi se moglo istinski okoristiti ovim razmatranjma, potrebno je polako ih čitati, a isto tako potrebno je imati pri ruci i biblijski tekst, kako je to već rečeno. Zato se predmijeva, da će ova razmatranja čitati svaki pojedinac za sebe, makar se razmatranja obavljala u zajednici.

Poslije »zaleta« u »biblijski svijet« autor se »zalijeće« u svijet liturgije. U njemu se on znalački kreće. Kako autor sam kaže u Predgovoru, glavna mu je »briga bila da se upozori, koliko je to ... moguće, na liturgijsko značenje biblijskih tekstova i njihovu povezanost s bogoslužjem dotičnoga dana.« Autor priznaje da mu je to bilo najdraže, ali i najteže, »jer su se nova misna čitanja tek uvela pa je na raspolaganju vrlo malo podataka koji su potrebni za shvaćanje veze između Biblije i liturgije svakoga dana.« Ipak autor uspijeva povezati Bibliju i liturgiju. I tu je njegov upravo dragocjeni doprinos za liturgijski život. Sada kada imamo obnovljeni obred sv. Mise, kada imamo novi misal, ova su razmatranja potrebna svakoj župi i svećeniku, svakom samostanu i redovniku, svakoj Družbi i redovnici, a i svakom kršćaninu koji želi istinski živjeti liturgijskim životom. Ova su razmatranja ujedno dragocjeni priručnik svećenika za spremanje homilija.

Da bi se omogućilo da dobijemo zaista sva četiri sveska, potrebno je da se svi kojima je to nužno potrebno odmah prijave, koliko primjeraka žele naručiti. Uvjeti (pretplata za četiri sveska iznosi 120 ND) i prednosti (na svakih 10 primjeraka jedan besplatno) već su javljena u prošlom broju Službe Božje pa neka se pretplatnici nastoje njima okoristiti. Narudžbe se šalju na: »SLUŽBA BOŽJA«, MAKARSKA — Franjevački samostan.

—b b—